

Ravimiehet ja tallitytöt: Sukupuolidiskurssit Maaseudun
Tulevaisuuden hevosaiheisissa artikkeleissa 1950-1990-
luvuilla

Elli Kaunisto
Pro gradu-tutkielma
Suomen historia
Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Jyväskylän Yliopisto
Kevät 2020

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Historian ja Etnologian laitos
Tekijä – Author Elli Kaunisto	
Työn nimi – Title Ravimiehet ja tallitytöt: Sukupuolidiskurssit Maaseudun Tulevaisuuden hevosaiheisissa artikkeleissa 1950-1990-luvuilla	
Oppiaine – Subject Suomen historia	Työn laji – Level Pro-gradu tutkielma
Aika – Month and year Tammikuu 2020	Sivumäärä – Number of pages 99
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tutkimuksen aiheena on se, miten eri sukupuoliroolit määriteltiin hevosia käyttävien henkilöiden yhteisössä maaseudulla, ja miten se muuttui hevosten käyttötapojen muutosten sekä laajemman yhteiskunnallisen rakennemuutoksen myötä. Tämä toteutetaan tarkastelemalla Maaseudun Tulevaisuuden hevosartikkeleita vuosien 1955, 1965, 1975, 1985 ja 1995 ajalta, käyden läpi ajanjakson jolloin hevosten määrä Suomessa laski huipulta pohjalle. Tutkimuskysymyksinä ovat miten eri sukupuolten roolit hevosyhteisössä määriteltiin lehdessä, miten eri hevostenkäyttötavat vaikuttivat lehden käyttämiin sukupuolidiskursseihin, sekä miten maaseutu tuotiin esille osana eri hevosihmidiskursseja. Taustateorian tutkimuksessa toimii käsitys sukupuolesta performanssina, jota toteutetaan kaikessa olemisessa, kielenkäytössä sekä käytöksessä. Samoin sosiaalisen konstruktivisuuden teoria, jossa kielen nähdään muokkaavan aktiivisesti todellisuutta, nähdään toteutuvan sukupuolen ja lehdessä ihannoitun maaseudun kautta. Tutkimusaineisto on kerätty käymällä läpi kaikki valittujen vuosikertojen Maaseudun Tulevaisuus-lehdet, ja tarkastelemalla kaikki jutut jotka liittyvät hevosten käyttöön. Aluksi tutkimusmateriaali teemoiteltiin eri kategorioihin, jotka perustuivat yleisimpiin aiheisiin, jotka hevosartikkeleissa tulivat esiin. Tarkemmin jutut käytiin läpi lähiluvun avulla, jonka aikana aineistosta muodostettiin sukupuolittuneet diskurssit, joita käytiin läpi diskurssianalyysin avulla. Diskursseiksi muodostuivat maaseudun idealisoitu työhevosemies, maaseudun ravimies, "herruus" hevosurheilussa-diskurssi sekä hevostyttö- ja ravinainen-diskurssit. Lehden ideaaliksi muodostui jo 1950-luvulla maaseudun työhevosemies, jota ylläpidettiin tuomalla esille ravimiehen-diskurssissa hevostyö valmennusmenetelmä. Työhevosemiehen liitettiin kansallismielisiä tunteita liittämällä maaseudun hevonen osaksi armeijaa ja suomen sotia, joka jatkui vielä 1990-luvulla yleisen sotamuistelun esiin nousun myötä. Ravimies liitettiin myös maaseutuun, mutta samalla ravimiehen diskurssi sisälsi myös ammattimaisen lämminverihevosta käyttävän miehen diskurssin. Ravimiehen diskurssi muuttui 1950-luvulta työhevosemiehen sivuharrastusta painottavasta roolista ammattimaisen urheilijan rooliin, johon varsinkin 1970- ja 1980-luvuilla liitettiin kansallismielisyys kansainvälisten kilpailujen myötä. "Herruus"-diskurssi liitettiin 1950- ja 1960-lukujen aikana loukkauksena hevosurheiluun, josta lehti toisaalta pyrki eroon 1960-luvulla. "Herruudesta" syyttäminen toimi rajanvetona idealisoidun työhevosemiehen diskurssin ja "ahneen" ravimiehen diskurssin välillä. Hevostyön ja ravinaisen diskursseja yhdisti se, että kumpaankin liitettiin patriarkaattisen yhteiskunnan jäänteinä miehen holhouksessa olemisen esitys, heidän toimiessa varsinkin raviurheilussa miesten alaisina tai miestä avustavana sukulaisena tai vaimona. Hevostyön rooli ratsastuksessa, samoin kuin yleensä naisten rooli ratsastuksessa, oli vapaampi, tosin tällöinkin puolustettiin naisten läsnäoloa heidän luontaisilla hoivataidoillaan. Lehti ei määrittele sukupuolirooleja erilaisiksi huolimatta eri hevosten käyttötavoista, vaan sukupuolenmukaiset ihanteet määrittellään ensisijaisesti maaseudun perinteisten sukupuolikäsitysten mukaisesti.</p>	
Asiasanat – Keywords Sukupuolihistoria, diskurssianalyysi, 1900-luku, sukupuoli, maaseutu	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopiston kirjasto, JYX-julkaisuarkisto	
Muita tietoja – Additional information	

Sisällys

Sisällys	3
1. Johdanto	1
1.1. Tutkimusaineisto	1
1.2. Tutkimusmenetelmät	7
1.3. Tutkimuskysymykset.....	11
1.4. Tutkimuksen taustateoriat.....	12
1.5. Aikaisempi tutkimus.....	14
1.6. Ajan kuva: Suomalaisen yhteiskunnan murros ja hevostalouden muutos	17
2. Maaseudun idealisoitu työhevoseminen, isänmaallisen maanviljelijän ja miehen ihanne	21
2.2. Hevosmiehet vastaan koneellistuminen.....	21
2.2. Työhevosemiehen diskurssi harrastushevosen rinnalla	24
2.3. Armeijan työhevoseminen	28
2.5. Maaseudun työhevosemiehen vastadiskurssi, hevosesta piittaamaton mies	31
3. Maaseudun ravimies, maanviljelijän sivutoimesta ammattilaisurheilijaksi	36
3.1. Ravimiehen diskurssi työhevosten aikaan	36
3.2. Ravimiehen diskurssin vakiintuminen	39
3.4. Kansainvälinen ja kansallismielinen kilpailu raviurheilussa	43
3.5. Maaseudun Ravimiehen -vastadiskurssi, huonotapainen ravimies	45
4. ”Herrojen” hevosharrastus: Hevosharrastukset ei-maalaisena toimintana	49
4.1. ”Herruus” suomalaisella maaseudulla.....	49
4.2. Ratsastus ”herrojen” harrastuksena	50
4.3. ”Herruus” raviurheilussa	56
5. Hevosurheilun naisistuminen, Hevostytöt ja Ravinaiset	60
5.1. Ratsastus harrastuksena Maaseudun Tulevaisuudessa	60
5.2. Hevostytöt ja tallitytöt	64
5.3. Nuoret miehet ratsastajina	70
5.4. Ravinaiset-diskurssi	72
6. Päätäntö	80
Lähdeluettelo:.....	86
Alkuperäislähteet:	86
Tutkimuskirjallisuus:	86

1. Johdanto

Suomalaisen yhteiskunnan sukupuoliroolit ovat muuttuneet 1900-luvun aikana. Yhteiskunta on muuttunut patriarkalisesta isän valtaa korostavasta yhteiskunnasta hyvinvointivaltioksi, joka pyrkii yhtenä perusarvoistaan korostamaan tasa-arvoa sukupuolten välillä. Tämä muutos on vaikuttanut kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla, ja on nähtävissä myös maaseudulla. Maaseudulla muutoksen kohteena ovat olleet sukupuoliroolit yleisimminkin ja rakennemuutoksen aikaansaama maaltamuutto eli kaupungistuminen.

Tutkin työssäni ensisijaisesti sitä, miten sanomalehti Maaseudun Tulevaisuuden hevosiä käsittelevissä artikkeleissa, ja sitä kautta laajemmin maaseudulla, kirjoitettiin eri sukupuolista. Hevosten merkitys maaseudulla ja maatalouden murroksissa on ollut keskeinen, ja siten hevosen käytön muutos kertoo osaltaan yhteiskunnan muuttumisesta ajassa. Aiemmin maatalouden arvokkaimman eläimen asemasta pääasiallisesti urheilu- ja harrastuskäyttöön siirtyneen hevosen kohdalla tämä on tarkoittanut käyttäjäkunnan muutosta, kun naisista ja kaupunkilaisista tuli osa hevosten käyttäjäyhteisöä.

1.1. Tutkimusaineisto

Tutkimuksen aikarajaus on ajanjakso 1950-luvusta 1990-luvulle. Hevostalouden kasvu ja muutos oli sidoksissa laajempaan yhteiskunnalliseen muutokseen, minkä johdosta tutkimusajankohdaksi on valittu 1900-luvun puolivälin talouskasvun ja kaupungistumisen aika, josta käytetään tässä työssä nimeä rakennemuutos.¹ Tässä työssä rakennemuutoksella viitataan 1900-luvun aikana tapahtuneeseen väestönkasvun, maanomistusolojen muutoksen ja teollistuminen aikaansaamaan muutokseen suomalaisessa yhteiskunnassa ja sen instituutioissa.² 1950-luku on valittu tutkimuksen lähtökohdaksi johtuen siitä, että silloin hevosten määrä oli korkeimmillaan Suomessa,³ mutta samalla maataloudessa tapahtunut rakennemuutos otti ensiaskeleita. Hevosten

1 Hannikainen 2018, 256.

2 Hannikainen 2018, 250.

3 Pesonen 2007, 128.

käyttö maa- ja metsätalouden apuna oli edelleen vakituista ja hevosen pääasiallinen käyttötarkoitus, mutta toisaalta koneistumisen ja sen myötä hevosen maatalouskäytön laskun ensimmäiset merkit olivat jo nähtävissä.⁴ Koneistumisen myötä suomalaisten hevosten käyttö muuttui asteittain hevosurheilukäyttöön,⁵ mutta samalla hevosten lukumäärä väheni aina 1980-luvun taitteeseen saakka. Hevosten määrä oli alimmillaan 1980- ja 1990-lukujen taitteessa, nousen hieman 1990-luvun jälkeen.⁶ Samaan aikaan Suomen pitkäaikainen talouskasvu pysähtyi 1990-luvun laman johdosta, joka vaikutti myös maaseudun elämään.⁷ Tutkimuksen pääasiallisena lähteenä ovat viisi vuosikertaa Maaseudun Tulevaisuus sanomalehdestä. Valitut vuosikerrat ovat aikarajauksen mukaisesti 1955, 1965, 1975, 1985 ja 1995. Tutkimusaineisto on muodostettu käymällä läpi valitun vuoden kaikki ilmestyneet lehden numerot, ja valitsemalla niistä ne jutut jotka käsittelevät hevosia, hevosten käyttöä, hevosalaa tai hevosten kanssa toimivia ihmisiä.

Hevosten käytön muutos oli kulttuurinen muutos työhevosesta harrastushevosiin. Muutos ei kuitenkaan tapahtunut itsestään pelkän koneellistumisen seurauksena, vaan siihen vaikuttivat hevosalousjärjestöjen päätökset ja muut keskustelunaiheet. Vuonna 1955 kilpailivat venäläiset ravurit Suomessa, mikä herätti laajaa keskustelua lämminveristen ravihevosten tuonnin puolesta ja vastaan. Tämä keskustelu näkyy myös tutkimusmateriaalissa. Keskustelun tuloksena vuonna 1965 vahvistettiin suomenhevosen kantakirjajako työ- ja juoksijahevoslinjoihin. Tämä kantakirjajako määritteli lopullisesti hevosten käytön vaihtumisen työhevosesta urheiluhevoseksi, näin tarkoittaen erityisesti ravihevosta. Samalla vuosikymmenellä ratsastusurheilu kansanomaistui. 1970-luvulla Suomen raviurheilu modernisoitui runsaasti, ja sen merkinä vuonna 1973 hevosjalostuksen ja raviurheilun keskusjärjestöt yhdistyivät Hippos r.y:ksi. Huolimatta lämminverihevosiin perustuvasta modernisoitumisesta 1980-luvulla nousi suomenhevonen uudelleen esille. Vuonna 1984 maa- ja metsätalousministeriö määritteli suomenhevosen alkuperäisroduksi, jonka vuonna 1995 Euroopan Unioni vahvisti. Sama suomenhevosen arvostuksen nousu näkyi myös Suomen työhevosseuran perustuksessa vuonna 1993,⁸ mikä johti työhevosten näkyvyyden uuteen nousuun mediassa. Nämä laajemmat muutokset näkyivät erityisesti valittuina tutkimusvuosikertoina.

4 Pesonen 2007, 169.

5 Pesonen 2007, 160–161.

6 Lith, 2006.

7 Hannikainen 2018, 256.

8 http://www.hippos.fi/jalostus_ja_nayttelyt/yleista_jalostuksesta/kantakirjarodut/suomenhevonen/historia.

Maaseudun Tulevaisuus on vuonna 1916 perustettu sanomalehti, joka toimii Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliiton pää-äänenkannattajana. Maaseudun Tulevaisuus on tämän johdosta keskittynyt tukemaan juuri maaseudun etuja. Toinen olennainen tekijä aineiston valinnassa on Maaseudun Tulevaisuuden muita aikakauden maaseutulehtiä suurempi keskittyminen hevosasioiden raportoimiseen. Lehdessä on läsnä maaseutunäkökulma, joka puuttuu laajemmista hevosurheilun ja jalostukseen keskittyvistä lehdistä. Maaseudun Tulevaisuus valikoitui tutkimusmateriaaliksi, koska sen näkökulma keskittyy maaseudun ihmisiin. Pääasiallisesti hevosia käsittelevissä lehdissä ei aihetta tarkastella näin. Maaseudun Tulevaisuus on yksi Suomen eniten luetuista sanomalehdistä, joten lehden tuottama mielikuva hevosten käyttäjistä on myös luonut ja yleistänyt tätä mielikuvaa lehden levikkialueelle. Siksi juuri Maaseudun Tulevaisuus on käytössä pienempien maaseutua käsittelevien lehtien sijasta.

Lehden virallisen kannan mukaan se oli poliittisesti sitoutumaton, mutta lehti on kuitenkin historiallisesti tukenut porvarillista politiikkaa.⁹ Tutkimuksen aikarajauksen aikana lehden päätoimittajina toimi Onni Koskikallio (1930 – 1960), Ilmari Neronen (1960 – 1968), Jouko Väänänen (1968 – 1984), ja Mikko Vesa (1984 – 2000). Lehden kasvaessa 1950-luvulla laajeni toimittajakunta kahdella naistoimittajalla.¹⁰ 1970-luvulle saavuttaessa lehden toimittajista 40 prosenttia oli naisia.¹¹ Maaseudun Tulevaisuuden toimituksessa käytettiin harvoin lähteenä muiden kotimaisten yleissanomalehtien artikkeleita, ja nojaututtiin ulkopuolisissa uutisissa STT:n tietoihin. Ulkomailta tullut tieto saatiin uutistoimistoista, maa- ja metsätalouslehdistä, talouslehdistä sekä erityisesti Pohjoismaista.¹² Maaseudun Tulevaisuudessa ilmestyi vuosina 1945 – 1959 kuukausiliite ”Maaseudun Sunnuntai,” joka tarjosi viihteellisempiä aiheita.¹³

Maaseudun Tulevaisuuden hevosartikkeleissa ei ennen 1990-lukua mainittu säännöllisesti kirjoittajien nimiä. Silloin kun nimet mainittiin, oli juttutyypinä kyseessä yleensä pakina tai kolumni, jolloin käytössä olivat yleensä nimimerkit. Vuonna 1955 yleisin hevosaiheista raportoinut nimimerkki oli ”Pilkku” kolumnisarjassaan ”Pilkun

9MTK:n linjauksen mukaan lehdessä ei tullut suosia vasemmiston ehdokkaita, joka oli voimassa aina vuoteen 1991 saakka (Teräväinen 2016, 156.)

10 Teräväinen 2016, 215, Tämä liittyi laajemmin osaksi toimittajakunnan muutosta 1960- ja 1970-luvulla artikkelien tekotapojen muutosten myötä, Kurvinen, 2013, 59, 101.

11 Teräväinen 2016, 217.

12 Teräväinen 2016, 222.

13 Teräväinen 2016, 112 – 113.

piirtoja.” Vuonna 1965 eniten kirjoitti taas nimimerkki “Rengaskenkä” kolumnisarjassa “Kavion kapsesta,” mutta lisäksi ahkeria kirjoittajia olivat “Hepo-Ville” ja “Piirtopää” sarjassa “Pilkun piirtoja.” Vuonna 1975 kolumnisarjaa “Kaviouralla” kirjoitti nimimerkki “Kopina.” En ole löytänyt yhdenkään näiden nimimerkkien takana olleen henkilön henkilöllisyyttä. Sen sijaan läpi näiden vuosikymmenien varsin usein hevoset pakinasarjassaan “Huidunperä” maininnut nimimerkki “Hannan Heikki” sisälsi taakseen Urho Kittilän, joka oli maalaisliiton sanomakeskuksen johtaja ja opetusneuvos pakinoinnin lisäksi.¹⁴ Vuonna 1965 useassa erityisesti ratsastusta käsittelevässä jutussa kirjoittajana toimi Aune Hyvärinen. 1980-luvulle tultaessa nimimerkkien käyttö oli harvinaistunut, mutta hevosaiheisten juttujen kirjoittajia ei myöskään tuotu edelleenkaan usein esille. Muutamat toistuvat nimet olivat Merja Mäenpää ja Tapio Mäenpää. Sen sijaan vuonna 1995 vakiintuivat hevosasioiden toimittajiksi Tero Sipakko ja Anna-Maija Teppo. Sipakko on laajemminkin juuri hevosurheiluun keskittynyt toimittaja, hänen työskennellessä myös Hevosurheilu-lehdessä.¹⁵ Anna-Maija Teppo taas on työskennellyt toimittajan työnsä ohella eläinlääkärinä.¹⁶

Historiallisten tekstien tulkinnassa yksi suurimpia ongelmia on se, että tekstin aika- ja kulttuurisidonnaisuus aiheuttaa tekstin tulkinnalle vaikeuksia. Tutkimuksen aikarajaus on varsin läheinen tämän hetken kulttuurillisten oletusten kanssa, mutta erojen mahdollisuus on huomioitava osaksi tutkimusta. Maaseudun Tulevaisuus keskittyy ajamaan maaseudun asiaa, minkä johdosta lehti jättää sivuun kaupunkilaisen kulttuurin. Tämä on otettava huomioon luettaessa lehden hevosartikkeleita, sillä toimittajat pyrkivät tulkintani perusteella tietoisesti määrittelemään hevosharrastuksen maaseutumaiseksi harrastukseksi, jättäen huomiotta kaupunkilaiset hevosharrastajat. Maaseudun Tulevaisuuden tuottama kuva hevosharrastuksesta ja hevosten käyttäjistä on siis valmiiksi osittain idealisoitu ja rajattu, vaikka lehti käsitelisi vain hevoscannan laskua. Sama näky lehdessä tavassa käsitellä hevosten käyttöä maa- ja metsätaloustöissä, jotka lehti määrittelee ihanteelliseksi monta vuotta koneellistumisen jälkeen.

Maaseudun Tulevaisuuden hevosartikkeleissa sukupuoli on binäärisesti jaoteltu kahtia, naisiin ja miehiin. Vaikka sukupuolen käsite onkin nykyhetken keskustelussa

¹⁴ Seppinen, 2001, <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/1623>

¹⁵ <https://hevosurheilu.fi/yhteystiedot/>.

¹⁶ <http://www.maataloustoimittajat.fi/jasenet/annamaijateppo>.

käsitetty entistä moninaisemmaksi,¹⁷ näyttäytyy se tässä tutkimuksessa naisten ja miesten kategorioiden kautta. Juttujen kuuluminen sukupuolikategoriaan on määritelty pääasiallisesti eri sukupuolta korostavien avainsanojen avulla. Nämä avainsanat ovat yleensä olleet voimakkaan sukupuolittuneita perheasemaa korostavia termejä. Perhesuhteet ovat olleet suomalaisella maaseudulla tärkeä tekijä ja ihmisen asemaa yhteisössä määrittävä.¹⁸ Hevosten kanssa toimivien henkilöiden määrittely näiden termien kautta kertoo menneisyyden arvojen läsnäolosta lehdessä sekä hevuskulttuurissa. Vaikka avainsanat ovatkin avuksi määriteltäessä juttujen kuulumista eri kategorioihin, on kuitenkin jokainen teksti käyty läpi tarkastellen mahdollisia muita merkkejä sukupuoleen suhtautumisesta. Sukupuoli on läsnä jokapäiväisessä yhteiskunnallisessa ja kulttuurisessa elämässä, ollen aktiivinen esitys niin toiminnassa kuin kielessä.¹⁹ Monen muunkin erityisen sukupuolittavan näkökulman voidaan nähdä löytyvän artikkeleista, vaikka ne eivät sisällä kyseisiä termejä.

Tutkimuksessa hevosten käyttäjiin neutraalisti viitataan sanalla hevosihminen. Hevosihminen on sukupuolineutraalimpi termi kuin perinteiset termit *hevosmies* ja *hevostyttö*. Toinen käytössä oleva termi on hevosityhteisö. Tällä viitataan laajempaan hevosihmisten muodostamaan yhteisöön, jota yhdistää kiinnostus hevosasioihin. Näitä termejä ei tarkastella diskurssianalyysin avulla. Yksi yleisimmistä hevosityhteisössä käytössä olleista sukupuolittuneista termeistä on termi *hevosmies*, mutta lisäksi lehdessä esiintyvät variaatiot *ravimies* ja *ratsumies*. *Hevosmies* on perinteinen ja yleisessä käytössä ollut termi, joka viittaa erityiseen kiinnostukseen hevosia kohtaan, sekä erityisiin ”hevosmiestaitoihin,” hevosen käsittelytaitoihin.²⁰ *Hevosmies*-termi viittaa miespäätteensä johdosta yksinomaan miehiin ja miehuuteen, mutta käsitettä ei kuitenkaan määritellä hevosia käsittelevissä kirjallisuudessa tai muissa virallisissa lähteissä. Tämä osoittaa termin käyneen merkitykseltään itsestään selväksi hevosityhteisön diskurssissa.

Termit *hevos-* ja *ravimies* ovat edelleen yleisessä käytössä, mutta toisaalta 1980-luvulta eteenpäin alkoi Maaseudun Tulevaisuudessakin esiintyä entistä voimakkaammin sana hevosihminen aikaisempien termien lisäksi. Termi ”raviväki” ja hevosihminen astuu *ravimiesten* ja *hevosmiesten* rinnalle monikkomuotoisena yleisterminä vuonna 1985.

17 Lopenen 2018, 4 – 8.

18 Ranta 2012, 9 - 11.

19 Butler 2004, 1.

20 Laitamäki 2009, 39.

Tässä yhteydessä *hevosmies* viittaa juuri ammattiin, jota toisaalta tehostetaan vetoamalla pitkäikäisyyteen ja pitkään kokemukseen. Käsitteet *tallityttö* ja *hevostyttö* sen sijaan ovat syntyneet osana ratsastusharrastuksen naisistumista, ja erityisesti termi *tallityttö* viittaa muiden omistamia hevosia talleilla hoitaviin tyttöihin.²¹ Tämänkaltaisen tallityttökulttuuri on erityinen Pohjoismaissa,²² kun taas muualla länsimaissa keskiluokkaiset naiset ja tytöt ovat suuri harrastajaryhmä juuri ratsastusurheilussa.²³ Sama koskee myös suomalaisen ratsastusurheilun sukupuolijakaumaa.²⁴ *Hevosmies* ja *hevostyttö* ovat yleisimmät diskurssit, jotka yhdistetään hevosten käyttöön.

Maaseudun Tulevaisuudessa esiintyvät sanomalehtitekstit, jotka käsittelevät hevosia, ovat jaettavissa seitsemään genreen: Uutinen, reportaasi, artikkeli, henkilokuva, pakina, kolumni ja mielipidekirjoitus.²⁵ Uutisten tekstin pääasiallinen tehtävä on erotella tulkinnat ja tosiasiat toisistaan, ja eroteltava toisistaan varmat ja epävarmat tiedot.²⁶ Reportaasin ei tarvitse olla yhtä objektiivinen kuin uutisen, vaan se sallii myös toimittajan mielipiteiden avoimen esittämisen.²⁷ Artikkelin sen sijaan pyrkii objektiivisuuteen, ja sen päämääränä on tiedon lisääminen. Tutkimusmateriaalissa henkilokuva esiintyy juttutyypinä miltei aina raviurheilun kontekstissa, usein käsitellen ensisijaisesti itse hevosta mutta käytännössä haastatellen hevosen omistajaa. Henkilökuvassa asioista keskustellaan henkilöiden kautta, ja tiedonhankinnan tapana käytetään keskustelua. Usein henkilöjutut ovat elämäntarinoita ja muotokuvia. Toimittaja toimii henkilökuvassa välittäjänä, joka kuitenkin määrittää sen, millainen kuva henkilöstä muodostuu.²⁸ Pakinoita esiintyi juttutyypeinä yhteensä 16 kappaletta, jotka kaikki keskittyivät 1950-1970-luvuille. Pakinat jotka käsitelivät hevosia, kuuluivat enimmäkseen osaksi pakinasarja Huidunperää. Pakinat toimivat linkkinä lukijoiden ja lehden välillä, pakinoissa ollen lukijaa lähelle tuleva, humoristinen sävy.²⁹ Mielipidekirjoitusten, tarkemmin sanomalehden kontekstissa yleisönosastonkirjoitusten, kommunikatiivisena tavoitteena on ottaa kantaa ajankohtaisiin aiheisiin.³⁰

21 Ojanen 2011, 9–10, 17.

22 Ojanen 2011, 16.

23 Ojanen 2011, 11.

24 Hevostalous lukuina 2018, http://www.hippos.fi/files/24634/Hevostalous_lukuina_2018.pdf, 2019.

25 Mukaillen Pääkkönen & Varis 2000, 41–42.

26 Kunelius, 1993, 35.

27 Pääkkönen & Varis 2000, 41–42.

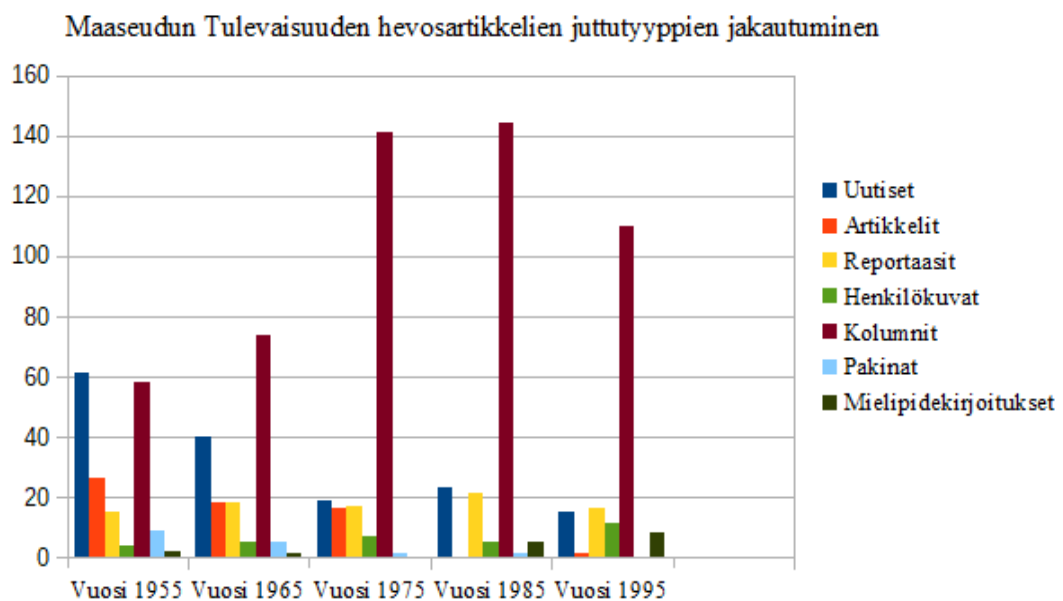
28 Parko & Rentola 2005, 18.

29 Kannisto 2012, 111.

30 Siren 2019, 4.

Tärkeimmäksi juttutyypiksi muodostuu kolumni, joksi urheilusivujen tekstit lasketaan. Näissä toimittaja arvostelumaisesti kirjoittaa oman mielikuvansa kilpailun kulusta,³¹ mikä raviurheilun suhteen tarkoittaa myös tulevien kilpailujen arviointia. Lisäksi 1950-1970-luvuilla hevosurheilua käsiteltiin omissa nimikoiduissa urheilukolumneissaan, joita kirjoittivat erinäiset nimimerkit. Kuitenkin vielä 1950- ja 1960-luvuilla hevosia käsittelevät jutut olivat lähinnä samanlaisia maatalousartikkeleita kuin lehden muut pääasialliset julkaisut. Erikoisuutena hevosaiheisista kirjoituksista toimivat näinä vuosikymmeninä pakinat, joissa hevosihmisten kuvaukset nousivat erityisesti esiin, lajin ollessa lähempänä kaunokirjallisuutta. *Maaseudun Sunnuntai*-liitteessä julkaistut artikkelit olivat yleensä käännösjulkaisuja, joten niiden kirjoitustapa eroaa tavallisista hevosartikkeleista, niiden ollessa viihteellisempiä. Lehden toimituskunnan ulkopuoliset mielipidekirjoitukset olivat aggressiivisempia kuin lehden tyypilliset kirjoitukset.

TAULUKKO 1: Maaseudun Tulevaisuuden hevosartikkelien juttutyypin jakautuminen



Lähde: Maaseudun Tulevaisuus, vuosikerrat 1955, 1965, 1975, 1985 ja 1995

1.2. Tutkimusmenetelmät

³¹ Pääkkönen & Varis, 2000, 42.

Tutkimuksen analyysissä on käytetty metodina lähilukua. Lähiluku on syntynyt pääasiallisesti kirjallisuustutkimuksen tarpeisiin, mutta on sieltä siirtynyt muihinkin humanistisiin tieteenaloihin.³² Tämä yhteys kirjallisuuteen mahdollistaa sen, että lähiluku sopii hyvin tarkastelemaan juuri media-aineistoa. Koska lähiluvun kohteeksi soveltuvat parhaiten lyhyet tekstit,³³ ovat sanomalehtijutut hyvä valinta, niiden pituuden ollessa runsaimmillaan korkeintaan sivun verran. Sanomalehtitekstien kaavamaisuus, varsinkin urheilukolumneissa, tekee lähiluvun käytöstä helppoa. Se, mikä ylittää hevosasioissa uutiskynnyksen, on varsin rajattua urheilusuorituksiin. Tästä syystä tietyt aiheet saattavat jäädä tulematta esiin sanomalehtimateriaalista.

Lähiluvun käytössä aiheuttaa haasteen tutkittavan materiaalin suuri määrä. Viidestä vuosikerrasta on hevosaiheisia sanomalehtijuttuja, mielipidekirjoituksia ja kuvatekstejä löytynyt yhteensä 904 kappaletta. Suurin osa näistä artikkeleista ovat kuitenkin lyhyitä tai käsittelevät pääasiassa raviurheilukilpailujen kulkua sivuuttaen itse hevosten ohjastajan. Lähiluku on tämän vuoksi toteutettu käytännössä kahdesti: ensin teemoitellen tekstit, ja sen jälkeen lukien yksityiskohtaisemmin artikkelit osana omaa diskurssikategoriaansa.

Tutkimuksen keskeisenä tutkimusmenetelmänä on diskurssianalyysi. Diskurssianalyysin avulla tarkastellaan niitä prosesseja, joiden kautta sosiaalinen todellisuus rakentuu.³⁴ Diskurssianalyysin kautta tutkimus tulee yhteiskunnallisesti relevantiksi tekstien ideologisten seurausten esiin tuonnin kautta.³⁵ Tämä pakottaa tutkijan ottamaan kantaa tarkasteltavaan diskurssiin, toki tällöinkin suhteuttaen ne tehtyyn analyysiin. Tutkijan kuuluukin reflektoida omaa tulkintaansa suhteessa muuhun yhteiskunnallisiin syvärakenteisiin tutkimuksen aikana. Tästä huolimatta on historian tutkimuksessa aina kytkettävä tulkinnat osaksi tutkimuksen aikaa ja paikkaa. Diskurssianalyysissa ei tavoitella siinä saavutetuille tulkinnoille universaalien faktan statusta, sillä tavoitteena ei ole selittää kaikkea vaan kuvauksen ja tulkinnan keinoin luoda käsitys siitä, miten tutkittavat käyttävät kieltä.³⁶

Diskurssianalyysin avulla tarkastellaan Maaseudun Tulevaisuudessa esiintyviä

32 Pöysä 2015, 25 –27.

33 Pöysä 2015, 29.

34 Pynnönen 2013, 9.

35 Jokinen, Juhila & Suominen, 2016, 50.

36 Pynnönen 2013, 35.

retorisia keinoja ja diskurssikategorioita. Diskurssitutkimuksessa yhdistyy yhtä aikaa kielenkäytössä tapahtuva mikrotaso, ja laajemmassa mittakaavassa tilanteen ja yhteiskunnan makrotaso. Diskurssianalyysissa tarkastellaan kielen käytön laajempia tekijöitä yhteiskunnallisella, kulttuurisella ja historiallisella tasolla.³⁷ Kieli toimii eri tilanteissa eri tavoin ja saa erilaisia merkityksiä. Diskurssitutkimuksessa kiinnostavana aiheena on se, mitkä merkitykset ovat vallalla, ja mitkä marginaalissa.³⁸ Analyysin avulla on mahdollista tarkastella tekstissä piileviä sosiaalisesti konstruoituja valtasuhteita.³⁹ Tämän johdosta metodi onkin soveltunut hyvin juuri eri sukupuolten välisten suhteiden tarkasteluun. Kielenkäyttö nähdään tässä sosiaalista todellisuutta muokkaavana, sillä kieli muokkaa yhteisöllisiä tilanteita ja sosiaalisia suhteita. Tietyt sosiaalisen todellisuuden tulkinnat saavat toisia vahvemman aseman vuorovaikutustilanteissa.⁴⁰ Historian tutkimuksessa nämä sosiaalisen todellisuuden tulkinnat on käsitettävä tilasidonnaisesti osana omaa ajankuvaansa.

Retorisiksi keinoiksi määritellään tässä tutkimuksessa ne keinot ja tavat, joilla Maaseudun Tulevaisuus ja sen toimittajat pyrkivät taivuttelemaan lukijansa puoltamaan suomalaisen hevosen käyttöä. Tämä näkökulma nousee lehden pääasiallisesta agendasta, eli maataloustuottajien etujen ajamisessa. Ideologia on keskeinen käsite kriittiselle diskurssianalyysille, sillä ideologioiden sisältämät uskomukset ja näkökulmat ylläpitävät yhteiskunnallista epätasa-arvoa.⁴¹ Maaseudun Tulevaisuuden tukemat ideologiat ovat läsnä sukupuolidiskursseissa. Maaseudun Tulevaisuus käyttää paljon legitimointistrategioita pyrkiessään parantamaan suomalaisen hevosen asemaa ja lisäämään sen käyttöä koneellistumisen aikaansaaman maanviljelyn rakennemuutoksen aikana. Legitimointi on diskurssianalyysin näkökulmasta erilaisten argumentaatiostrategioiden, kuten rationalisoinnin, auktoriteettiin vetoamisen, ja emotionaalisuuteen vetoamisen, käyttämistä toiminnan perustelemiseen tai oikeuttamiseen.⁴²

Diskurssit, jotka esiintyvät lehdessä, ovat toimineet tapoina kategorisoida sekä teemoitella Maaseudun Tulevaisuuden hevოსartikkeleita alkuperäisten, juttuaiheisiin

37 Pynnönen 2013, 5.

38 Pynnönen 2013, 6.

39 Van Dijk 1993, 249.

40 Pynnönen 2013, 16.

41 Pynnönen 2013, 20.

42 Pynnönen 2013, 21.

perustuvien kategorisointien lisäksi. Hevosartikkeleissa asioita perustellaan usein vaihtelevasti ja moniulotteisesti, mikä on tyypillistä länsimaissa käytössä olleille vaikuttamaan pyrkiville diskursseille.⁴³ Tämä moninaisuus luo aikaan sen, että diskurssit eivät ole yksinkertaisia yksiköitä, vaan ne sisältävät integroidusti elementtejä toisista diskursseista.⁴⁴ Tämän myötä eri diskurssit ovat intersektionaalisia ja jatkuvassa yhteydessä toisiin diskursseihin, mikä tulee huomioida tutkimuksessa. Diskurssit ovat aina osa laajempaa monikerroksista kontekstia.⁴⁵ Sanomalehdet ovat pääasiallisesti yhden laajan poliittisen suuntauksen alaisia, mikä vaikuttaa diskurssien kulkuun ja on otettava huomioon tutkimuksessa. Diskurssianalyysissä ongelmaksi voi muodostua diskurssin käyttö liian laajana määritteenä, sekä diskurssin käyttö ainoana käsitteenä tutkimuksessa. Tätä tulee välttää huomioimalla muut sosiaaliset tekijät, jotka ovat voineet vaikuttaa diskurssiin, eikä diskurssin vaikutusvaltaa tule yliarvioida tutkimuksessa.⁴⁶

Tutkittavan materiaalin genre vaikuttaa diskurssianalyysiin. Genret ovat diskursiivisen ja sosiaalisen toiminnan järjestäytyneitä ja kielenkäytön vakiintuneita muotoja, jotka toimivat diskurssianalyysin mukaisesti tietyssä kulttuurisessa ja sosiaalisessa kontekstissa.⁴⁷ Tässä tutkimuksessa kyseessä oleva genre on sanomalehti. Sanomalehden kehitystä mediamuotona on historiallisesti leimannut kollektiivisuus, konservatiivisuus ja kansainvälisyys.⁴⁸ Sanomalehdet ovat kehittyneet tasaisesti, toisilta lehdistä mallia ja vaikutteita ottaen. Lehdistötutkimus Suomessa eroaa lähimaista. Kun skandinaaviset maat tarkastelevat tutkimuksissaan journalistista ilmiä ja sen kehitystä, ovat suomalaiset tutkimukset painottaneet joukkotiedotus ja mediataloinstituutioiden tutkimusta.⁴⁹ Lehdistöhistoria on ottanut paljon vaikutteita yhteiskuntatieteiden ja amerikkalaisen sosiologian lähestymistavoista sekä kvalitatiivisista tutkimusmenetelmistä.⁵⁰

Lisäksi tutkimuksessa on käytössä vertailu eri vuosikertojen ja diskurssien välillä. Vertaileva ote on läsnä kaikkea yhteiskunnallista tutkimusta, sillä yhteiskunnallisten

43 Suoninen 2016, 61.

44 Jokinen & Juhila, 2016, 99.

45 Pynnönen 2013, 11.

46 Pynnönen 2013, 34–35.

47 Pynnönen 2013, 13.

48 Pietilä 2012, 595.

49 Pietilä 2012, 597.

50 Vuorio 2009, 43.

ilmiöiden säännönmukaisuuksien varmistaminen voidaan toteuttaa vain tämän avulla.⁵¹ Kvalitatiivisessa vertailevassa tutkimuksessa painotetaan ilmiöiden, rakenteiden ja prosessien merkityksiä ja pohditaan, miten ne ovat muotoutuneet omissa konteksteissaan.⁵² Vertaileva tutkimus eri aikakausien välillä vaatii tarkkaavaisuutta tutkijalta, sillä tärkeinä pidettyjen käsitteiden määrittelyt voivat vaihdella ajan ja paikan mukaan.⁵³ Tässä tutkimuksessa vertailun kohteena ovat pääasiallisesti lehdessä eri aikakausina luodut kuvat hevosihmisistä. Vertailu ei kuitenkaan ole tärkein tutkimusmetodi, minkä johdosta sen esille tuomat huomiot jäävät tutkimuksessa pinnalliseksi. Laadullisen analyysin lisäksi olen laskenut juttujen määriä eri kategorioissa. Kategorisoitujen tekstien määrän lasku kertoo tiettyjen termien yleistymisestä tai harvinaistumisesta vuosien myötä, mutta myös erosta eri sukupuolia käsittelevien tekstien määrässä. Kuitenkaan pelkkä määrällisyys ja tilastollisuus ei riitä selvittämään, miten lehdistö vaikutti tai pyrki vaikuttamaan ihmisten näkemyksiin.⁵⁴ Määrällistä analyysia on tuettava laadullisilla analyysimenetelmillä.

1.3. Tutkimuskysymykset

Kun hevosten hoito ja käyttö olivat perinteisessä maatalousyhteiskunnassa yksinomaan miesten aluetta⁵⁵, ovat naiset löytäneet hevosharrastukset 1900-luvulla.⁵⁶ Se, miten tämä muutos on otettu vastaan, kertoo yleisemmästä yhteiskunnallisesta suhtautumisesta sukupuoliroolien muutoksiin. Hevoskulttuurin muutos naisten liittyessä siihen on myös mielenkiintoinen tutkimuskohde, joka paljastaa yhteiskunnassa piileviä rooliodotuksia eri sukupuolia kohtaan. Kun naiset pystyivät ylittämään rajan ”miesten alueelle,” samalla suhtautuminen tähän alueeseen muuttui.

Tutkimuksen pääkysymyksenä on se, miten hevosten parissa maaseudulla toimineet henkilöt ja ryhmät määrittelivät eri sukupuoliroolit, ja miten nuo määritelmät muuttuivat yhteiskunnallisen rakennemuutoksen myötä. Tarkastelu keskittyy Maaseudun Tulevaisuuden hevosia koskevien artikkeleiden käsityksiin sukupuolesta, miten eri sukupuolten roolit hevosityhteisössä määriteltiin lehdessä, ja miten eri hevostenkäyttötavat

51 Melin 2005, 53.

52 Melin 2005, 58.

53 Melin 2005, 60.

54 Vuorio 2009, 43.

55 Peltonen 1999, 54.

56 Tiitinen 2011, 15 –22.

vaikuttivat lehden käyttämiin sukupuolidiskursseihin. Kiinnostavana osana tutkimusta on se, miten hevosihmisten roolit määriteltiin lehdessä sen perusteella, mitä sukupuolta he edustivat, ja mistä hevosen käytöstä lehti kirjoittaa. Toinen pääkysymys tutkimuksessa koskee hevosartikkeleiden suhdetta maaseutuun. Tarkastelen sitä, miten maaseutu tuotiin esille osana eri hevosihmisistä muodostettuja diskursseja. Kaupungistuminen ja laajempi rakennemuutos on vaikuttanut maaseudun arvoihin myös sukupoliroolien suhteen.⁵⁷ Naiset eivät ole ainoita muuttuneiden olosuhteiden kohteita, vaan mieheyden ymmärtäminen suomalaisella maaseudulla on muuttunut yhtä lailla rakennemuutoksen seurauksena.⁵⁸ Sukupoliroolien muutoksen tarkastelu on olennaista tutkimukselle, sillä eri sukupuolten väliset valtasuhteet tulevat esille hevosten käytön ympärille muodostuneessa kulttuurissa.⁵⁹

1.4. Tutkimuksen taustateoriat

Tutkimuksessa pääasiallisena taustateorianä toimii käsitys sukupuolesta performanssina, jota toteutetaan kaikessa olemisessa, kielenkäytössä sekä käytöksessä.⁶⁰ Teoriaa on kritisoitu ruumiillisuuden ja eletyn kokemuksen unohtamisesta,⁶¹ mutta koska työssä tarkastellaan sanomalehdessä tuotettuja diskursseja, eivät nämä tekijät vaikuta tulkintaan. Sukupuoli on tapa, jolla maskuliinisuuden ja feminiinisuuden piirteitä tuotetaan ja normalisoidaan.⁶² Sanomalehti on tuote, joka tuottaa sukupuolta varsin kattavasti, tarjoten esitykset varsin laajalle yleisölle lukijakunnan muodossa. Sanomalehdessä eivät ainoastaan toimittajat, vaan myös haastateltavat itse tuottavat omaa sukupuoltaan. Toimittajat kuitenkin toimivat tämän suhteen portinvartijoina. Sanomalehti ja varsinkin sen urheilukolumnit ovat lisäksi luomassa ideaaleja hevosten ohjastajista ja omistajista.⁶³

Sukupuoli ei kuitenkaan ole ainoa konstruoiduksi käsitetty alue tutkimuksessa. Maalaisuus, ja se miten sukupuoli sekä hevosten käyttö yhdistettiin maaseutuun ja

57 Markkola & Rasila 2004, 223–245.

58 Lahti, Sihvonen & Ahokas, 1993, 9–16.

59 Ojanen, 2011, 242–245.

60 Butler 2004, 1.

61 Pulkkinen & Rossi 2006, 9.

62 Butler 2004, 42.

63 Ojanen 2011, 20.

maalaisuuteen on nähtävissä lehden tuottamana yhteiskunnallisena ja kulttuurisena konstruktiona. Maaseutu ja maaseudun ihmiset on usein kuvailtu Suomessa kansallisena ihanteena,⁶⁴ joten tältä osin tutkimus tarkastelee hevosihmisiä paitsi sukupuoltaan tuottavina olentoina, myös omaa maalaisuuttaan sekä kansallista identiteettiään rakentavina yksilöinä. Tämä identiteetti sisältää lähtökohtaisesti rodullisen valkoisuuden ja heteroseksuaalisuuden, jotka olivat pääasiallisia suomalaisessa yhteiskunnassa normalisoituja lähtökohtia tutkimusajankohtana.⁶⁵

Tutkimuksessani tärkeitä käsitteitä ovat maskuliinisuus ja feminiinisyys. Niillä viitataan ideaaleihin, joiden mukaan ihmisten toivotaan käyttäytyvän, ainakin sukupuolen performatiivisuuden idean mukaisesti.⁶⁶ Sukupuoli on konstruoitu yhteiskunnallisten struktuureiden ja valtasuhteiden kautta.⁶⁷ Intersektionaalisuus kytkeytyy tähän näkökulmaan. Intersektionaalisuus viittaa näkemykseen, jossa yhteiskunnallisia valtasuhteita ei nähdä määriteltävän ainoastaan suhteessa sukupuoleen, vaan valtasuhteita luovat ja ylläpitävät muut ihmisen identiteettiä määrittävät tekijät, kuten rotu, seksuaalinen suuntautuminen sekä yhteiskunnallinen ja sosiaalinen asema. Intersektionalismiin avulla voidaan tarkastella sitä, miten erilaiset alistavat valtasuhteet toimivat yhdessä. Näitä valtasuhteita pidetään yllä yhtä lailla sukupuolen, rodun ja muiden määrittävien tekijöiden yhteiskunnallisten konstruktiivisten struktuureiden avulla.⁶⁸ Yhteiskunnalliset konstruoidut rakenteet eivät kosketa ainoastaan sukupuolta, vaan ovat läsnä myös muissa määrittävissä tekijöissä. Lisäksi ne ovat yhteiskunnallisten järjestelmien tapaan sopimuksenvaraisia. Intersektionaalisuus on tärkeä konsepti, jotta yhteiskunnallisten, poliittisten ja taloudellisten valtastruktuurien luomaa epätasa-arvoisuutta ja epäoikeudenmukaisuutta voidaan ymmärtää ja purkaa.⁶⁹

Tutkimuksellisesti intersektionaalisuus toimii linssinä, jonka kautta analysoidaan sekä valta- että marginalisoituja ryhmiä sekä heidän yhteiskunnallista identiteettiään.⁷⁰

64 Kaarninen 2003, 219.

65 Aapola 2003, 100; Markkanen 2003, 199–201. Näitä käsitteitä ei tule kuitenkaan käsittää itsestäänselvyyksinä, vaan ne pyritään tarkastelemaan ilmentyminä idealisoiduista seksuaalisuudesta ja etnisyydestä (Kurvinen & Timosaari 2016, 218.) Vaikka suomalaisen maanviljelijän ideaaliksi onkin usein määriteltä valkoinen mies, on suomalaisessa hevosyhteisössä kuitenkin perinteisesti ollut läsnä myös Romaneja. (Blomsted & Lindberg 2012, 78 - 79; Pesonen 2007, 149 - 156.)

66 Connell 1995, 4–6.

67 Romero 2017, 50.

68 Romero 2017, 50.

69 Romero 2017, 54.

70 Romero 2017, 54.

Tässä tutkimuksessa intersektionaalinen näkökulma on läsnä erityisesti tutkittaessa hevosten käyttäjien sukupuolen lisäksi heidän luokka- sekä yhteiskunnallista asemaansa. Ikä on mielenkiintoinen tekijä identiteetin ja valtasuhteiden määrittämisessä, sillä vaikka nuoruus onkin usein määritelty osaksi länsimaisen valkoisen, heteroseksuaalin miespuolisen ihmisen ideaalia, on nuoruus ja lapsuus kuitenkin samaan aikaan holhouksen alainen ajanjakso. Nuoruutta on usein tarkasteltu yhteiskunnallisena kategoriana erillään sukupuolen ja muiden tekijöiden vaikutuksesta.⁷¹ Tyttöjen kohdalla ikä ja sukupuoli kohtaavat, tyttöjen tullessa marginalisoiduksi samaan aikaan sekä sukupuolensa että holhouksen johdosta.⁷² Tämä näkyy erityisesti suhteessa *hevostyttö*-diskurssiin, sen sisältäessä pääasiallisesti nuoria tyttöjä.

Ihmisten ja eläinten välisen suhteen tutkimus on noussut 2010-luvun aikana myös historian tutkimukseen.⁷³ Sama keskustelu eläimen ja ihmisen suhteesta on vaikuttanut myös tapoihin, joilla eläimestä puhutaan tutkimuksessa. Tässä tutkimuksessa yleisenä terminä on ”hevosen käyttö” niin maataloustöissä kuin raviurheilussa. Tämä termi käsittää hevosen oman tahdon toissijaiseksi tekijäksi. Koska tutkimus ei keskity hevosen ja ihmisen väliseen suhteeseen, ei tutkimuksessa myöskään tarkastella tapaa, jolla hevoset lehden mukaan tuovat esille omaa tahtoaan.

1.5. Aikaisempi tutkimus

Sukupuolen vaikutuksesta hevosityhteisöissä on kirjoitettu jonkin verran, mutta hyvin vähän historian näkökulmasta. Karoliina Ojasen etnografinen väitöskirjatutkimus *Tyttöjen toinen koti: Etnografinen tutkimus tyttökulttuurista ratsastustalleilla* vuodelta 2011 perustuu haastatteluihin ja tarkastelee pääasiallisesti tyttökulttuuria ratsastustalleilla. Tutkimuksen keskiössä ovat tyttöjen keskinäiset suhteet. Sen sijaan Maaseudun Tulevaisuus on kiinnostuneempi raviurheilusta ja hevosten käytöstä maa- ja metsätaloudessa kuin ratsastustallien tyttökulttuurista. Ojasen tutkimus auttaa kuitenkin havainnoimaan ratsastuksen ja raviurheilun harrastajien välistä sukupuolieroa, sekä osoittaa tapoja, joilla sukupuolittuneet valtasuhteet näyttäytyivät talleilla. Ojanen näkee

71 Taefi 2011, 123.

72 Taefi 2011, 118.

73 Nikkilä 2018, 2.

tutkimuksessaan tallityttökulttuuriin kuuluvan olennaisena osana tietynlaisen sukupuolijärjestyksen rikkomisen.⁷⁴ Miesten suhteesta hevosiin on kirjoittanut Johanna Laitamäki artikkelissaan *Työhevosen merkityksen muutos Suomessa* (2009). Siinä hän käsittelee sitä, miten hevosesta luopuminen koneistumisen aikana vaikutti henkisesti maanviljelijöihin. *Hevosmiehen* suhde työhevosiin ja työhevosen rooli maaseudun perinteiden edustajana näkyy myös omassa aineistossani. Riitta-Marja Leinosen vuoden 2013 kulttuuriantropologian väitöskirja *Palvelijasta terapeutiksi: Ihmisen ja hevosen suhteen muuttuvat kulttuuriset mallit Suomessa* käsitteli suomalaisten käsityksiä hevosta, hevostaidoista sekä ihmisen ja hevosen välisestä suhteesta, käyttäen erityisesti muistitietoaineistoa lähteenään. Tutkimus tarkasteli myös hevosihmisten sukupuolirooleja, mikä tarjoaa hyvää taustatietoa omalle tutkimukselleni.

Hevoshistoriasta kertovat teokset ovat pääasiallisesti eri hevosseurojen tai hevosrotujen historiikkeja, jotka tarjoavat tietoa suomalaisesta hevoshistoriasta, mutta ovat keskittyneet lähinnä raportoimaan tapahtumia ilman analyysia tai kriittistä otetta. Yksi keskeinen teos, jotka käsittelevät erityisesti suomalaisten hevosten historiaa, on Matti Mahlamäen *Pelloilta paanalle ja pussihousumiehistä patiinipoikiin: Hevostaloudesta talouden hevoseen hevosen ja pelaamisen tarina Hippos-Suomessa* (2003). Teos keskittyy Hippoksen ja raviurheilun historiaan. Hannu Pesosen, Olavi Hakimon, Venla Pystysen ja Riikka Pesosen yhteisteos *Liinaharja: Suomenhevosen taival*, (2007) taas keskittyy suomenhevosen historiaan. Yksi analyttisen otteen omaava hevoshistoria on Ritva Haavikon teos *Hevonen taiteessa, runoudessa, historiassa* (2003.) Vaikka teoksen näkökulma on pääasiassa taidehistoriallinen, on Haavikko käsitellyt hevosen merkitystä suomalaisessa yhteiskunnassa, ja nähnyt taiteen tapana tuoda tätä esille. Nämä teokset ovat tarjonneet taustatietoa suomalaisen hevosen historiaan.

Taustatietoa tutkimusmateriaalista Maaseudun Tulevaisuudesta on tarjonnut tutkimukselle sen 100-vuotisjuhlavuoden kunniaksi ilmestynyt Erkki Teräväisen teos *Maaseudun Tulevaisuus 100 vuotta; Suomen äänen kannattaja* (2016). Teos tarjoaa näkemyksen siihen, millainen poliittinen kanta Maaseudun Tulevaisuudella on ollut maaseutua koskevissa kysymyksissä. Teos ei kuitenkaan ota kantaa Maaseudun Tulevaisuuden historiaan hevosasioiden raportoijana, ja näin ollen teos ei vastaa tutkimukseni pääkysymyksiin.

74 Ojanen 2011, 280.

Olennaisena tarkastelukohteena on ekonomian, luokan ja ”herruuden” tarkastelu osana Maaseudun Tulevaisuuden hevosjuttujen diskurssia. Erityisesti ”herruus” nousee esiin hevosartikkeleissa, ja vertailukohtana tutkimuksessa hyödynnetty Eija Starkin vuonna 2011 julkaistu folkloristiikan väitöskirja *Köyhyyden perintö: tutkimus kulttuurisen tiedon sisällöistä ja jatkuvuuksista suomalaisissa elämäkerta- ja sananlaskuaineistoissa*. Starkin tutkimusaineisto on tuotettu noin vuosina 1886 –1993, keskittyen 1920-, 1930- ja 1949-luvulla syntyneiden kokemuksiin elämäkerta- ja muisteluaineistossa.

Tärkeänä tarkastelukohteena ovat maa- ja metsätalouteen liittyvät työt, joihin hevonen on liitetty. Sen johdosta olen hyödyntänyt runsaasti maaseudun sukupuolittunutta työnjakoa käsitteleviä tutkimuksia. Maaseudun perinteisen kulttuurin sukupuolieroista on kirjoittanut Jan Löfström teoksessa *Sukupuoliero agraarikulttuurissa ”Se nyt vaan on semmonen”* (1999). Vaikka teos käsittelee agraarikulttuurin seksuaalisuutta, tuo se silti esille sukupuolieroja maaseudun työnjaossa. Tarkemmin työnjakoa käsittelee Matti Peltonen artikkelissaan *Työnjako sosiaalisena tilana: Sukupuolenmukaisesta työnjaosta maataloudessa* (1999). Kyseisten teosten avulla on mahdollista kuvata tarkemmin tutkimuksen kannalta olennaista sukupuoliroolien merkitystä maaseudulla.

Laajemmin tutkimus sitoutuu osaksi suomalaisen yhteiskunnan 1900-luvun rakennemuutoksen ja erityisesti maaseudun tyhjentyksen tutkimusta. Tältä osin Pertti Haapalan toimittama teos *Suomen Rakennehistoria. Näkökulmia muutokseen ja jatkuvuuteen (1400–2000)* (2018), tarjoaa tietoa yhteiskunnallisesta rakennemuutoksesta. Tutkimus on voitu kytkeä osaksi laajempia yhteiskunnallisia tapahtumia. Erityisesti teoksen artikkelit *Rakennemuutos ja hyvinvointivaltio 1900–2000*, jonka on kirjoittanut Matti Hannikainen, sekä *Elinkeinorakenne 1750–2000*, jonka kirjoittajat ovat Pertti Haapala ja Jarmo Peltola, ovat olleet hyödyksi tarkasteltaessa muutosta maaseudulla. Ongelmalliseksi muodostuu kuitenkin se, että teoksen artikkelien aikarajaus ulottuu miltei keskiajalle saakka. Se määrä tietoa teoksessa, mikä koskettaa oman tutkimukseni aikarajasta, on hyvin vähäinen ja tiivis. Teos ei käsittele sukupuoliroolien muutosta, vaikka se huomioikin perherakenteiden muutoksen.

Työhevosten lisäksi tärkeänä tutkimuskategoriana on armeija ja sen hevostarpeen käsittely Maaseudun Tulevaisuudessa. Tämän vuoksi on tärkeää tarkastella suomalaista

armeijaa ja sotaa osana sukupuolten määrittelyä, mihin Anders Ahlbäckin kirjoitukset *Manhood and the making of the military: conscription, military service and masculinity in Finland, 1917–39* (2014) ja *Mitä miehen on kestettävä. Kokemuksia suomalaisesta sotilaskoulutuksesta 1920- ja 1930-luvulla sukupuolihistorian valossa* (2006) auttavat tarkastelemaan maskuliinisuuden muodostumista suomalaisessa armeijassa. Myös Tiina Kinnusen artikkeli ”*Muista menneiden sukupolvien työ*” *Lupaus-elokuva lottahistorian kuvauksena* (2006) sekä Kaarle Sulamaan artikkeli ”*Himmetä ei muistot koskaan saa; veteraanien järjestäytyminen ja muutokset muistamisen mahdollisuuksissa* (2006) auttavat avaamaan suhtautumista suomalaiseen sotahevoseen ja sen kanssa toimineisiin *hevosmiehiin*, kun sotahevosta ja sen käyttäjää tarkastellaan osana kansallismielistä diskurssia veteraanikeskustelun ”vapauduttua” 1980-luvulla.⁷⁵ Näiden tutkimusten avulla voidaan tarkastella sitä, miten sukupuolittuneet diskurssit hevosihmisistä ovat muuttuneet kauan sen jälkeen, kun armeijan hevostarve on koneellistumisen myötä vähentynyt, mutta silti sodan myyttinen mieskuva on vaikuttamassa hevosihmisiin.

Tärkeänä teemana tutkimuksessa on urheilun ja liikunnan näkökulma. Vaikka hevosurheilu eroaakin muusta urheilusta siinä, että treenattu ja jatkuvan tarkkailun alaisena onkin eläimen, ei ihmisen ruumis, on Maaseudun Tulevaisuuden hevosurheilukolumnien yhteydessä usein käytössä samat retoriset keinot ja diskurssit, joita muussa urheilussa käytetään. Urheilun ja nationalismin suhteesta on kirjoittanut Jouko Kokkonen kirjoituksissa *Kansakunta kilpasilla, Urheilu nationalismin kanavana ja lähteenä Suomessa 1900-1952, Kansakunnat kultajahdissa, Urheilu ja nationalismi* (2003), ”*Hakkaa päälle!*” *Ruotsi-ottelu–Finnkampen* (2000) sekä *Liikuntaa hyvinvointivaltiossa, Suomalaisen liikuntakulttuurin lähihistoria* (2013).

1.6. Ajan kuva: Suomalaisen yhteiskunnan murros ja hevostalouden muutos

Suomalaisten hevosihmistien diskurssien muutos on kytkeytynyt laajempaan 1900-luvun aikana tapahtuneeseen rakennemuutokseen. Erityisesti rakennemuutos on vaikuttanut maaseudulla, hevosten pääasiallisten käyttäjien alueella. Se on vaikuttanut myös niihin käsityksiin, miten eri sukupuolten roolit on määritelty suomalaisessa yhteiskunnassa.

Maataloustuotannon muutos ei ole koskenut pelkästään tilojen määrän

⁷⁵ Sulamaa 2006, 305.

vähentymistä, vaan itse tuotannon tavoissa on tapahtunut muutos. 1800-luvun agraariyhteiskunnan kulmakivenä toimi viljelijäperhe palkollisineen. Tästä kuitenkin siirryttiin koneistumisen, uusien lannoitteiden ja keinorehujen myötä tilanteeseen, jossa maatila elätti entistä pienemmän perheen. Perheviljelmäihanteen perusta horjui myös tämän seurauksena, ja se johti maaseudun työllistävyyden heikkenemiseen.⁷⁶ Valtio näki tuottavuuden nousun 1900-luvun puolivälistä lähtien lisäävän sen näkökulmasta ongelmallista liikatuotantoa, mikä johti tilojen aktiiviseen vähentämiseen valtion taholta, koska maatalousväestö nähtiin taloudellista kehitystä kahlitsevana tekijänä.⁷⁷ Koneellistumisen myötä myös metsätalouden ja maatalouden pitkä yhteys katkesi, kun syrjäseudut eivät enää tarvinneet yhtä paljon työläisiä metsäkoneiden tultua.⁷⁸ Tämä johti laajaan maaltamuuttoon.⁷⁹ Maaseutu tyhjeni kaupungistumisen ja teollisuuskasvun seurauksena 1900-luvun puolivälin jälkeen,⁸⁰ ja maatilojen määrä on siitä lähtien vähentynyt vuosittain.⁸¹

Maataloustuotannossa rakennemuutos tapahtui itse maatalouden harjoittamisen sisällä, tilojen määrän vähentyessä tilakoot suurenivat, samalla maataloustuottajien keski-ikä nousi.⁸² Pienten tilojen määrä väheni kaikkein eniten. Suomalainen maaseutu on muuttunut 1900-luvun aikana osana Suomen laajempaa muutosta hyvinvointivaltioksi. Maaseudun kohdalla se on tarkoittanut tyhjentymistä ja väestön yleistä vanhenemista. Koneellistumisen myötä tuottavuus on noussut, mutta samalla maataloustuotannon toteuttaminen osana laajempaa perheyhteisöä on kadonnut, muokaten samalla sitä tapaa miten maaseudulla on käsitetty eri sukupolvien, yhteiskuntaluokkien ja sukupuolten väliset suhteet. Näillä alueilla tapahtunut kulttuurinen muutos on vaikuttanut siihen, millaiseksi suomalainen maaseutu on muodostunut suurten rakennemuutosten kautta 1900-luvulla.

Naisille ja miehille määriteltiin perinteisessä agraariyhteiskunnassa ne alat, joissa he työskentelivät. Silti naisten ja miesten välinen työnjako oli käytännössä suhteellisen joustava. Naiset saattoivat tarpeen niin vaatiessa tehdä miestenkin töitä, mikä nosti heidän

76 Peltonen 2019, 118.

77 Peltonen 2019, 19–120.

78 Haapala & Peltola 2018, 200.

79 Peltonen 2019, 120.

80 Hannikainen 2018, 259.

81 Lehtonen, Linjakumpu, Knuutila & Marttila 1999, 22–27.

82 Lehtonen, Linjakumpu, Knuutila & Marttila 1999, 23–26.

arvostustaan yhteisössä.⁸³ Tämä joustavuus ei kuitenkaan ollut täysin vastavuoroista, sillä naisten töitä suorittanut mies sai usein pilkkaa osakseen.⁸⁴ Tämä suhde muuttui palkkatyön myötä. Koneellistumisen ja vilkastuvan rahatalouden vaikutuksesta eri sukupuolten työtehtävien erottelu vilkastui 1900-luvulle tultaessa.⁸⁵ Kun entisessä agraarikulttuurissa molempien sukupuolten työpaikkana toimi maatila, uudessa kulttuurissa naisten ja miesten ”työpaikat” eriytyivät fyysisesti. Samalla kulttuuriset olettamukset naisissa ja miehissä ihannoituista luonteenpiirteistä muuttui.

Hevonen on kuulunut Suomeen yhtä pitkään kuin ihminenkin,⁸⁶ sen merkityksen ollessa pitkään tärkein sodankäynnissä.⁸⁷ Pääasiallisesti hevosia käyttivät ja kasvattivat talolliset ja sitä ylemmät luokat, käytön kohdistuessa maataloustöihin. Maataloustöissäkin hevonen levisi perinteisesti härkiä käyttäville alueille vasta hevosvetoisten maatalouskoneiden kehityksen myötä.⁸⁸ Vielä 1900-luvun alussa 2/3 maaseudun ruokakunnista oli vailla hevosta.⁸⁹ 1830-luvulla alkoi laajamittainen ja säädelty suomenhevosen jalostus valtion kruununorijärjestelmän muodossa.⁹⁰ Samoihin aikoihin järjestettiin ensimmäiset säännölliset hevosten kilpa-ajot.⁹¹ Pian nämä kaksi hevostoimintaa yhdistettiin, kun 1860-luvulla järjestettiin ensimmäiset valtionajot joiden tarkoituksena oli hevoscannan parantaminen.⁹² Varhaisen raviurheilun pääasialliseksi funktioksi muodostui hevosjalostuksen päämäärien palveleminen. Suomenhevosen kantakirja perustettiin vuonna 1906.

Vaikka 1900-luvun puolivälissä merkittävä hevoscantaan vaikuttanut tekijä olikin talvi- jatko- ja Lapin sodissa menetetyt hevoset, oli suurin hevosia vähentänyt tekijä koneellistuminen. Kun suomalaista hevosta ryhdyttiin tietoisesti jalostamaan 1800-luvulla, kietoutuivat jalostuksen päämäärät juuri maa- ja metsätaloustyöhön sopivan hevosen ympärille.⁹³ Hevonen koettiin tältä taholta juuri maatalouden eläimenä. Koneellistumisen myötä paitsi ihmisten myös hevosten tarve väheni maataloustyössä,

83 Löfström 1999, 181.

84 Löfström 1999, 183.

85 Löfström 1999, 185.

86 Haavikko 2003, 106.

87 Nenonen 1999, 304.

88 Nenonen, 1999, 314.

89 Mauranen 1999, 78.

90 Haavikko 2003, 113.

91 Mahlamäki 2003, 11.

92 Mahlamäki 2003, 12.

93 Mahlamäki 2003, 14 – 15.

luoden työttömyyttä ja tehden hevoskaupan ja varsakasvatuksen turhaksi.⁹⁴ Tämän johdosta Suomen hevuskanta romahti 1950-luvulta lähtien.⁹⁵ Hevosten lukumäärä puolittui jo 1950-luvulla yli 400 000 hevosesta runsaaseen 200 000 hevoseen.⁹⁶ Keskeinen syy, miksi suomenhevonen, Suomen ainoa alkuperäishevosrotu, säilyi hevuskannan romahduksen aikana, oli sen jalostustavoitteiden ja käytön siirtyminen raviurheiluun.

94 Laitamäki 2009, 41.

95 Lith,2006.

96 Peltonen 2019, 122.

2. Maaseudun idealisoitu työhevostmies, isänmaallisen maanviljelijän ja miehen ihanne

Hevosmiehen diskurssi jakautuu Maaseudun Tulevaisuudessa kahtia. 1950- ja 1960-lukujen aikana Maaseudun Tulevaisuuden pääasiallisena ihanteellisena hevosenkäyttäjänä toimi maaseudun mies, joka käytti hevosia maa- ja metsätaloustöissä. Tämän diskurssin olen nimennyt maaseudun *työhevostmieheksi*. Termi ei itsessään esiinny Maaseudun Tulevaisuudessa, vaan työhevostmia käsittelevissä artikkeleissa on käytössä yleensä termi *hevostmies*. Termi *hevostmies* on kuitenkin käytössä myös raviurheiluartikkeleissa, joten työhevostmia käsittelevien tekstien mieskuvan nimeäminen *työhevostmies*-diskurssiksi helpottaa näiden erottamista toisistaan. Oletuksena ja itsestäänselvyytenä lehden jutuissa oli mies hevosten käyttäjänä.⁹⁷ Työhevosten käyttö yhdistyi miehisyyteen, mitä tuki lehdessä usein kuvattu työhevosten pääasiallinen käyttöpaikka, tukkimetsä. Tukkimetsä muodostui 1900-luvun alussa kuvastamaan yhtä kulttuurisesti suosituinta maskuliinisuuden olemustapaa,⁹⁸ joten sen yhdistäminen hevosiin myös yhdisti miehet ja maskuliinisuuden hevosiin. Tämän kautta *työhevostmiehen* diskurssi määrittyi maaseudun edustajaksi. Työhevostet liitettiin maskuliinisuuteen lisäksi armeijan kautta. Maaseudun Tulevaisuus käsittelee paljon armeijan hevostarvetta sekä armeijan tarjoamaa hevostopetusta. Armeijan hevostarpeen kuvailtiin koskevan paitsi työhevostmia, myös ratsastushevostmia. Mieheys voidaan määritellä useammalla eri tavalla, sillä mieheysihanteet muodostuvat monitahoisessa keskinäisessä vuorovaikutuksessa muiden kulttuuristen käsitysten kanssa.⁹⁹ Hevostmiehisyyt kattoi myös useamman tavan toteuttaa mieheyyttä.

2.2. Hevostmiehet vastaan koneellistuminen

97 Ainoastaan kerran mainitaan nainen mahdollisena hevostyön tekijänä, tällöinkin ihmetellen ja ulkomaan yhteydessä, MT 5.2.1955 Naisesta oli tulla Englannin kyntömestari.

98 Suopajarvi 2009, 13; Snellman 1999, 187; Pöysä 1999, 166, 171.

99 Markkola, Östman & Lamberg 2014, 16.

Työhevosten määrä Suomessa oli korkeimmillaan 1950-luvulla, jonka jälkeen hevosten määrä romahti.¹⁰⁰ Silti monin paikoin hevoseen saatettiin suhtautua kiintymyksellä eikä koneisiin haluttu siirtyä ennen kuin pakon edestä.¹⁰¹ Tuottavuus kasvoi koneistumisen ja muiden uusien keksintöjen myötä, mutta samalla maatalous työllisti entistä vähemmän ihmisiä. Työhevosta kirjoittaminen Maaseudun Tulevaisuudessa toimi tapana kannustaa ihmisiä käyttämään hevosia maatalous- ja metsätöissä, ja pitämään yllä hevosia.¹⁰² Maaseudun Tulevaisuudessa *työhevosties* muodostui ideaaliksi, ja se ilmeni koneellistumisen vastustuksena. Työhevonen oli lehden hevosartikkeleissa hevosihanne, mikä ei kuitenkaan näkynyt käytännössä, kun koneet osoittautuivat paljon tehokkaammiksi maataloustyössä.¹⁰³ Sen johdosta lehdessä käytiin vuoden 1955 vuosikerrassa keskustelua hevosen käytöstä suhteessa traktorin käyttöön. Yleisimmin lehti käsitti 1950-luvulla hevoset edelleen tärkeiksi maataloustöissä.

Lehdessä puolustettiin hevosta suhteessa traktoriin niin taloudellisuuden kuin luonnon olosuhteidenkin osalta. Tämä traktorin ja hevosen välinen vertailu sai muotoja teknologian ja luonnon vastakkainasettelusta.¹⁰⁴ Koneiden ”epäluonnollisuus” tulee vastaan tarinoissa, joissa oli korostettu isäntien tapaa kohdella konetta kuin hevosta.¹⁰⁵ Taloudellisuus, kuten öljyn hinta, ja turvallisuustekijätkin puolsivat lehden näkökulmasta hevosta.¹⁰⁶ Taloudellisuuden samoin kuin ahkeruuden korostuksella on maaseudulla ollut olennainen asema¹⁰⁷ joten tässä suhteessa oli taloudellisuuteen vetoaminen ymmärrettävää. Käytännöllisyys käsitettiin järkeen perustuvaksi ja sitä kautta miehuuteen kuuluvaksi retoriseksi keinoksi,¹⁰⁸ käsittäen oletetun lukijakunnan miehiseksi. Työtavan

100 Haavikko 2003, 115.

101 Laitamäki 2009, 42–45.

102 Haapala & Peltola, 2018, 200.

103 Laitamäki 2009, 41.

104 MT 22.02.1955 Hevonen ja traktori jatkuvasti puheenaiheena Ruotsissa: ”Hevonen taistelee kuitenkin olemassaolostaan, ja aivan viime aikoina ovat erityisesti metsätalouden edustajat ruvenneet puolustamaan kauraa rouskuttavaa hevosta sekä tuoneet esille kielteisiäkin puolia nesteitä käyttävästä traktorista.”

105 Laitamäki 2009, 44.

106 MT 12.05.1955 Koneellistamisen seuraukset maataloudessa eivät yksinomaan myönteisiä; 25.11.1965 MT Hevoskuolema. ”Viljelijöihin kohdistuvat kehotukset huomion kiinnittämiseksi hevoskasvatukseen eivät sellaisenaan paljon auta.” MT 01.03.1975 Vaihtoehtona hevonen; MT 20.11.1975 Hevosvetovoiman hyväksikäyttö kansantaloudellisesti edullista; MT 12.08.1965 Peräpohjolassa pyritään vankkaan ja liikkuvaan työhevoseen; MT 16.03.1995 Kujala Heli, Anjalassa uskotaan työhevoseen: Pesälä tukee hevosväen pyrkimyksiä.

107 Latvala 2001, 191–192.

108 Löfström 1999, 174.

dramaattinen muutos koneellistumisen johdosta taas näkyi traktorionnettomuuksissa, josta syytettiin liian nopeaa siirtymistä koneiden käyttöön.¹⁰⁹ Koneita pidettiin lehdessä myös ”muotiasiana,¹¹⁰” johon ei tarvinnut suhtautua vakavana uhkana. Ihminen ja kone eivät sopineet yhteen maaseudun *työhevostmiehen* diskurssissa. Koneellistumisen tuottama pelko hevosen katoamisesta oli suurin tekijä sille, miksi maaseudun *työhevostmiehen* diskurssiin liitettiin idealisointi. Työhevosten käyttöä puolustettiin vetoamalla juuri porvarilliseen miehisyyteen, määrittäen maaseudun *työhevostmiehen* diskurssin osaksi luokkasidonnaista sukupuoliroolia.

Vertailu hevosten ja koneiden välillä oli usein yksioikoista. Koneiden käyttö liitettiin yleensä nuoriin isäntiin, jotka Johanna Laitamäen tutkimuksen mukaan olivat yleisempiä koneiden käyttäjiä suhteessa vanhoihin isäntiin.¹¹¹ Nuoriin miehiin liitettiin lehden hevosartikkeleissa oletamus hevosten käytöstä 1950-1960-luvuilla. Tästä huolimatta lehdessä ”nuorten sukupolvien,” kuvattiin olevan “moottoreista innostuneita.¹¹²” Samalla maaseudun *työhevostmiehen* diskurssi sijoitettiin osaksi enemmän vanhempia maanviljelijöitä. Todellinen maaseudun miehen rooli määriteltiin lehdessä näin niihin, jotka käyttävät hevosia. ”Moottoreista innostuneet” nuoret miehet taas käsitettiin lehdessä ”pojiksi,” joita ei voi ottaa yhtä vakavasti.¹¹³ Työhevosten käyttö muodostui tässä yhteydessä oikeanlaisen maaseudun *työhevostmiehen* roolin ansaintatavaksi, jota lapsellinen nuoriso ei ymmärtänyt.

Idealisoinnista huolimatta hevonen kuvailtiin vuosikerrassa myös kaihoisalla tunnelmalla menneisyyteen jäävänä olentona, joka ei pystynyt seuraamaan kehitystä.¹¹⁴ Hevosen tarun ei kuitenkaan nähty loppuvan koneellistumiseen, vaan uudeksi ehdotukseksi lehdessä muodostui hevosten käyttö harrastuksissa koneiden hoitaessa raskaat työt. Maataloustyö nähtiin tarpeelliseksi yhdistää osaksi muuten harrastushevoseksi määritellyn lämminverihevosten ominaisuuksia.

109 Laitamäki 2009, 45.

110 MT 09.06.1955 Hevostalouden laiminlyönti virheellistä tilannearviointia.

111 Laitamäki 2009, 40.

112 MT 23.11.1965 Pääjohtaja Hans Perttula: Hevoskannastamme 60-pros yli 15-vuotiaita - tilanne huolestuttava; MT 25.11.1965 Hevoskuolema.

113 Jokinen 2000,68.

114 MT 13.09.1955 Hevonen väistyy yhä traktorin tieltä Ruotsissa: ”Asiantuntijat sanovat kuitenkin, että traktorimäärän kasvu on jotakin muuta kuin hevosen korvaamista. Traktorilla ja sen ohessa tulevilla koneilla on aivan toisenlaiset mahdollisuudet auttaa maanviljelijää hänen useasti sangen rasittavissa töissään kuin mitä hänen vanhalla uskollisella työtoverillaan - hevosella - kaikesta huolimatta oli.”

Lämminverihevosen tulevaisuus nähtiin olevan kiinni paitsi sen soveltuvuudesta maaseudulle, myös siitä että ratsastusurheilu yleistyisi maaseudulla, yhdistäen jälleen kerran hevosen ja maaseudun.¹¹⁵ Ratsastusta kuvattiin tässä yhteydessä harrastukseksi, jota kaupunkilaiset toimistotyöntekijätkin voisivat harjoittaa.¹¹⁶ Tämä osoitti työhevosen ja maaseudun *työhevostmiehen* merkityksen vähenemistä, mutta loi kuvan maaseudun hevosesta ja *hevostmiehestä* kaupunkilaisten ”epäterveellisen” modernin elämäntavan parantajana. Maanviljely edusti sukupolvenvaihdokseen perustuvassa elintavassaan jatkuvuutta, johon liitettiin työhevosten käyttö ja hevostmiestaitojen opetus.¹¹⁷ Tämän näkökulman mukaan hevosten tarjoama jatkuvuus suojaisi kaupungistumista vastaan. Näkökulma hevostjalostuksen muutokseen ja työhevostjalostuksen kannattavuuteen oli kaksijakoista, mutta sitä oli silti aina perusteltu ottamalla huomioon hevosten käyttö maataloustöissä tärkeänä osana hevostaloutta.¹¹⁸

2.2. Työhevostmiehen diskurssi harrastushevosen rinnalla

Vuoden 1965 hevostartikkeleita leimasi uuden suomenhevostkantakirjan voimaantulo, jossa määriteltiin toinen puoli jalostettavaksi juoksijakäyttöön ja toinen taas työhevoseksi. Tämä vaikutti lehden näkemyksiin työhevosten kuulumisesta pääasiallisesti maaseudun miesten alueelle.¹¹⁹ Entistä useammin esiintynyt ajatus työhevostista juoksijahevosten sivutuotteena¹²⁰ kertoi lehden hevostmiesihanteen muuttuneen *työhevostmiehestä ravimieheen*. Tästä huolimatta hevostyo käsitettiin lehdessä tarpeelliseksi miltei koko 1950-1970-lukujen ajan. Lehdessä hevonen nähtiin

115 MT 19.04.1955 Ratsastusurheilun kansanomaistuminen lisää lämminverihevosten tarvetta. ”Suomalainen lämminverihevonen pystyy mm. maataloustöihin paljon paremmin kuin yleensä otaksutaan.”

116 MT 19.04.1955 Ratsastusurheilun kansanomaistuminen lisää lämminverihevosten tarvetta.

117 Laitamäki 2009, 46.

118 MT 15.02.1955 Mihin suuntaan raviurheilua olisi kehitettävä; MT 17.02.1955 Onko työ- ja ravihevostjalostuksessa suuntauduttava eri linjoille; MT 05.02.1955 Pilkun piirtoja; MT 03.02.1955 Olisiko hevostjalostustoimenpiteitämme tarkistettava?

119 MT 09.03.1965 Kittilä Urho, Huidunperä: Lampaista, vehnistä ja hevosten kantakirjoista.

120 MT 09.03.1965 Kittilä Urho, Huidunperä: Lampaista, vehnistä ja hevosten kantakirjoista; MT 07.08.1965 Hyvä hevostosasto maatalousnäyttelyssä.

vielä tarpeellisena maataloudelle ja erityisesti metsätaloudelle.¹²¹ *Työhevostmiehen* ideaalille pantiin lehdessä edelleen painoa, vaikka käytännössä suurin osa hevosen käytöstä keskittyi raviurheiluun. Johanna Laitamäki on esittänyt, että työhevonen ja siihen liittyvä hevostmiestaitojen opettaminen isältä pojalle oli edustanut jatkuvuutta.¹²² Maaseudun Tulevaisuuden toimittajat pyrkivät tarraamaan vielä 1960-luvullakin idealisoituun kuvaan maaseudun *työhevostmiehestä*.

Johanna Laitamäen tutkimuksessa korostui hevosen lähtö-kertomuksissa usein ajatus hevosen vapautumisesta orjuudesta koneellistumisen myötä.¹²³ Maaseudun Tulevaisuudessa taas hevonen kuului olennaisesti maaseudulle, ja juuri maatalouskäyttöön. Lehdessä ravi- ja ratsastusharrastus oli syy ylläpitää hevosia tiloilla,¹²⁴ ja harrastushevosilla oli työhevosen piirteitä.¹²⁵ Tämä toimi tapana kannustaa hevostkannan ylläpitoon, sekä kytkeä ravihevosiin maaseutumaisia piirteitä. Tämän avulla lehti legitimoii ajatusta maaseudun *työhevostmiehestä*, silloinkin kun hevosten käyttö oli siirtynyt urheiluun. Hevosten käyttö pysyi *hevostmiehen* diskurssissa vaadittavana maaseudun miehuuskokeena, vaikka käyttö tarkoittikin raviurheilua. Maaseudun Tulevaisuuden *hevostmies*-diskurssi, oli kyse sitten ravi- tai *työhevostmiehen* diskurssista, käsitti hyvän *hevostmiehen* toteuttavan suomenhevosten luontaisia tarpeita maataloustyössä, ja ylläpitävän väkikadosta kärsivää maaseutua.¹²⁶

Kun 1950- ja 1960-luvulla käsitettiin keskustelu koneellistumisen vaaroista taloudellisuuden ympärille, tuotiin myöhemmin vuosikymmeninä entistä useammin esille *työhevostmiehen* ja hevosten suhteen erityisyys.¹²⁷ Tämä erityissuhde nousi esiin 1980- ja 1990-lukujen aikana Maaseudun Tulevaisuudessa. Hevosten kanssa työskentelyn luoma tunnelma toistui usein lehdessä.¹²⁸ Maaseudun *työhevostmies*

121 MT 23.11.1965 Pääjohtaja Hans Perttula: Hevostkannastamme 60-pros yli 15-vuotiaita - tilanne huolestuttava; MT 28.12.1965 Hevostjalostustyö taantunut voimakkaasti Keski-Pohjanmaalla, vanhempi polvi huolestunut hevostkasvatuksen tulevaisuudesta.

122 Laitamäki 2009, 46.

123 Laitamäki 2009, 49.

124 MT 25.03.1975 Suomalainen hevonen.

125 MT 23.12.1975 Maijanen Kirsi, Veli-Matti ja Strong Laaksosen silmäterät: ”Kylmäverihevosten on työhevosten, ei siitä mihinkään pääse. Näin maalaistalossa se on onnenomiaan, varsinkin jos sille löytyy jotain työajoa.”

126 Haapala & Peltola 2018, 201.

127 Laitamäki 2009, 45 – 48.

128 MT 21.02.1995 Halla Tarja Nostalgiaa ja opihalua hevostajokurssilla: Hevostella pääsee jälkiä jättämättä; MT 14.03.1995 Taipale Tiina, Suomenhevosten sopii monikäyttöiseksi; MT 16.03.1995 Kujala Heli, Anjalassa uskotaan työhevosteen: Pesälä tukee hevostväen pyrkimyksiä.

käsitettiin lehdessä arvokkaaksi henkilöksi, joka viimeisenä tiesi työhevosten käytön arvon ja menneisyyden katoavat taidot. Romantisoiduksi työhevosen ja isännän suhde muodostuu kolumnissa, jossa kuvattiin työhevosen tarjoavan sellaista puheseuraa mihin koneet eivät kykene.¹²⁹ Se oli jatkumoa laajempaan historialliseen hevosen ja miehen suhdetta käsittelevään kirjallisuuteen ja runouteen, jossa *hevosmiehen* kerrottiin avautuvan hevoselle.¹³⁰ Näin *työhevosties* toteutti miehisyttä avautumalla hevoselle, huolimatta siitä, että kulttuurisesti mieheyteen määriteltiin kuuluvaksi osaksi tunne-elämän kylmyys.¹³¹ *Työhevosties* muodostui menneisyyden ja elävän maaseudun ideaaliksi, joka edusti maanviljelyyn liitettyä jatkuvuutta.¹³²

Työhevostmiehen rooli kuvailtiin lehdessä perinteitä kunnioittavana ja isänmaan puolustukseen valmiina olevana maskuliinisena henkilönä. Kuitenkin hevosten menetettyä asemaansa koneille nousi esiin entistä laajemmin hevosen ja *työhevostmiehen* suhteen läheisyys. Työhevonen oli *hevostmiehen* roolissa kumppani.¹³³ Lehdessä eritellään kuitenkin se, millaiset miehet kohtelivat hevosia rakastavasti ja toverillisesti. Tämä ominaisuus annettiin yksinomaan maaseudun miehille, joiden kuvattiin olevan rehtejä ja kohtelevan hevosiaankin ”työtoverina ja ystävänä.”¹³⁴ Lehdessä vastavuoroisesti hevosella kuvailtiin olevan tunteita ihmistä kohtaan: mikäli ihminen kohteli hevosta hyvin, se ”osoittaa aivan selvästi kiitollisuuttaan.”¹³⁵ Tämä on liitettävissä koneellistumisen aikana esiintyneeseen näkemykseen hevosen nauttivan vapautumisestaan orjuudesta,¹³⁶ mutta käsitys hevosen ”työtoveriudesta” kertoo Maaseudun Tulevaisuuden silti määrittäneen hevosen olleen parhaimmillaan osana maaseudun töitä. *Hevostmiesten* taholta saatettiin myös sukupuolittaa ja tällä tavoin inhimillistää hevonen.¹³⁷ Hevosen oma tahto ei ollut syy koneellistumisen

129 MT 05.09.1985 Oksanen Kyllikki, Brasiliassa kolme hevosrotua: ”Entisiin aikoihin verrattuna tekniikka on tuonut työhön ja touhuun valtavan tehon lisäyksen, mutta samalla ihminen on myös jotain menettänyt. Eräs isäntämies määritteli tämän menetyksen sanoen, että ei ole traktorista puhelukumppaniksi”
130 Haavikko 2003, 110.

131 Jokinen 2000, 209.

132 Laitamäki 2009, 46.

133 MT 05.09.1985 Oksanen Kyllikki, Brasiliassa on kolme hevosrotua; MT 16.03.1965 ”Hepo-Ville,” Sata vuotta suomalaista raviurheilua; MT 11.09.1975 Kittilä Urho, Huidunperä: Hevosta tarvitaan; MT 23.12.1975 Veli-Matti ja Strong Laaksosen silmäterät.

134 MT 16.03.1965 ”Hepo-Ville,” Sata vuotta suomalaista raviurheilua.

135 MT 27.02.1965 ”Hepo-Ville,” Hevosella on pää parempi.

136 Laitamäki 2009, 49.

137 Sanaa ”tyttö” käytettiin vuonna 1975 ainakin kerran kuvaamaan myös tammoja. Tämä kertoo hevosten inhimillistämisestä, vaikka sana ”tyttö” laitettiin lehdessä lainausmerkkeihin, viitaten hevosten inhimillistämisen humoristisuuteen ja käsittämiseen kuitenkin lopulta tarpeeksi erilaisiksi

hyväksymiselle, vaan se osoitti työhevosten ja samalla *työhevostmiehen* tarpeellisuuden. *Hevosmiehen* ja työhevosen välinen toverillinen suhde toimi perusteluna hevosten käytölle,¹³⁸ ja sama näkyi myös lehden artikkeleissa.

Maaseudun *työhevostmiehen* diskurssin idealisointi lehdessä tuli esille mitä pidemmälle koneellistuminen oli edennyt, ja vuonna 1995 keskustelu työhevosten käytön suhteen heräsi jälleen osana työhevosten näkyvyyden kasvua.¹³⁹ Lehdessä pohdittiin samana vuonna oman työhevosen hankkimisen hyviä puolia suhteessa *hevostyttöjen* ratsastusharrastukseen. Lehti kuvasi isän ja tyttären yhteisen hevostyökurssille osallistumisen kautta, että ratsastustunneista maksaminen olisi turhaa mikäli maanviljelijät palaisivat käyttämään metsätöissä hevosia.¹⁴⁰ Tässä suhteessa pohdinta käsitti sisälleen myös *hevostytön* diskurssin, tehden maaseudun idealisoidun *työhevostmiehen* diskurssin seuraajaksi *hevostytön*. Naiset, jotka läpäisevät hegemonisen maskuliinisuuden tuottamat miehuuskokeet, tässä diskurssissa tarkoittaen hevosten käyttöä, päätyvät silti marginaaliseen asemaan maskuliinisuuksien valta-hierarkiassa.¹⁴¹ Tämä näkyi myös tässä artikkelissa, sillä *hevostytölle* hevonen olisi ratsastettava lemmikki, kun taas *työhevostmiehelle* kyseessä oli lehdelle tärkeämpi työhevonen.¹⁴² Vaikka pääasiallinen ja idealisoitu diskurssi olikin maaseudun *työhevostmiehen* diskurssi, eivät hevosharrastukset tai *hevostytöt* näyttäyty sille uhkana. Maaseudun *työhevostmies* näkyi tällä tavoin edelleen idealisoituna maaseudun mieheyden toteutustapana, ainakin hevosartikkeleissa.

ihmisistä (MT 25.9.1975 Vaikeat Suomenhevoslähdöt v5 vedon kiusana.) Myös ori-hevosia saatettiin vuonna 1975 käsitellä miehisiällä termeillä. (MT 9.12.1975 Mini Hannoverin pitkä kiri puri Käpylässä; MT 16.12.1975 Pamyll kukisti Stewballin kouvolan loppusuoralla.) Nämä maininnat käyttävät termiä ”miehekäs” aktiivisuutta edustavassa kontekstissa, (Grönfors, 1999, 225) inhimillistään ja sukupuolittaan hevosen.

138 Laitamäki 2009, 48.

139 http://www.hippos.fi/jalostus_ja_nayttelyt/yleista_jalostuksesta/kantakirjarodut/suomenhevonen/historia; MT 16.03.1995 Kujala Heli, Anjalassa uskotaan työhevoseen: Pesälä tukee hevostyöväen pyrkimyksiä.; MT 16.05.1995 Ojala Ilmari, Suomalaisella työhevoseella vielä tehtävää.

140 MT 21.02.1995 Halla Tarja, Nostalgiaa ja opinhalua hevosajokurssilla, hevosella pääsee jälkiä jättämättä.

141 Jokinen 2000, 211.

142 MT 21.02.1995 Halla Tarja, Nostalgiaa ja opinhalua hevosajokurssilla, hevosella pääsee jälkiä jättämättä.

2.3. Armeijan työhevosmies

Asevelvollisuusarmeija on toiminut suomalaisen miehen myyttisen maskuliinisuuden määrittäjänä.¹⁴³ Armeija tuottaa keskeisesti sukupuolittunutta tietoa mieheydestä joka siirretään uusintamisrituaalina uudelle sukupolvelle, ja sodan aikana tämä rituaali saa myyttisen ulottuvuuden.¹⁴⁴ Siksi erityisesti Suomen talvi- ja jatkosota ovat saaneet myyttisen olomuodon suomalaisen miehuuden määrittäjänä. Suomen armeija oli perinteisesti käyttänyt hevosia niin upseerien ratsastuksessa kuin välineiden kuljetuksessakin.¹⁴⁵ Tämän johdosta myydyistä hevosista huomattava osa meni armeijalle, joten Maaseudun Tulevaisuus seurasi aihetta lehdessä. Armeija on yksi suurimmista maskuliinisuuden määrittäjistä,¹⁴⁶ joten sen tarkastelu kertoo myös tarpeesta assosoida tämä maskuliinisuus osaksi *hevosmiehen* diskurssia. Työhevuskantakirjaa varten jalostettavaa hevosta luonehdittiin myös sinä hevostyyppinä, jota armeija tulisi käyttämään.¹⁴⁷ Tämän johdosta yhdistettiin Maaseudun Tulevaisuuden hevosaiheisissa kirjoituksissa erityisen paljon maaseutua ja armeijaa yhteen. Hevosten kautta yhdistyi maaseutu ihannoituun isänmaalliseen mieheyteen. Tämä yhteenliittymä ei kuitenkaan ollut itsestään selvyys. Armeijan yhteydessä oli huomattu, että ”kaupunkilaispojat” olivat oppineet hevosenajotaidon nopeammin kuin ”maalaispojat.”¹⁴⁸ Kaupunkilaisten poikien kyky oppia käsittelemään hevosia nopeammin kuin idealisoidun maaseudun pojan, tulevan *työhevosmiehen*, oli häpeällistä. Hevosten käsittely nähtiin kuuluvan luonnostaan nuorille miehille, varsinkin maaseudulla, mutta tämän itsestäänselvytyden tielle olivat tulleet koneet.¹⁴⁹

Suomen puolustusvoimien hevostarpeesta kirjoittamisen lisäksi käsiteltiin lehdessä armeijaa nuorten miesten kouluna hevosten käyttöön. Armeija nuorten miesten

143 Kivimäki 2014, 249.

144 Kivimäki 2014, 249.

145 Pesonen 2007, 100.

146 Jokinen 2006, 145,146.

147 MT 06.02.1965 Uuden hevostalustusetuksen ohjesääntö vahvistettiin eilen;

148 MT 04.11.1965 Hevospuola uhkaa puolustuslaitosta, täydennystä ei saada tarpeeksi. “Ajomiehet joudutaan suurimmaksi osaksi kouluttamaan miehistä, jotka eivät ole kertaakaan pidelleet käsissään ohjaksia... Ihmetellä täytyy, että maalaispojatkin pystyvät ’säilymään’ niin hyvin hevosesta erillään, etteivät pysty käsittelemään sitä tullessaan suorittamaan asepalvelustaan. Kaipa koneet kiehtovat sitten maalaispojan mieltä enemmän kuin usein parjattu välttämätön paha, hevonen.”

149 MT 25.11.1965 Hevoskuolema.” Asia erikseen on se tosiasia, että varsinkaan nuoret miehet eivät enää omaa riittävää hevosten hoito- eivätkä käsittelytaitoa.”

kouluna oli ajatus, jota oli ylläpidetty puolustusvoimien perustamisesta lähtien sen sisäisessä kulttuurissa,¹⁵⁰ joten näkemys myös hevostaitojen oppimisesta sopi kuvaan. Armeijan oli käsitetty opettaneen mieheyden taitoja varusmiehille, näin ylläpitäen ajatusta armeijasta ”miesten kouluna.”¹⁵¹ Armeijan vastuulle sijoitettiin lehdessä myös hevosmiestaitojen opetus. Hevosmiestaitojen kehitys maataloudelle epävarmana aikana¹⁵² määrättiin laajemman yhteiskunnallisen instituution tuottamaksi. Tähänkään ei lehden raportoinnin mukaan voinut luottaa, sillä varusmiesten kunnollisten hevosmiestaitojen oppimisen esti erään lehden kolumnin mukaan lyhyt palvelusaika.¹⁵³

Armeija, sodat ja sotilaat ovat toimineet nationalismiin perustuvan valtionmuodostuksen suurimpana tukipylväänä Suomessa aina 1800-luvulta lähtien.¹⁵⁴ Tämän johdosta oli Maaseudun Tulevaisuuden armeijaa koskevissa hevosartikkeleissa läsnä kansallismielinen näkökulma. Tämän myötä sijoitettiin suomalaiset hevoset osaksi suomalaista kansallisuusidentiteettiä. Muinaisuuteen vetoamalla torjuttiin lehdessä pelkoa katoavaisuudesta ja luotiin kokemusta juurtuneisuudesta ja osallisuudesta, herättäen mielikuvan jatkuvuudesta.¹⁵⁵ Kun lehden mukaan suomalaiset hevoset olivat olleet käytössä Ruotsin armeijalla jo 30-vuotisessa sodassa,¹⁵⁶ yhdistettiin samalla hevoset osaksi Suomen historiaa juuri maskuliinisen sotilaallisuuden kautta.¹⁵⁷ Historiaa painotetaan yhteydessä armeijaan, kuvatessa tarvetta muistaa myös jo menneitä hevossukupolvia.¹⁵⁸ Tällä tavoin määriteltiin hevoset kuuluvaksi osaksi Suomea ja suomalaista identiteettiä.¹⁵⁹ Lehden tuottamaksi ideaaliksi hevosenkäyttäjänä muodostui sotaisa maaseudun mies.

Sotahevosten käsittely lehdessä on verrattavissa laajempaan veteraanien esiinnoosuun osana suomen talvi- ja jatkosodan muistelua.¹⁶⁰ Vuonna 1995 armeijaa ja hevosia käsittelevät jutut lisääntyivät kun suomalaiselle sotahevoselle suunniteltiin

150 Ahlbäck 2014a, 220.

151 Ahlbäck 2006, 109 – 110.

152 Haapala & Peltola 2018, 200 - 201.

153 MT 22.3.1955 ”Ylivireitä” hevosia ei armeija voi käyttää. ”Nykyisenä lyhyenä palvelusaikana eivät miehet nim. opi vilkkaisia hevosia käyttämään.”

154 Tepora 2006, 92.

155 Eilola 2009, 10.

156 MT 16.03.1965 ”Hepo-Ville,” Sata vuotta suomalaista raviurheilua. ”Suomalaiset, kotona kasvatetut hevoset ovat niittäneet mainetta mm. 30-vuotisessa sodassa.”

157 Tepora 2006, 97 - 99.

158 MT 11.4.1995 Koko viikko hevosen juhlaa; MT 26.06.1975 Hevoset sodassa 1939 – 44; MT 20.07.1985 Eerola Elina, Suomenhevonon – syyttä syrjitty.

159 Tervonen 2014, 153.

160 Sulamaa 2006, 303 –305, 310.

patsasta,¹⁶¹ josta lehti raportoi pitkin vuotta varsin yksityiskohtaisesti.¹⁶² Sankaripatsaat ovat perinteisesti olleet paikkoja, joiden tarkoituksena oli lujittaa ja vakiinnuttaa kansalaisyhteiskunnan konsensusta.¹⁶³ Patsaat jo itsessään toimivat tapana arvostaa niiden kuvaamaa asiaa, esinettä, henkilöä tai tässä tapauksessa eläintä, vaikka hevoset ovatkin olleet tyypillinen kuvauksen kohde taiteessa.¹⁶⁴ Näissä artikkeleissa korostettiin usein juuri hevosten korvaamattomuutta sodissa, ja miten nekin olivat antaneet uhrinsa kuin ihmiset.¹⁶⁵ Hevosten oma tahto liitettiin samaan myyttiseen miehen siirtymärituaaliin kuuluvaan uhrihenkisyteen kuin veteraanienkin.¹⁶⁶

Patsaan tarvetta perusteltiin kuitenkin juuri veteraanien mielipiteen ja sitä kautta heidän arvostuksensa kautta.¹⁶⁷ Patsas Suomen sotahevoselle onkin näissä artikkeleissa ennen kaikkea tapa kunnioittaa veteraaneja. Veteraanien kunnioitus taas on usein toiminut yhtenä tapana kuvata Suomen toisen maailmansodan aikaiset sodat suomalaisten kollektiivista identiteettiä määrittävinä rituaaleina.¹⁶⁸ Kolumni ”Sotahevoselle vihdoon patsas” käsitteli aihetta avoimella aggressiolla patsaan hypoteettisia vastustajia kohtaan.¹⁶⁹ ”Sankari” patsaan hankkiminen sotahevosille oli kirjoittajan Veikko O. Hintikan mukaan tapa palauttaa kadotettu kansallinen ylpeys. Kirjoittaja koki erityisesti sodassa olleiden *hevosmiesten* kokeneen väheksymistä, jolloin patsaaseen liittyi tarve parantaa juuri hevosen ja *hevosmiesten* asemaa. Näin maaseudun *työhevosmiehen* diskurssi liitettiin, ainakin suhteessa menneisyyteen, osaksi myyttistä suomalaista sotaveteraanin diskurssia.¹⁷⁰

Hevosten arvostus yhdistettiin perinteiden arvostuksen kanssa. Tätä samaa näkökulmaa kuvasi toinen kolumnissa löytyvä kanta, nimittäin modernin taiteen inho:

”Pelkäsin patsaasta tulevan modernistisen irvikuvan...Mielestäni Suomen

161 Haavikko 2003,132.

162 MT 14.03.1995 Suomen sotahevoselle puuhataan patsasta; MT 28.03.1995 Hintikka Veikko O., Sotahevosille vihdoon patsas; MT 28.11.1995 Sotahevosien patsaskeräys jatkuu.

163 Heikkilä 2008, 9.

164 Haavikko 2003, 5.

165 MT 14.03.1995 Suomen sotahevoselle puuhataan patsasta; MT 28.03.1995 Hintikka Veikko O. Sotahevosille vihdoon patsas.

166 Kivimäki 2014, 249.

167 MT 28.03.1995 Hintikka Veikko O. Sotahevosille vihdoon patsas.

168 Kinnunen 2006, 313.

169 MT 28.03.1995 Hintikka Veikko O. Sotahevosille vihdoon patsas. ” Esitin jo 1950-luvulla ajatuksen sotahevosmuistomerkin hankkimisesta. Tuona kansallisen itseinhon aikana se ei saanut kuitenkaan vastakaikua”

170 Kormanen 2006, 294 –295.

kulttuurirahasto jakoi jälleen rahaa epätaiteeseen, jossa on nähtävissä petoksen tunnusmerkistö¹⁷¹.”

Realistiset kuvaukset ovat olleet niin kutsutun suuren yleisön mieleen abstrakteja kuvauksia enemmän.¹⁷² Hintikka määritteli kirjoituksessa maaseudun ja armeijan *työhevosmiehen* osaksi idealisoitua veteraania, jota tulee kunnioittaa kansallisromanttiseen näkökulmaan sopivalla sodan onnistumisiin keskittyvällä taiteella.¹⁷³ Hevosharrastus määriteltiin maaseudun pääasialliseksi harrastukseksi, jota myöhemmin vuosikymmeninäkin tuli kohdella ”tavallisen kansan” vaatimalla arvokkuudella.

Yksi suomalaista *hevosmiestä* määrittänyt aspekti oli armeijan kautta saavutettu myyttinen miehuus, sodan ollessa keskeisimmin tyypillisen miessankaruuden taustana.¹⁷⁴ Anders Ahlbäck on tutkinut suomalaisen miehen militarisointia asevelvollisuuden alkuaikoina, ja on tuonut esille kyseessä olleen ennen kaikkea taistelun sisällissodasta selvinneen Suomen nuorten miesten poliittisesta kannasta.¹⁷⁵ Armeija ei ollut pelkästään miehiin liitetty aihe, vaan Maaseudun Tulevaisuuden kirjoituksissa korostettiin usein armeijan hevosen toisena roolina olleen maaseudun työhevosen. Armeijan ihanteellisena *hevosmiehenä* korostuu maaseudun työmies.

2.5. Maaseudun työhevosmiehen vastadiskurssi, hevosesta piittaamaton mies

Hevosen käyttö maa- ja metsätaloustöissä oli usein sisältänyt hevosen kaltoinkohtelua ja suoranaista väkivaltaa.¹⁷⁶ Tämä muutos oli tapahtunut osana puukaupan nousua. Kun hevonen oli maatilan tärkein eläin, sen arvo nousi korkeaksi sen ollessa olennainen maaseudun elämäntavan toteuttamisessa. Rahdinajon ammattimaistuminen muokkasi hevosesta enemmän työkalun. Hevosten huono kohtelu tuli esiin tietynlaisena

171 MT 28.03.1995 Hintikka Veikko O. Sotahevosille vihdoinkin patsas.

172 Sevänen 1998, 343.

173 Kormano 2006, 293.

174 Kivimäki 2014, 246.

175 Ahlbäck 2014a, 195–196; Haluttua armeijan mieskuvaa muokkasivat konservatiiviset ja oikeistolaiset tekijät (Ahlbäck 2014a, 208.)

176 Pesonen 2007, 41.

vastadiskurssina muuten lehdessä hyvin idealisoidulle maaseudun *työhevostmiehelle*. Nämä vastadiskurssit esiintyivätkin tämän johdosta pääosin pakinoissa ja kolumneissa, jotka tarjosivat mahdollisuuden käsitellä aihetta vetoamalla tunteisiin laajemmin. Hevosiin kohdistuva eläinsuojelutyö oli käynnistynyt jo 1900-luvun alussa, jolloin oli keskitytty valistamaan kansaa hevosten hyvästä kohtelusta ja hevosten teurastamisen hyödyllisyydestä.¹⁷⁷ Valistustoiminta näkyi Maaseudun Tulevaisuuden kolumneissa ja pakinoissa, mutta käytännössä hevosta kohdeltiin kuin työkalua.¹⁷⁸ Vaikka hevostenrääkkäys olikin lehden mukaan selkeästi tuomittavaa, oli se kuitenkin kuvausten mukaan yleisesti hyväksyttyä, ainakin niin pienimuotoisissa asioissa kuin hevosen jättäminen kylmään ilman peitettä.¹⁷⁹ Hevosesta piittaamaton käyttäjä oli ideaalin, hevosta työtoverina käyttävän *hevostmiehen* vastakohta.

Vaikka pakinoissa olikin löydettävissä hevosen huonon kohtelun tuomitsemista, se ei tarkoittanut sitä, etteikö hevosten huonoa kohtelua olisi normalisoitu.¹⁸⁰ Hevosesta ”selvää” tekeminen yhden talven aikana nimitti hevosen työkalun rooliin, jonka kuolema oli odotettavissa. Hevosen raskasta raatamista ei työhevosten suhteen kyseenalaistettu, eikä kyse ollut tahallisesta eläimen rääkkäyksestä, vaan piittaamattomuudesta hevosen tarpeita kohtaan.¹⁸¹ Hevosten inhimillistä kohtelua perusteltiin taloudellisen kannattavuuden perusteella 1900-luvun alussa,¹⁸² mutta käytännössä hevosten huono kohtelu maa- ja erityisesti metsätaloustöissä loppui vasta hevostyön loppumiseen.¹⁸³ Vaikka idealisoituun *työhevostmieheen* liitettiin voimakkaasti työhevosen kunnioitus, sallittiin lehdessä kuitenkin läsnä olevaksi 1950-1960-luvuilla hevosen käsittäminen myös työkaluna. Myöhemmin vuosikertoina lehdessä tuli esiin hevosen yksilöllisyyden sekä tuntevana olentona olemisen kuvaus.¹⁸⁴ Hevostihmisen ja hevosen välinen suhde oli muuttunut idealisoiduksi.

Metsätyömaihin oli usein liitetty erityinen jätkän kulttuuri, jossa esiintyi

177 Pesonen 2007, 44 –45.

178 Pesonen 2007, 41.

179 MT 18.06.1955 ”Marjatta” Sisäinen kauneus.

180 MT 11.10.1955 Hevosten hinnat nousseet: ”Kun hevosesta esim. Pohjois-Suomen metsäajoissa tehdään yhtenä ainoana talvena ’selvää,’ oletetaan metsätöiden hevostilanteen tämän vuoden aikanaan huononevan.”

181 Pesonen 2007, 42.

182 Pesonen 2007, 44.

183 Pesonen 2007, 47.

184 MT 14.03.1995 Taipale Tiina, Suomenhevonen sopii monikäyttöiseksi: ”Hevonen ei saa olla vain työkalu.”

perinteisestä maaseudun talollisten vallasta vapaa metsätyöläinen. Tämä identiteetti rakentui kontrastina maatöihin ja talollisiin.¹⁸⁵ Jätjän käsitteeseen kuului varsin läheisesti kulkijamaisuus.¹⁸⁶ Koska jätäkät kuuluivat olennaisesti osana metsätöihin, voidaan pohtia työhevosten metsätyökäytön yhdistämistä osaksi tätä kulttuuria. Tämä ei kuitenkaan toteutunut aivan täysin, sillä metsätöiden työyksikön muodostivat yksi *hevosmies* ja joukko kaatomiehiä. *Hevosmies* oli arvostetussa asemassa puunkorjuussa, aina koneellistumisen nousuun saakka 1960-luvun aikana.¹⁸⁷ Juuri kaatomiehet identifioitiin jätkiin, ja kaatomiehet myös työskentelivät *hevosmiehen* alaisena, muodostaen valtasuhteen näiden kahden metsätyöryhmän välille. Onkin pohtimisen arvoista, identifioitiinko Maaseudun Tulevaisuudessa hevosten pahoinpitely juuri näihin talollisuutta vastustaviin jätkiin, eikä lukijakunnan metsänomistajiin ja maanviljelijöihin.

Maaseudun Tulevaisuus kirjoitti vuonna 1995 entistä useammin hevosten ottamisesta suuremmissa määrin käyttöön myös metsätöissä. Tämä herätti taas suurta keskustelua lehden mielipidepalstalla, jälleen tuoden esille vastadiskurssin lehden omien kirjoitusten metsätyöpositiivisuuteen. Mielipidekirjoituksissa väitettiin, että ihmiset tulisivat ahneutensa vuoksi kohtelemaan hevosia huonosti.¹⁸⁸ Tällä tavoin kirjoitukset sijoittivat *työhevosmiehen* diskurssiin maaseudun köyhälistön piirissä negatiiviseksi ja juuri ahneeksi määritellyn ”herruuden.”¹⁸⁹ Tämä on verrattavissa *hevosmiesten* arvostettuun asemaan metsätyömailla,¹⁹⁰ määrittäen hevosten pahoinpitelyn osaksi ”herruuden” diskurssia.

Vaikka aikaisemmissa lehdessä julkaistuissa artikkeleissa olikin kuvattu työhevosta koulutettavan parhaiten pehmeiden koulutusmenetelmien avulla,¹⁹¹ ei mielipidekirjoituksissa koettu mahdolliseksi, että kaikki hevosten käsittelijät suostuisivat käyttämään kyseisiä menetelmiä.¹⁹² Kirjoitusten tekijöille maaseudun *työhevosmiehet*

185 Pöysä 1997, 76, 169.

186 Pöysä 1997, 63–64.

187 Pöysä 1997, 58,60.

188 MT 25.3.1993 Korhonen Matti, Eläinparatko uudelleen räakättäväksi? ”Niille jotka sanovat ajan ja asenteiden muuttuneen, totean ihmisen pysyneen muuttumattomana ainakin ahneuden osalta.” MT 06.04.1995 ”Eläinten puolesta,” Ei hevosia rahtiin: ”Olen 50-luvulla ollut lapsi ja joutunut näkemään, miten hevosia hakataan kuin mielenhäiriössä.”

189 Stark 2011, 140.

190 Pöysä 1997, 58.

191 MT 26.03.1985 Parhaisiin tuloksiin hevosen ehdoilla; MT 14.03.1995 Suomenhevonen sopii monikäyttöiseksi.

192 MT 25.03.1995 Korhonen Matti, Eläinparatko uudelleen räakättäväksi? ”Tämänkin lehden lukijoissa on vielä suuri joukko ihmisiä, jotka kokemuksesta tietävät, miten julma savottahevosen kohtalo voi olla.”

olivat hevosten pahoinpitelijöitä, vastustaen tällä lehden kuvaa maaseudun *työhevosmiehen* ihanteellisuudesta hevosten käyttäjinä. Tämä vastadiskurssi liittyi yhteen hevosesta luopumisen perusteluun koneellistumisen alkuaikoina, jolloin korostettiin hevosten vapautumista orjuudesta.¹⁹³ Koneellistumisessa käytetyt perustelut elivät edelleen vahvana vielä 1990-luvullakin.

Maaseudun *työhevosmiehen* idealisoitu rooli eli kuitenkin vahvana, sillä aikaisemmat mielipidekirjoitukset saivat vastauksia, jotka määrittivät *työhevosmiehen* positiivisemmin. Mielipidekirjoitukset väittivät, että hevosten käyttö metsätöissä voi olla jopa hyväksikin hevosille, niin yksilötasolla kuin koko hevoscannankin kannalta.¹⁹⁴ Toinen argumentti oli, että uuden sukupolven hevosten käsittelijät olivat valistuneita eivätkä siis enää kohtelisi hevosia niin huonosti kuin aikaisemmat kirjoittajat olivat kuvailleet.¹⁹⁵ Vaikka kirjoittajat antoivatkin tämän kautta säröjä 1950-luvun maaseudun *työhevosmiehen* ihannoituun kuvaan, haluttiin nykyhetken nuoren *hevosmiehen* rooliin kytkeä maaseutu metsätöiden kautta. Samalla hevoseen liitettiin metsätöiden teko luonnollisena osana eläimen tarpeita, määritellen ravikilpailujen myötä kaupungistuneemman hevosen ja *hevosmiehen* entistä voimakkaammin osaksi maaseutua. Maaseudun *työhevosmiehen*-diskurssi eli vahvana vielä 1990-luvulla.

Maaseudun *Työhevosmiehen* rooli toteutui pääasiallisesti 1950- ja 1960-lukujen aikana, mutta se nousi esiin välillä myös myöhemminä vuosikymmeninä. *Työhevosmies* oli arvostettu rooli lehdessä, sen toimiessa vastavoimana liiallisen koneellistumisen tuomille vaaroille ja hevoscadolle. Arvostusta lisäsi sen liittäminen voimakkaasti armeijaan ja *työhevosmiesten* voimakas panos Suomen talvi- ja jatkosotien aikana. *Työhevosmiehen* diskurssi määriteltiin osaksi aikuisia miehiä, sen sijaan nuoret miehet ja pojat olivat moitinnan kohteita liiallisen koneiden käyttämisensä sekä sen myötä hevosmiestaitojensa kehnoudesta. *Työhevosmiehen* rooliin liitettiin myös hevosten kohtelu kunnioittavasti tai jopa luotettavana kumppanina. Työhevosen ominaisuuksia haluttiin lehdessä yhdistää myös ravihevosiin, osoittaen lehden kokeneen tärkeäksi

193 Laitamäki 2009, 49.

194 MT 13.04.1995 Porrassalmi Sulo, Eläinten puolesta; MT 13.04.1995 ”Meidän tamma voi hyvin,” Tottakai hevosella metsään!”Toimeton hevonen ei ole onnellinen.”

195 MT 13.04.1995 ”Meidän tamma voi hyvin,” Tottakai hevosella metsään!” En kannan huolta siitä, mitä 50-luvulla tapahtui metsissä, sillä elän nykyaikaa.”; MT 13.04.1995 Porrassalmi Sulo, Eläinten puolesta: ” Kun nyt nuoret ihmiset ovat innostuneet tekemään metsäajoja hevosella, ei tuhota heidän intoaan tällaisillä kirjoituksilla, vaan kannustetaan heitä.”

kytkeä hevostiehisyyden maaseutuun sekä menneisyyden maatalousmenetelmiin aikana, jolloin hevosurheilu oli tullut hevosten pääasialliseksi käyttötarkoitukseksi. *Työhevostiehis* liitettiin voimakkaasti menneisyyteen jo tutkimukseen rajatun aikarajauksen alussa, sijoittaen *työhevostiehis* diskurssin osaksi laajempaa turvallisuudenhakuun perustuvaa jatkumoa. Kuitenkin se osoitti yhtä lailla sen katoamisen laajemmasta yhteiskunnallisesta kontekstista, jääden ainoastaan kaipaukseksi ja idealisoiduksi *hevostiehis* rooliksi. *Työhevostiehis* roolilla oli vaikutus miltei kaikkiin muihin *hevostiehis* liitettyihin rooleihin vielä kauan sen jälkeen, kun hevosten käyttö maataloustyössä oli jäänyt menneisyyteen.

3. Maaseudun ravimies, maanviljelijän sivutoimesta ammattilaisurheilijaksi

Olen nimennyt ravia harrastavan miehen diskurssin maaseudun *ravimies* diskurssiksi. *Ravimies*-termi, samoin kuin sen muunnelmat *ravihevosmies* ja *raviurheilumies*, esiintyivät varsin usein Maaseudun Tulevaisuuden raviurheilua käsittelevissä artikkeleissa, tosin myös termi *hevosmies* oli yhtä lailla käytössä samassa tarkoituksessa. Raviurheilu ei määrittynyt varsinkaan vielä 1950- ja 1960-luvulla täysin maaseudun harrastukseksi, jolloin lehden suurimpana diskurssina toimi maaseudun *työhevosmies*. Raviurheilu onkin toiminut kaksijakoisesti lehden eri toimittajien käsissä, ollen perusteltua joko maaseutumaisena hevosharrastuksena, joka on lähempänä kansanmiehen toimintaa, tai kaupunkilaisena ”herrojen” harrastuksena, joka uhkaa työhevosen kehitystä. Hevosurheilun asema maaseudulla herätti lehdessä keskustelua siitä, määriteltiinkö raviurheilu kaupunkilaisten ammatiksi vai talonpoikien harrastukseksi.¹⁹⁶ Päätin nimetä diskurssin maaseudun *ravimieheksi*, johtuen maaseudun korostuksesta osana lehden agenda.

3.1. Ravimiehen diskurssi työhevosten aikaan

1900-luvun alkupuolella valtiollinen suomenhevosen jalostus tavoitteli maataloushevosta, joka sopi tietyiltä puoliltaan yleishevoseksi. Tänä aikana raviurheilu oli sitoutunut palvelemaan laajemmin näitä tavoitteita. Tilanne muuttui maaseudun koneellistumisen myötä, ja konkretisoitui venäläisten ja ruotsalaisten lämminveristen ravureiden vierailtua Suomessa 1950-luvulla. Lämminverihevokset raviurheilussa kiinnostivat yleisöä, mutta hevostalouden johtohenkilöt vastustivat lämminveristen tuontia, käsittäen suomenhevosraviurheilun ja jalostuksen päämääränä olleen työhevosen.¹⁹⁷ Suomenhevosen jalostus oli käytännössä kuitenkin keskittynyt

196 MT 1.6.1965 Kavion kapsesta; MT 23.12.1965 Hevosmiehen kalenteri; MT 31.12.1955 Ravimies puntaroi mennyttä ja tulevaa: ”Kylmäverisiä’ ovat lähinnä suomalaisen hevosen kasvattajapiirit, eivät kuitenkaan läheskään kaikki, ja ’lämminverisiä’ ovat urheilupiirit, lähinnä kaupunkien ja ennen kaikkea rannikkokaupunkien hevosmiehet.”

197 Mahlamäki 2003 126–127, 114.

juoksijapainotteiseksi jo 1950-luvulta lähtien, ravimenestyksen toimiessa jalostusorin tärkeimpänä meriittinä. Lämminveriasia hallitsi suomalaista hevostalouskeskustelua koko 1950-luvun jälkipuoliskon.¹⁹⁸

Lämminveristen hevosten maahantuonnin lisääntyminen nosti esiin entistä suuremman tarpeen turvata suomenhevosen aseman, ja teki tarpeelliseksi muuttaa yhkantakirjaa.¹⁹⁹ Suomalaisen hevosen jalostuksen jakaantuminen ravihevoseen eli juoksijalinjaan ja maa- ja metsätalouteen sekä armeijan käyttöön sopivaksi hevoseksi virallistettiin 5.2.1965.²⁰⁰ Hevostalouskeskustelu kuului osaksi laajempaa yhteiskunnallista ja kulttuurillista muutosta. Tämän keskustelun seurauksena lämminverihevokset päätyivät lopulta kilpailemaan kylmäveristen suomenhevosten rinnalla.²⁰¹ Lämminveriset hevoset olivat se vetonaula, jota ilman raviurheilu ei olisi voinut nousta.²⁰²

Työhevosdiskurssin ollessa voimakkaimmillaan raviurheilu sijoitettiin lehdessä maanviljelijöiden piiriin.²⁰³ Ihanteellisen *ravimiehen* maalaisuus oli verrattavissa itsenäistymisen jälkeisen ajan porvarilliseen urheilijaihanteeseen, jossa tämä ihanteellinen urheilija oli maalainen, ja mieluiten talollinen.²⁰⁴ Lehti assosioi *ravimiehen* osaksi tätä urheilijaihannetta. Vaikka lehti käsitti raviurheilun maaseutuharrastukseksi, se ei kuitenkaan hyväksynyt hevosjalostuksen päämääräksi ravihevosta 1950-luvulla.²⁰⁵ Lehti määritteli hevosten käytön maataloustöissä tärkeämmäksi kuin raviurheilu. Raviurheilu määriteltiin lehdessä toteutettavaksi työhevosellakin. Lehdessä tuotiin vuonna 1955 esille selkeä oletus miehistä hevosten kouluttajina ja omistajina, viittaamalla ”ammattinsa taitaviin miehiin” sekä isäntiin.²⁰⁶ Tämä osoitti paitsi oletuksen

198 Mahlamäki 2003, 117.

199 Mahlamäki 2003, 127–128.

200 Mahlamäki 2003, 128; Tästä jaosta huolimatta myös juoksijahevosen jalostuksessa haluttiin painottaa hevosen kykenevän ainakin kevyeen maataloustyöhön.

201 Mahlamäki 2003, 124–125.

202 Mahlamäki 2003, 128.

203 MT 5.4.1955 Ei riittäviä perusteita hevosjalostussuuntamme muuttamiseen tai lämminveristen maahantuontiin. “... On selvää, että on tehtävä kaikki mahdollinen raviurheilumme kohottamiseksi ja yleisön kiinnostuksen herättämiseksi tätä jaloa ja läheisesti maanviljelijöitten harrastuspiiriin kuuluvaa urheilumuotoa kohtaan...”; MT 19.04.1955 Lämminverisille ei kilpailuoikeutta raviradoillamme; MT 12.05.1955 Kursseja ravimiehille.

204 Kokkonen 2008, 93–94.

205 MT 5.4.1955 Ei riittäviä perusteita hevosjalostussuuntamme muuttamiseen tai lämminveristen maahantuontiin. MT 19.04.1955 Lämminverisille ei kilpailuoikeutta raviradoillamme; MT 12.05.1955 Kursseja ravimiehille; MT 20.09.1955 Lämminverihevosten ostoon halukkaita runsaasti.

206 MT 24.2.1955 Pilkun piirtoja.

ravikilpailujen pääasiallisesta miesvaltaisuudesta ja maskuliinisuudesta, liitettiin hevostieteen positiivisia konnotaatioita, tässä tapauksessa ”reiluutta ja rempseyttä.”²⁰⁷ Molemmat olivat juuri maaseudun maskuliinisuuteen liitettyjä termejä.²⁰⁸ Urheilullisuus ja voimakkuus liitettiin yhdessä *Maaseudun Sunnuntai*-liitteen artikkelissa hevostieteen,²⁰⁹ mikä sopi urheilun, kilpailullisuuden ja jopa siihen liittyvän aggressiivisuuden liittämiseen maskuliinisuuteen.²¹⁰ Raviartikkeleissa suhtautuminen hevoseen itseensä näiden *hevosmiesten* suunnalta vaihteli.²¹¹

Maaseudun *ravimiehen* diskurssi laajeni käsiteltäessä hevostieteen vaatimuksia. Maaseudun Tulevaisuudessa oli nähtävissä 1960-luvulla kahdenlaista suhtautumista raviurheilussa vaadittavaan taitavuuteen. Yksi lehdessä näkyvä näkökulma oli se, että juuri ihminen määritteli kilpailun kulun.²¹² Tätä kuvaa levitti erityisesti nimimerkki ”Pilkku” kolumnisarjassa ”Pilkun piirtoja.” Tämän ”ihmeihmisyyden,” ja hevostieteen, voitiin tulkita olleen synnynnäinen ominaisuus. Lehdessä kuitenkin oli läsnä lisäksi hevostieteen sarjassa ”Kavion kapsetta” kolumnisti ”Rengaskengän” esittämä ajatus, että hyvänä *hevostieteenä* toimiminen riippui yksinomaan opettelusta.²¹³ Kolumnisarjassa tuotiin esille juuri suomalaisten ajomiesten taitoja ja omaa aktiivisuutta, väittäen suomalaisten voittojen johtuneen heidän kyvykkyytensä, ei hevosten biologisten ja passiivisiksi kuvattujen ominaisuuksien ansiosta. Näiden kahden kirjoittajan välillä oli siis suuria eroja siihen, miten hevostieteen saavutetaan. Kumpikin määritteli hevostieteen kuitenkin maaseudun miesten taidoksi. *Ravimies* oli vielä 1960-luvulla päätoiminen maanviljelijä, joka omasi joko synnynnäistä tai opetettuja hevostieteen taitoja.

Hevosharrastusten ja hevostieteen ylläpito maaseudulla esiintyi lehden

207 MT 16.8.1955 A.M. Näin tehtiin kuningas ja kuningatar. ”Kuninkuusravien eri tilaisuuksissa oli merkillepantavaa rempseä ja reilu hevostieteenhenki, jota kilpailujännitys näytti sopivasti välillä sähköistävän.”

208 Tiihonen 2002, 350.

209 MT 24.11.1955 Mikä mies oli Orlov-rodun jalostaja?

210 Tiihonen 2002, 300, 268.

211 Toisissa teksteissä hevostieteen saatettiin kirjoittaa ”ajokkeina,” jotka ”hevostieteen miehet olivat virittäneet,” (MT 10.09.1955 Pullinen Lauri, Iloa ja pettymystä raviratojen vaiheilla.) mutta saatettiin myös kirjoittaa ravihevosten saaneen suuria kunnianosoituksia. (MT 15.10.1955 ”Lohdutuksen” loppu.) Suhtautuminen ravihevoseen saattoi olla siis varsin kaksijakoista.

212 MT 25.3.1965 Pilkun piirtoja: ”Onnea vain heille, toivottavasti taival ei ole kovin ohdakkeinen. Jospa nämä uudet tulokkaat olisivat lopultakin niitä kauan odotettuja ihmeihmisiä, jotka nostavat suomen raviurheilun kauan odotetulle kansainväliselle tasolle.”

213 MT 1.6.1965 Kavion kapsetta; MT 4.9.1965 Kavion kapsetta; MT 18.12.1965 Kavion kapsetta.

toimittajan Aune Hyvärisen Neuvostoliitto-raporteissa,²¹⁴ tehden Neuvostoliitosta esimerkin. Maaseudun Tulevaisuudessa hevosartikkeleissa toimi kaksi suurta esimerkkimaata raviurheilun kehittämisen kannalta 1950- ja 1960-lukujen aikana, kylmän sodan jakojen mukaisesti Neuvostoliitto ja Yhdysvallat. Yhdysvaltalaisuus vetosi ihmisiin mainonnassa nopeasti kaupungistuvassa Suomessa,²¹⁵ ja samoin Neuvostoliittoa käsiteltiin pääosin kaupungistumisen yhteydessä. Yhdysvallat olivat kiinnostaneet myös valkoista, talollisiin painottunutta Suomea itsenäisyyden alkuaikoina, jolloin erityisesti Yhdysvalloissa saavutetut yleisurheiluvoitot herättivät kansallistunnetta suomalaisessa lehdistössä.²¹⁶Tällä tavoin peilattiin suomalaisen maaseudun raviurheilun ja samalla *ravimiehen* diskurssia laajempia suurvaltoja kohtaan, mutta vielä 1960-luvulla nämä kohteet toimivat vain esimerkkeinä, eivät todellisina vertailukohteina. Suurvaltojen raviurheilusta raportoitaessa oli käsitetty hevosurheilun menestys tärkeäksi suuntaa antavaksi tiedoksi kotimaisen hevoskasvatuksen kannalta, tämän taas ollessa voimakkaasti kiinnittynyt osaksi maaseutua.²¹⁷

3.2. Ravimiehen diskurssin vakiintuminen

Vuonna 1975 raviurheilusta kertovat jutut vakiintuivat viikoittain ainakin kaksi kertaa julkaistaviksi artikkeleiksi sitä ravikilpailujen yleistyessä.²¹⁸ Raviurheilusta kirjoittaminen keskittyi arvioimaan hevosten tulevia sijoittumisia kilpailuissa, ja sen raportointiin. Raviurheilu oli yleistynyt jo 1960-luvulla yleisimmäksi hevosjuttujen aiheeksi.

214 MT 04.03.1965 Suomi ensimmäisiä maita Neuvostoliiton ravihevosten ostajina; MT 6.3.1965 Hyvärinen, Aune, Maidontuotannon merkitys kasvaa NL:n hevossiittoloiden yhtenä tuotannonmuotona; MT 27.2.1965 Hyvärinen, Aune, Suomalaisen ay-karjan maidon- ja rasvanantiominaisuuksille annetaan paljon arvoa Neuvostoliitossa

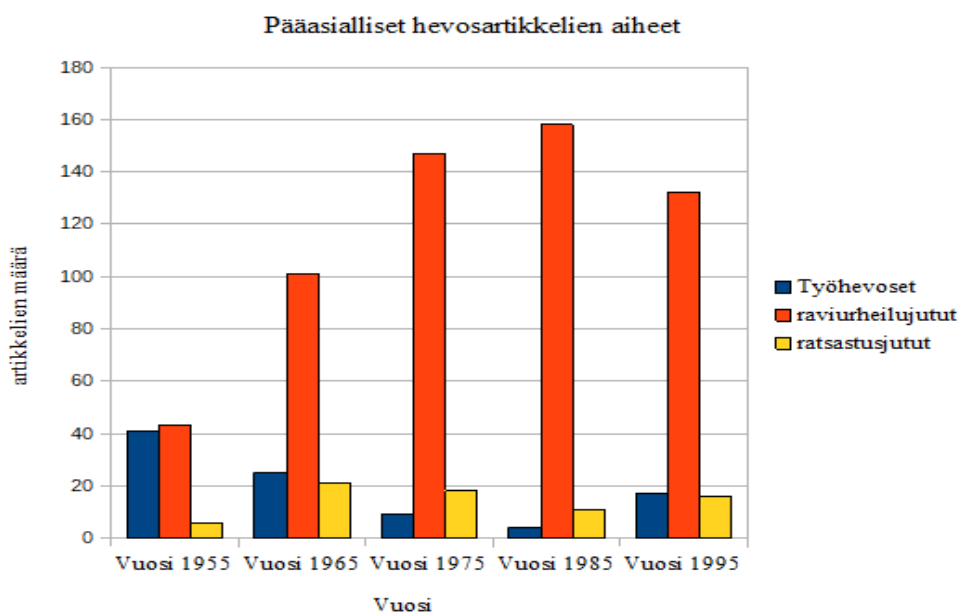
215 Heinonen 2003, 457.

216 Kokkonen 2008, 98.

217 Mahlamäki 2003, 101.

218 Tervonen 2012, 181.

TAULUKKO 2: Hevosartikkelien aiheet



Lähde: Maaseudun Tulevaisuus, vuosikerrat 1955, 1965, 1975, 1985 ja 1995

Ravimiehet esiintyivät diskurssina paljon useammin kuin *työhevostmiehet*, muuttuen pääasialliseksi diskurssiksi hevosartikkeleissa. 1970-luvulla alkoi raviurheilu ammatillistua ammattivalmentajien ja -ohjastajien myötä,²¹⁹ ja tämä näkyi myös lehden hevosartikkeleissa. Raviurheilu ei ollut enää pelkkää maanviljelijöiden työhevosillaan käyttämä sivuharrastus, vaan se oli muuttunut ammattimaiseksi, jolloin hevosurheilun harjoittamiseen oli entistä useammin käytetty lämminverihevosia.²²⁰ Samalla palkkioista tuli entistä tärkeämpi osa hevosurheilun harjoittamisen syytä. Ammattimaistumisen myötä raviurheilun harjoittajat identifioitiin useammin kaupunkilaisiksi.²²¹ Ammattimaisuus kuvattiin kuitenkin positiivisena piirteenä näissä kirjoituksissa

Vuonna 1975 esiintyi muitakin termejä, jotka määrittivät raviurheilun miehiseksi kuin vain *hevostmies* ja *ravimies*. Hevosen ohjastajan ammattimaisuuden tarve tuotiin esille, viittaten tähän sanalla ”ammattimies.”²²² Tämä toi esille paitsi oletettaman

219 Mahlamäki 2003, 183.

220 Mahlamäki 2003, 181.

221 Mahlamäki 2003, 148–150.

222 MT 23.1.1975 Mini Hanover nyt Lahdessa V5-varmana; MT 25.1.1975 Vuoden 1974 ajajat. ”Raviurheilumme on näkyvimmltä osaltaan muuttunut yhä selvemmin ammattilaisurheiluksi.”

hevosten ohjastajien miehisyydestä, yhdisti se lisäksi ammatillisuuden maskuliinisuuden piiriin. Idealisoituna työntekijänä oli kulttuurisessa keskustelussa tavattu käyttää niin kutsuttua hyvää jätkää,²²³ joten tämä tukiammatillisuuteen perustuvan maskuliinisuuden idealisointia raviurheilussa. Vaikka talollista ihannoivan porvarillisen urheiludiskurssin perinteisenä urheilijamiesideaalina olikin ollut ”luonnollisesti” muita parempi maalaisnuorukainen,²²⁴ oli käytännössä huippu-urheilu vaatinut työtä menestyksen eteen. *Ravimiehen* diskurssiin liitetään ammattimaistumisen myötä laajemmin tämä työnteon assosiaatio, eikä sitä kuvata luonnolliseksi ominaisuudeksi kuin vuonna 1965. Sana ”ammattimies” kertoi paitsi halusta nähdä raviurheilu ammattimaisempana toimintana, myös raviurheilun ammattimaisuuden yhdistämisen juuri miehiin.

Urheilu kuvailtiin läpi 1900-luvun usein harrastuksena, johon oli liitetty paljon positiivisia konnotaatioita ja arvoja.²²⁵ Myös urheilua ja urheilusankareita arvostettiin, ja heidän katsottiin jopa jossain määrin edustavan kansallista (mies)ihannetta.²²⁶ *Ravimiehen* määritelmä lehdessä määriytyi myös harrastuksen ja elinkeinon välillä. Lehti puolsi ravikilpailuihin suhtautumista pääasiallisesti harrastuksena, jossa ei välttämättä menestyä taloudellisesti.²²⁷ Ihanteelliseen urheilijaan liitettiin 1900-luvun alkupuolella ja vielä kauan sen jälkeenkin ajatus idealisoidusta amatööriydestä.²²⁸ Samalla ihanteelliselta urheilijalta kiellettiin yksinomaan henkilökohtaisen palkkion etsiminen.²²⁹ Tällä tavoin jaoteltiin äärimmäisen voimakkaasti erilleen harrastus ja elinkeinon harjoittaminen urheilussa. Vaikka maanviljely nähtiinkin *ravimiehen* pääasiallisena toimialana, ei kuitenkaan lehdessä kuvattu raviurheilua 1970-luvun jälkeen pelkkänä harrastuksena, vaan mainitaan siinä olevan mahdollista menestyäkin.²³⁰

Lämminverihevoset syrjäyttivät 1900-luvun puolivälin jälkeen suomenhevosen raviurheilussa, tehden suomenhevosen kasvattamisesta usein kannattamatonta.²³¹ Suomenhevosravit ovat nykyäänkin suhteessa harrastelijamaisempia kuin

223 Huttunen 1999, 174.

224 Kokkonen 2008, 122, 93 –94.

225 Kokkonen 2013, 52.

226 Kokkonen 2013, 221 –223.

227 MT 20.3.1965 Ravikilpailujen mainosarpajaiset ro:ssa; MT 23.12.1975 Maijanen, Kirsti, Veli-Matti ja Strong Laaksosen silmäterät; MT 27.05.1975 Vieteri täysin ylivoimainen: Meadow trish yllätti Porin suurmestaruusraveissa.

228 Kokkonen 2008, 179; Tiihonen 2002, 371 –372.

229 Kokkonen 2008, 123.

230 MT 23.12.1975 Maijanen Kirsti, Veli-Matti ja Strong Laaksosen silmäterät.

231 Pesonen 2007, 198 –199.

lämminveriravit, ja samalla suomenhevosten raviurheilu on pääasiallisesti maaseudun harrastus verrattuna kaupunkilaistuneeseen lämminveriraviurheiluun.²³² Lehdessä 1970-luvulla kuitenkin painotettiin hevostaitojen ja hevosmiehisyyden oppimista osana kasvatusta ”maalaistalon poikana.”²³³ Maaseudun ja maanviljelyn liittäminen osaksi diskurssia idealisoi *ravimiehen*. Maaseudun *ravimieheen* suhtauduttiinkin suhteessa idealisoidummin kuin ammattimaiseen raviurheilijaan. Usko ammattilaisiin näkyi taas 1990-luvulla hevosurheilukolumnisti Tero Sipakon arvostellessa hevosten huonoa juoksua, määritellen sen johtuvaksi kouluttamattomasta ohjastajasta.²³⁴ Ammattilaiseen *ravimieheen* saatettiin kytkeä samaa idealisoitua urheiludiskurssia kuin muunkin urheilun suhteen,²³⁵ vaikka se ei tällöin liittynykään yhtä voimakkaasti osaksi maaseutua.

Suomenhevosten raviurheilukäyttö yhdistettiin lehdessä maskuliinisiin piirteisiin, kuten sotaisuuteen ja savottatyöhön.²³⁶ Raviurheilu juuri miehisenä urheilulajina tuli esiin mainittaessa kuninkuusraveissa paikalla olleen kauneuskuningatar.²³⁷ Kauneuskilpailujen voittajat ovat usein liittyneet palkintojenjakoon erityisen maskuliinisuutta korostavissa urheilulajeissa,²³⁸ joten tämä läsnäolo näissä kisoissa muokkasi raveista myös maskuliinisen kilpailun. Näiden piirteiden kautta raviurheiluun liitettiin ainakin suomenhevosten yhteydessä maskuliinisuuden assosiaatioita. Tästä huolimatta itse termin ”mies” käyttö harveni vuonna 1995.²³⁹

Kaupungin ja maaseudun vastakkainasettelu oli kuulunut Suomessa historiallisesti retoriikkaan mediassa.²⁴⁰ Erityisesti tässä retoriikassa oli maaseutu kuvattu moraaliltaan puhtaammaksi ja turvallisemmaksi suhteessa kaupunkiin ja siinä sijaitseviin

232 Pesonen 2007, 200.

233 MT 23.12.1975 Maijanen Kirsti, Veli-Matti ja Strong Laaksosen silmäterät. ” Harry Laaksosen hevostiesurja alkoi kuten yleensä maalaistalon pojilla suoraan kehdestä. Talossa oli aina työhevosia ja niillä Harry ajeli ja ratsasteli.”; MT 16.02.1985 Kivinen Jaakko, Suomalainen hevostiesurja Vieremän Ameriikkaan. ” Ameriikan isäntä on touhunnut hevosten parissa koko ikänsä. Pikkupojasta lähtien sai hevostiesurja totutella savotoilla.” MT 23.12.1965 Hevostiesurjan kalenteri.

234 MT 21.3.1995 Sipakko Tero, Charlotta Stone uusi voittonsa Vermossa.

235 Kokkonen 2008, 319.

236 MT 26.3.1985 Suomenhevostiesurja Hakkapeliitta-ajossa; MT 20.7.85 Eerola Elina, Suomenhevonen – Syyttä syrjitty; Suopajärvi, 2009, 14.

237 MT 6.8.1985 Vireen ja Vekkuliinan juhla: kuninkuusravit täysosuma.” Raineri Puikkonen sai Ruutu Pojan niukasta häviöstä huolimatta jotain, joka Allan Korvelta jäi vain haaveeksi –pitkän halauksen missi Anna-Liisa Tilukselta lähtövoiton palkaksi.”

238 Kokkonen 2013, 66.

239 MT 24.1.1995 Sipakko Tero, Ari Moilanen putsasi pöydän; Löydettävissä oli merkkejä siitä, että tietyillä talleilla ainakin esiintyi tietty miesvaltaisuus, kuten termin ”ykkösmies” käyttö ilmensi (MT 14.2.1995 Sipakko Tero, Pokseri paikkasi epäonnistumisensa.)

240 Puranen 2015, 59.

syntisiin huvituksiin.²⁴¹ Tämä vastakkainasettelu muuttui entistä rajummaksi maalta muuton ja kaupungistumisen lähtiessä nousuun 1950- ja 1960-luvulla. Uusi kaupungistunut ihminen vaati lehdessä tuekseen maaseudun tarjoaman hevosen.²⁴² Raviurheilussa vastakkainasettelu keskittyi lämminverihevosten ja suomenhevosten välille, jossa suomenhevosravit määriteltiin maalaisiksi.²⁴³ Raviurheilukirjoitukset korostivat usein joko *hevosmiesten* talonpoikaistaustaa tai sitten kuvasivat maanviljelijät ensisijaisina hevosten käyttäjinä. *Ravimiehen* diskurssin maalaisuutta ylläpidettiin voimakkaasti kantakirjajaosta huolimatta, mutta tilanteen muutti lämminverihevosten kisojen lisääntyminen.²⁴⁴

3.4. Kansainvälinen ja kansallismielinen kilpailu raviurheilussa

Kansallisvaltioissa on perinteisesti luotu yhtenäistä kansallista identiteettiä urheilun kautta. Myös Suomessa oli yhteiskunnallinen identiteetti määritelty 1900-luvulla suhteessa kansainvälisessä urheilussa menestyneisiin suomalaisiin.²⁴⁵ 1900-luvun alussa esiintyi erityinen urheilua määrittävä ajatus siitä, että urheilu oli yksi suomalaisuuden ytimen kiteyttävistä elämäalueista.²⁴⁶ Tämän johdosta juuri urheilu olikin liittynyt voimakkaasti Suomessa kansakunnan ja kansallisen identiteetin määrittelyyn. Tämä taas oli käytössä myös hevosurheilun suhteen. Nationalistiset näkökulmat tulivat esiin lehdessä suhteessa kilpailuihin ulkomailla, erityisesti suhteessa pohjoismaisiin kilpailuihin. Tämä on toisaalta osoitus siitä, että suomalaisten *ravimiesten* tarve arvioida omaa identiteettiään suhteessa kansainvälisiin hevospiireihin oli läsnä jo 1950- ja 1960-luvulla.

Lehdessä Ruotsia syytettiin suomenhevosen väheksymisestä.²⁴⁷ 1970-luvulla ruotsalaiset lehdet kuvasivat Suomen vähemmän sivistyneenä maana,²⁴⁸ ja tämä sama suhtautuminen oli tulkittavissa suhteessa suomenhevoseen. Suomalaisen raviurheilun

241 Kaarninen 2003, 431.

242 MT 19.04.1955 Ratsastusurheilun kansanomaistuminen lisää lämminverihevosten tarvetta.

243 Pesonen 2007, 200.

244 Mahlamäki 2003, 125.

245 Kokkonen 2013, 63.

246 Kokkonen 2013, 161.

247 MT 10.9.1985 Tanskassa meni mönkään, kun Vireeni ja Ruutu Poika vuorottelivat Suomessa; MT 6.11.1975 Suomalaisyllätys Solvallassa; MT 10.6.1975 R.A.C, Mynttorg ja Olle kaikki tuoppivoittajia.

248 Kokkonen 2000, 42.

nationalismi kytkeytyi vuonna 1975 erityisesti suhteeseen Ruotsin kanssa, ja erityistä iloa koettiin lehdessä, kun ruotsalaisten itsevarmuus ja vähättelevyys suhteessa suomalaisiin kyettiin rikkomaan.²⁴⁹ Tämä on kuulunut suomalaiseen urheilunationalismiin yleisesti, kuten Jouko Kokkonen on osoittanut.²⁵⁰ Suomalaisten ja ruotsalaisten välillä on erityinen kilpailuhde urheilussa,²⁵¹ ja tämä oli löydettävissä myös raviurheiluartikkeleissa.²⁵² Suomalaisille kansainvälisten ravikilpailujen pääkiinnostuksen kohde oli voitto ruotsalaisista hevosista, tai ainakin sijoitus suhteessa ruotsalaisiin.²⁵³ Suomalaisen *ravimiehen* identiteetti liitettiin vahvasti suhteeseen muihin pohjoismaihin, erityisesti Ruotsiin.

1980- ja 1990-luvulla nousi entistä useammin esiin hevosten käsittäminen inhimillisiä tunteita sisältävinä olentoina. Tämä muokkasi myös ymmärrystä hevostiäidoista, antaen hevoselle itselleen entistä useammin valtaa kilpailun tuloksesta. Suomalaisia hevosia ja hevosihmisiä kehuttiin lehdessä juuri hevosten iloisuudesta vertailtuna ulkomaalaisiin hevosiin.²⁵⁴ *Ravimiehen* diskurssiin liitettiin tällä tavoin kansallismielinen urheilusankaruus, joka kykeni ”luonnostaan” käsittelemään myös hevosiaan hyvin. ”Luonnollisuus” liitettiin suomalaisen urheilijan ja tätä kautta kansan ominaisuudeksi.²⁵⁵ Se, että lehdessä korostettiin suomalaisten luontaisia kykyjä kohdella hevosia hyvin, kertoo *ravimiehen* diskurssiin liitetyn pehmeämpiä arvoja 1990-luvulla kuin vain urheiluun usein kuuluva aggressiivinen ja sotilaallinen kilpailullisuus.²⁵⁶

Vaikka hevosten korostettiin usein ”tahtovan voittaa,” tuotiin esille usein myös

249 MT 10.6.1975 R.A.C, Mynttorg ja Olle kaikki tuoppivoittajia.” Ruotsalaislehdet olivat etukäteen otsikoineet: Forssan Ruotsalaisajo, mutta tällä kertaa ruotsalaiset saivat jo katsella ravuriemme häntäpäätä.”; MT 6.11.1975 Suomalaisyllätys Solvallassa.

250 Kokkonen 2003, 4.

251 Kokkonen 2000, 4–5.

252 MT 21.5.1985 Balboalle ykkösrata Elitloppetissa; MT 28.5.1985 Glenn Kosmoksen kantti kesti Solvallassa; MT 30.5.1995 Sipakko Tero, Norjassa jälleen paras kylmäverinen.; MT 3.6.1975 Italialaisori uusi Elitloppet-voittona.

253 MT 3.6.75 Italialaisori uusi Elitloppet-voittonsa:” Kirkkaimpien suomalaisravureiden ei olisi tarvinnut hävetä tässä kilpailussa ainakaan ruotsalaisten rinnalla.”; MT 10.6.75 R.A.C, Mynttorg ja Olle kaikki tuoppivoittajia; MT 11.6.85 Kymmenes ruotsalainen Tuoppi: Viroidin vauhti liikaa suomen Balboalle; MT 17.9.85 Einarssinille EM-pronssia.

254 MT 2.4.1985 Tuore EM-ohjastaja Jorma Kontio: ”Viimeisessä lähdössä jo hieman varmistelin.”” Hevoset olivat suurimmalta osalta ilottomampia kuin Suomessa. Niillä ei ollut samanlaista intoa kuin meillä valmennetuilla,” kertoi Jomppe huomanneensa.”

255 Kokkonen 2008, 144.

256 Kokkonen 2008, 164 – 165.

ohjastajan ohjauksen merkitystä.²⁵⁷ Häviöiden tapauksessa saatettiin sen sijaan syyttää yksinomaan ohjastajaa, käsittäen hevosen olevan pääasiallisesti ohjastajan armoilla.²⁵⁸ Raviurheiluun liitettiin suomalaisessa kansallismielisessä urheilusankarin diskurssissa olennaisena osana olleen työnteon painotuksen.²⁵⁹ Ravirohjastaja Jorma Kontion kautta raviurheiluun ja sen luomaan maskuliinisuuteen liitettiin vaatimattomuus.²⁶⁰ ”Tavallisena suomalaisena” mutta samaan aikaan suomalaisen luonteen erityislaatuisuuden kuvaaminen osana urheilusankareita on kuulunut yhtenä tyypillisenä tapana muokata urheilijasankarin kansallismielistä kuvaa.²⁶¹ Menestyneet ravikuskit toimivat kansallisen *hevosmiehen* identiteetin muokkaajina vielä 1990-luvullakin.

3.5. Maaseudun Ravimiehen -vastadiskurssi, huonotapainen ravimies

Maanviljelijätaustaiselle *ravimiehelle* luotiin lehdessä vastadiskurssi, joka sijoittui kantasuomalaisten ulkopuolelle. Romanian läsnäolo hevosityhteisössä herätti närää raviurheilussa melko lailla harrastuksen alkuajoilta lähtien.²⁶² Tästä huolimatta romanit olivat vielä 1950-luvulla laajalti hevosten käyttäjiä, ja hevonen toimi heille yhtä lailla tärkeänä kauppatavarana.²⁶³ Romanian läsnäolo hevostoiminnassa oli kuitenkin joko jätetty laajalti huomiotta aikalaiskeskustelussa tai siihen oli suhtauduttu vihamielisesti valtaväestön edustajien taholta. Maaseudun Tulevaisuus mainitsi romanit kahdesti 1960-luvun raviartikkeleissaan:

” Mustalaismiehet ja muut nk. hevoskorpit ovat ennen kuin nykyisinkin sääliä tuntematta suhtautuneet hallussaan oleviin hevosiin. Juuri se seikka, että 1920-luvun lopulla alkoivat mustalaiset ja äkkiä rikastuneet pirtutrokarit, joilla oli varaa

257 MT 11.7.1995 Sipakko Tero, Uno parantaa kohti kuninkuusraveja; MT 4.7.1995 Sipakko Tero, Uno sittenkin sitkein

258 MT 10.10.1995 Sipakko Tero, Viesker kukisti kaikki; MT 26.11.1985 Nyt Patton sitten voitti

259 Kokkonen 2008, 317.

260 Vaikka ohjastaja itse määrittää menestyksen tekijäksi ”hyvät hevoset,” kerrottiin samassa henkilökuvassa Kontion omaavan jopa magiaan viittaavat kyvyt saada ”voittovire hevosiin,” MT 24.12.1985 Jorma Kontio teki sen – 300 voittoa vuodessa.

261 Kokkonen 2008, 317.

262 Mahlamäki 2003, 104–105.

263 Pesonen 2007, 151.

hankkia hyviä hevosia, ilmestyä ravikilpailutoimintaan, vähensi raviurheiluharrastusta nk. sivistyneistön piirissä.²⁶⁴”

” Ihmetellä vain täytyy, mistä kaikki Suomen ”kännikalat” olivatkin löytäneet sinne, vaikka heitä ei enää nykypäivän raveissa tavallisesti suosita. Edellä mainittu pätee myös romaaniheimon runsaaseen edustukseen. Suuri osa sen jäsenistä ei osaa käyttäytyä ihmisiksi. Joukossa on tietysti kunnon ihmisiä, joiden tarkoituksena raveissa on muukin kuin toisten häiritseminen, mutta valtaosa ainakin nyt oli ihan joutoväkeä, jolla ei ollut mitään tekemistä ravien kanssa.²⁶⁵”

Kirjoitukset toivat esille entistä voimakkaammin niitä piirteitä, mitä romaneihin on liitetty vuosien saatossa, erityisesti ajatukset romaneista valvottavina ”joutoväkenä ja häiritsijöinä.²⁶⁶” Hevosten huono kohtelu ulkoistettiin erityisesti ei-valkoiisiin, mikä on liitettävissä laajempaan romanien kohteluun Suomessa. Suomalaisella maaseudulla kantaväestön suhde romaneihin oli monipuolisempi kuin väestöjen eristäytyneisyyttä korostanut tutkimus on antanut olettaa.²⁶⁷ Käytännössä romanivastainen toiminta valtion taholta rajoittui ankaraan viranomaisvalvontaan ja vainoon.²⁶⁸ Suhtautumisessa romaneihin tapahtui jako yhteiskunnallisen taustan perusteella. Ne, jotka majoittivat romaneita, olivat vähävaraisia pienviljelijöitä, torppareita tai mäkitupalaisia, kun taas romaneihin kielteisesti suhtautuneet kuuluivat varakkaaseen talonpoikaisluokkaan.²⁶⁹ Juuri talonpoikaisluokka oli vahvimmin myös aitosuomalaisuuden ja kansallisen yhtenäisyyden ihanteen kannattajia, johon romanit sopivat huonosti.²⁷⁰

1800-luvun loppupuolella niin kutsuttu ”mustalaiskysymys” herätti huomiota läpi vuosien, huolimatta siitä, että käytännössä romaneja oli vain promille väestöstä. Kysymys pysyi pinnalla suomenkielisen ja kansallismielisen lehdistön johdosta, ja erityisenä tekijänä negatiivisen romanikuvan luonnissa toimivat talonpoikaistaustaiset paikalliskirjeenvaihtajat.²⁷¹ Koska Maaseudun Tulevaisuuden tausta oli yhtä lailla tässä

264 MT 16.03.1965 ”Hepo-Ville,” Sata vuotta suomalaista raviurheilua.

265 MT 5.8.1965. Kavion kapsetta.

266 Markkanen 2003, 208.

267 Tervonen, 2012, 110.

268 Nygård 1998, 108.

269 Tervonen 2012, 115.

270 Tervonen 2012, 84, 86.

271 Tervonen 2012, 93, 95.

samassa kansallismielisessä talonpoikaisluokassa,²⁷² selittää se samojen arvojen esiintymistä 1960-luvun kolumneissa. Yleinen romanipoliittikka alkoi muuttua vasta 1960-luvun lopulla vähemmistöaktivismin uusien kansainvälisten ajatusten ja romaniaktivistien poliittisen taistelun myötä, joten nämä samat rassistiset ajattelutavat olivat vielä vaikuttamassa kirjoitusajankohtana.²⁷³ Kirjoituksessa näkyy halu kuvailla romanikulttuuriin Suomessa kuulunut hevostoiminta²⁷⁴ vähempiarvoisena kuin valtaväestön edustajan, oletetun maanviljelijätaustaisen *hevosmiehen* harjoittama.

Kuninkuusajojen toinen häiritsijä oli ”kännikalat.” Perinteisesti maaseudulla oli humala ja juominen toiminut osoituksena oikeanlaisesta maskuliinisesta toiminnasta, ja tähän oli usein liitetty hevonen leikin välineenä.²⁷⁵ Tämä käytös vaati kuitenkin tiukat kriteerit toteutumiselleen, varsinkin suhteessa porvarilliseen käytökseen, jossa korostettiin itsekuria ja raittiutta.²⁷⁶ Maaseudulla 1900-luvun alkuaikoina alkoholinkäyttö määriteltiin turmelukseksi, erityisesti kristillisperäisissä piireissä.²⁷⁷ Toisin kuin *työhevosmiehen* vastadiskurssit, ulkoistettiin kaikki mahdolliset raviurheiluun liitetyt negatiiviset asiat osaksi ei-haluttuja henkilöitä, varsinkin rodullista vähemmistöä.²⁷⁸ Maaseudun *ravimieheen* ei liitetty yhtä voimakkaasti vastadiskursseja kuin maaseudun *työhevosmieheen*. *Ravimies* oli siis saanut materiaalissa suhteessa positiivisemmän kuvan.

Maaseudun Ravimies muuttui vuosikertojen myötä. Raviurheiluun liitettiin maskuliinisia piirteitä läpi vuosikertojen, käsittäen raviohjastajat samoilla termeillä kuin fyysisempiä lajeja harrastavat urheilijat. Tämä näkyi myös siinä, miten toisia maskuliinisia lajeja haluttiin yhdistää osaksi raviurheilua.²⁷⁹ Maaseutu tuli esiin yhtä lailla jatkuvasti lehden käsityksissä *ravimiehestä* aina 1970-luvulle saakka, määritellen ihanteelliseksi *ravimieheksi* maatalon isännän. Tämän *ravimiehen* pääaikaisena työnä oli maatalous, mutta sivutyönä tai harrastuksena toimi hevosurheilu. Tätä näkökulmaa vastaan esiintyi lehdessä 1980- ja 1990-luvulla erityisesti Maaseudun Tulevaisuuden

272 Teräväinen 2016,33.

273 Tervonen 2012, 166,168.

274 Blomsted & Lindberg 2012, 78 –79.

275 Vilkuna 2014, 99.

276 Vilkuna 2014, 113.

277 Sillanpää 2002, 37 –38.

278 Renkola 2012, 69.

279 MT 27.6.1995 Lätkäleijonat vuokrasivat starttivalmiin ravurin

hevosurheilutoimittajan Tero Sipakon näkemys ammattimaisuudesta.²⁸⁰ Ammattimaisuuden korostuksesta huolimatta maaseutu tuotiin esiin lehdessä usein vielä tällöinkin, vaikka maanviljely jäikin tällöin taka-alalle.

Kysymys raviurheilun kuulumisesta maaseudulle vai kaupunkiin jäi pääasiallisesti 1960-luvulle, liittyen voimakkaasti osaksi keskustelua koneellistumisesta ja työhevosen asemasta. Sen sijaan 1960- ja 1970-lukujen aikana nousi esiin tarve määritellä suomalaisen *ravimiehen* identiteetti suhteessa muun Euroopan ja Pohjoismaiden ravimenestykseen. Tämä toimi merkinä laajemmasta kansainvälistymisestä näihin aikoihin.²⁸¹ Kilpailu erityisesti Ruotsin kanssa liittyi osaksi laajempaa kilpailukulttuuria urheilussa, vastauksena maastamuuton ja ruotsalaisen lehdistön negatiiviseen suhtautumiseen.²⁸² Tällöin myös lämminverihhevosta ohjastava *ravimies* edusti kansallismielistä, talonpoikaistaustaista urheilija-ihannetta, kun muuten ihannoinnin kohteeksi tuli suomenhevosen ohjastaja.

280 MT Sipakko, Tero, 11.4.1995, Ammattilaiset hallitsevat ajohommat paremmin

281 Haapala & Peltola 2018, 200;

282 Haapala & Peltola 2018, 200; Kokkonen 2000, 42.

4. ”Herrojen” hevosharrastus: Hevosharrastukset ei-maalaisena toimintana

4.1. ”Herruus” suomalaisella maaseudulla

Sosioekonomisen yhteiskuntaluokan esiintuominen Maaseudun Tulevaisuuden hevosartikkeleissa tapahtui pääasiallisesti ”herra” termin kautta. Sen johdosta kutsun yhteiskuntaluokan käsittelyä Maaseudun Tulevaisuuden hevosartikkeleissa ”herrojen” hevosurheilu-diskurssiksi. ”Herra” termi esiintyy muutaman kerran lehdessä, erityisesti osana pakinoita, mutta diskurssin alaisuuteen on otettu myös muita artikkeleita, jotka käsittelevät hevosten käytön yhteiskuntaluokallisia eroja. ”Herruus” terminä viittaa pääasiallisesti miehiin. Tästä huolimatta ”herruus” määriteltiin tiettyjen sosioekonomisten luokkien ominaisuudeksi, joten sen voidaan nähdä kattavan myös naiset. Käsiteltäessä ”herruutta” tarkastelen, käsiteltiinkö miehiä ja naisia eri tavoin, ja määriteltiinkö hevosurheilu hyväksyttävämmäksi eri sukupuolille. Tällä tavoin voidaan tarkastella yhteiskuntaluokan ja sukupuolen intersektionaalista suhdetta hevosurheiluartikkeleissa.

”Herruus” oli loukkaava määritelmä maaseudun ihmisten identiteetille ja näin yhteisölliselle kunnialle. Hevosihmisen kunnia taas oli, sukupolvesta riippuen, kiinni hevosten käyttötavasta. Riitta-Marja Leinosen tutkimuksessa työhevostaustaiset *hevosmiehet* määrittivät hevosten käytön harrastuksissa ja urheilussa ”nöyryyttäväksi.”²⁸³ Sama väestö myös koki, että hevonen jota käyttivät naiset oli vähemmän arvokas kuin miesten käyttämä.²⁸⁴ Hevosen käytön kunnia oli sidottu sen käyttöön maa- ja metsätalouden harjoituksen kontekstissa, mutta myös sukupuoleen.

Hevoset ovat perinteisesti olleet maaseudulla arvostettuja eläimiä, niiden ollessa saatavilla pääasiallisesti vain usein ”herroiksi” määritetyille talollisille. Koska Maaseudun Tulevaisuuden päälukijakunta koostui talollisista, hevosten käyttö maataloudessa oli lehdessä itsestäänselvyys. Tästä huolimatta Maaseudun Tulevaisuuden hevoskirjoituksissa käsite ”herrat” tuli esiin erityisesti 1950- ja 1960-luvulla. ”Herran”

283 Leinonen, 2013, 112.

284 Leinonen, 2013, 113.

käsitettä käytettiin tällöin osana hevosharrastuksia, määrittäen suomalaiselle maaseudulle sopivan ainoastaan työhevosen, ja muun käytön ollessa naurettavaa. Erityisen ongelmalliseksi ”herran” käsite tuli ratsastusartikkeleissa, ratsastuksen ollessa erityisesti yläluokkaan identifioitu harrastus.²⁸⁵ Myös raviurheilu oli identifioitu ”herrojen” harrastukseksi, varsinkin suhteessa työhevosiin. Vaikka hevosharrastukset ja hevosurheilu määriteltiin usein ”herramaiseksi” toiminnaksi, Maaseudun Tulevaisuudessa kuitenkin pääosin puolustettiin hevosten käyttöä, 1950-luvulla suurimman keskustelun kulkiessa koneellistumisen ja sitä seuranneen hevuskadon ympärillä.

Varakkaampaan väestöön liitettiin usein negatiivisia piirteitä köyhien vastakulttuurissa, jossa ”herrsus” sijoitettiin naurettavaksi.²⁸⁶ ”Herrsus” on Eija Starkin mukaan määritelty suomalaisella maaseudulla koskemaan käytännössä talollisia ja virkamiehiä.²⁸⁷ Eliitin koettiin luoneen köyhiin halveksuvan katseen, johon köyhälistö vastavuoroisesti vastasi kyseenalaistamalla ”herrojen” paremmuuden.²⁸⁸ ”Herrsuden” käsitteen voidaan nähdä olleen läsnä suomalaisen maaseudun kulttuurisella tasolla vielä 1950-luvulla.²⁸⁹ Laajemman kouluttautumisen lisääntyminen ja sen kautta elintason nousu on kuitenkin vähentänyt tätä ”herravihaa.”

4.2. Ratsastus ”herrojen” harrastuksena

Hevosen käyttötarkoitus oli perinteisesti maaseudulla joko maatalouskoneiden työvoimana tai kulkuneuvona kärryjen ja rekien kanssa.²⁹⁰ Kun koneistumisen myötä hevosten käyttötarkoitus maataloudessa ja kulkuneuvona alkoi poistua, oli suomalaisen hevosen käyttöä markkinoitava urheilukäyttöön. Tällöin Maaseudun Tulevaisuuden ratsastusta koskevissa artikkeleissa, varsinkin 1950- ja 1960-luvulla, oli suurin käsitelty ratsastuksen puoltaja sen sopivuus maaseudulle. Ratsastus toimi kahden näkökulman, yläluokkaisen ja kaupunkilaisen sekä talonpoikaisen ja maalaisen harrastusidentiteettien

285 Ojanen 2012, 17.

286 Stark 2011, 145–146.

287 Stark 2011, 136–137, 140, 170.

288 Stark 2011, 144–145.

289 Stark 2011, 171.

290 Mahlamäki 2003, 15.

välissä Maaseudun Tulevaisuudessa. Hevosten käyttö harrastustarkoituksiin oli kuitenkin lehden näkemyksen mukaan vielä suhteellisen harvinaista, hevosten pääasiallisten käyttäjien ollessa *työhevosmiehiä*. Siksi kun lehti käsittelee hevosten käyttöä harrastuksissa, kuten ratsastuksessa, oli siihen liitetty erilaisia perusteluita.

Vuoden 1955 artikkeleissa oli usein haastateltu vapaaherratar Eva Wredeä,²⁹¹ joka toimi ratsastuksen pääasiallisena esittelijänä lehdessä vuosikerroissa 1955 ja 1965. Eva Wrede oli sisarensa Helenan kanssa yksi 1900-luvun merkittävimmän lämminveriratsusiittolan, Rabbelugnin kartanon, omistaja, jonka lisäksi Wrede kunnostautui kilparatsastajana ja sekä Hevosjalostusliitto lämminverisiitosta varten r.y:n hallituksen jäsenenä.²⁹² Wreden naiseus ei artikkeleissa joudu ihmettelyn tai kehujen aiheeksi. Säätyläispiireissä ratsastuksesta oli muodostunut hienostuneen tapakulttuurin muoto, johon myös naiset saattoivat osallistua.²⁹³ Tämä ei kuitenkaan koskettanut maaseudun naisia tai edes miehiä. Tämän syynä oli paitsi ratsastuksen identifiointi yläluokan harrastukseksi, myös hevosten näkeminen menneisyyden edustajana koneellistumisen myötä.²⁹⁴

Kysymys ”herruudesta” tuli esiin lämminverihevosten tuontikysymyksen suhteen. Lämminverihevonen määriteltiin lehdessä muutaman kerran ”ylellisyyshevoseksi.”²⁹⁵ Tämä kertoo inhosta yläluokkaisia piirteitä kohtaan, jo sääty-yhteiskunnan ajoista lähtöisin ollut piirre.²⁹⁶ Ylellisyys oli suomalaisella maaseudulla usein määritelty turhaksi, ”herrojen” harjoittamaksi tuhlaukseksi, vaikka käytännössä elintason parantamiseen pyrittiin aina tilaisuuden tullen.²⁹⁷ Ylellisyys merkitsi erottautumista eri sosioekonomisten luokkien välillä, johon alemman väen ei edes kannattanut pyrkiä.²⁹⁸ Tällä tavoin kirjoittaja teki lämminverihevosista ja niiden kanssa

291 MT 19.04.1955 Ratsastusurheilun kansanomaistuminen lisää lämminverihevosten tarvetta; MT 22.9.1955 Cellen oriparaatia katsomassa; MT 12.10.1965 Ratsastusurheilu myötätuulessa-hevoskasvattajat vastatuulella; MT 4.11.1965 Hyvärinen Aune, Suomalainen maatilaratsu päihitti lämminverihevokset.

292 Jalkanen 2015, 20.

293 Nenonen, 1999, 320; Ojanen 2011, 17.

294 Ojanen 2011, 17; Jalkanen 2015, 14.

295 MT 29.10.1955 ”Maatalousmies” Lämminveriset ravimiehet; MT 20.07.1985 Eerola Elina, Suomenhevonen – syyttä syrjitty: ”Ratsastusta pidetään usein kaupunkilaisten kalliina eliittiharrastuksena, johon tarvitaan trimmattu ja kammattu lämminveriratsu.”

296 Immonen 2017, 262.

297 Stark 2011, 123,163 – 165.

298 Strak 2011,123 – 125.

toimivista, tässä tapauksessa sekä ratsastajista että raviurheilijoista, epämaalaisia. Samalla kirjoittaja puolsi maaseudun *työhevosmiehen* asemaa ideaalina hevosenkäyttäjänä. Tästä huolimatta lehdessä julkaistiin myös artikkeleita, jotka puolsivat lämminverihevosten läsnäoloa maaseudulla. Vaikka ratsastus saattoikin olla pääasiallisena aiheena lehdessä, haluttiin kuitenkin painottaa lämminverihevosten soveltuvuutta peltotöihin.²⁹⁹ Tällä tavalla Maaseudun Tulevaisuudessa korkearvoisetkin hevoset, hevosharrastukset ja hevosihmiset yhdistettiin maaseudun käytännönläheisyyden kanssa.³⁰⁰ Vaikka koneellistuminen olikin käynnissä, merkitsivät työhevoset jatkumoa vuosisataiseen maataloustyöhön ja hevostaitojen siirtymiseen.³⁰¹

Maaseudun Tulevaisuudessa löytyi vuonna 1965 puolustusta perinteistä maaseudun naiskäsitystä vastaan. Lehdessä viitattiin perinteiseen maaseudun käsitykseen joutilaisuuden pahuudesta, varsinkin maatalon lasten suhteen,³⁰² ja puolustettiin naisten oikeutta harrastaa:

”Eihän tämä nyt sen ”herraskaisempaa” ole kuin että rouvat talvisin hiihtämään! Mutta annas olla, jos emäntä joskus pistäytyy kotinurkissaan kevähangilla suksineen, niin jo supatetaan, että on sillä aikaa!³⁰³”

Samassa lainauksessa oli nähtävissä ratsastuksen kuvaus ”herraskaisena” harrastuksena. Tähän näkökulmaan oli artikkelissa puututtu useaan otteeseen, tahtoen käsittää ratsastuksen sopivaksi juuri maatilanuorille. Se, miten lainaus vertasi ratsastusta hiihtämiseen, kertoi halusta kytkeä ratsastus virallisella tasolla arvostettuun kuntoiluun.³⁰⁴ Suurimmaksi vaaraksi hevosharrastusta vastaan muodostui kyläyhteisön negatiivinen asenne. Tämä näkyi myös suhteessa miesten ratsastukseen:

”Ratsastusharrastuksen vakiintuminen varsinaisella maaseudulla ilmeisesti

299 MT 22.09.1955 Cellen oriparaatia katsomassa; MT 19.04.1955 Ratsastusurheilun kansanomaistuminen lisää lämminverihevosten tarvetta. Tämä oli käytännössä 1900-luvun alussa yleisin lämminverihevosen käyttökohde, Jalkanen 2015, 111.

300 Ranta 2012, 50.

301 Laitamäki 2009, 46.

302 Immonen 2017, 402.

303 MT 16.09.1965 Hyvärinen Aune, Ratsastus– Maatilanuorille suositeltava urheilumuoto.

304 Kokkonen 2008, 122 – 124.

edellyttää asenteiden muutosta, tuumi vuorineuvos Tuomola kertoo kotikylästään esimerkin. Kylässä oli nuori maanviljelijä, joka herkästi satuloi hevosensa ja ratsasti mielellään mm. kelirikkokausina sen sijaan, että olisi valjastanut ajokkinsa aisoihin. Miestä ruvettiin kuitenkin kutsumaan ”parooniksi,” mikä ei tietenkään ollut miellyttävää. Nuori polvi varmaan jo katselee asioita toisin tälläkin kohden, tuumi vuorineuvos Tuomola.³⁰⁵”

Tässä esimerkkitapauksessa oli nähtävissä ajatus ratsastuksen yhdistämisestä ”herruuteen,” ja tämän käytöksen sopimattomuudesta suomalaiselle maaseudulle.³⁰⁶ Nuori sukupolvi nähtiin kuitenkin vanhempia edistyneempänä ratsastuksen suhteen.³⁰⁷ Verrattuna naisten ratsastuksen ”herramaisena” pitoon, kuvattiin miesten ratsastus laajemmin pilkkaa aiheuttaneeksi, kun taas naisten ratsastuksessa pahin asia oli joutilaisuus.

Ratsastuksen ”herramaisuus” tuli esille erityisesti lehden raportoidessa Ison-Britannian hevosurheilusta. Brittiläistä ratsastusta, täsmällisesti ottaen pooloa, käsittelevässä Maaseudun Sunnuntai-liitteen artikkelissa ratsastus käsitettiin yläluokkaisena pelinä, jonka pelaajat olivat ”prinssejä ja kreivejä.”³⁰⁸ Ratsastajat olivat tällöin pääosin miehinä. Vaikka lajin harrastajat ja seuraajat kuvattiinkin yläluokkaisina, ei kirjoituksessa kuitenkaan kuvailtu pooloa helppona tai laiskana pelinä. ”Herruuteen” oli usein liitetty maalaisköyhälistön näkökulmasta laiskuus, sen toimiessa kaikkien maaseudun arvojen vastakohtana.³⁰⁹ Lehti antoi arvostusta pelille sen liikunnallisten taipumusten johdosta, mikä oli usein toiminut yhtenä tapana arvottaa maskuliinisuutta.³¹⁰ Britannia tuli esiin myös yläluokkaisuutta huokuvana tekijänä toimittaja Jouko Väänänen

305 MT 08.05.1965 Maaseudun ratsastusharrastus arvokas viihtyvyystekijä.

306 Sana paroni tulee myöhemmin esiin positiivisemmin, mainitsemalla esiintyvien kasakkaratsastajien johtajan olleen ”paroni Vaikka yläluokkaisuuteen viitataan, on kolumnissa kuitenkin korostettu myös lajissa vaadittavaa taitavuutta esittäen tempun ”uskomattomina.” Tämä toimii myös tapana tehostaa maskuliinisuutta urheilullisten ja sotaisten kykyjen kautta. (Tiihonen 2002, 255; Ahlbäck 2006, 107-110.) ”Herruuden” kautta kuvattu ratsastus vaatii siis lehdessä aina joko jonkun arvostetun ja mieluusti maskuliinisuuteen viittaavan, taidon, tai sitten se tuli kuvata vanhentuneena ja haitallisena maaseudun yhteisön retoriikkana. ”MT 12.06.1965 Donin kasakoiden näytösjoukko Suomessa.

307 Tämä oli yhteydessä 1960-luvulla Yhdysvalloista levinneeseen kansalaisoikeustaistelun ja kulutuskritiikin edistämään nuorisoliikkeeseen, joka rienasi perinteistä länsimaista elämäntapaa (Heinonen 2003, 463 – 464.)

308 MT 13.10.1955 ”Sarko”, Maailman reippain peli.

309 Strak 2011, 144.

310 Tiihonen 2002, 255.

kokiessa paikallisen hevosenäyttelyn oudoksi työhevosten puuttumisen johdosta.³¹¹ Työhevokset, ja sitä kautta *työhevostmiehet*, sijoitettiin osaksi maaseutua. Väänänen loi kirjoituksessaan vastakkainasettelun eri yhteiskuntaluokkien välille, jossa Lontoon hevosenäyttelyn ”herraskaiset” ylläpitäjät eivät ymmärtäneet työhevosten tärkeyttä. Britannian toimiessa esimerkkinä ratsastuksesta, liittyi siihen olennaisesti ”herrsus” ja miehisyys. Tämä kuvattiin oletusarvoisesti naurunalaiseksi.

Ratsastukseen saatettiin vielä 1990-luvullakin liittää röyhkeys, ylimielisyys, kumpikin perinteisesti ”herruuteen” liitettyjä ominaisuuksia.³¹² Tällöin nämä ominaisuudet myös sukupuolittuivat. Ratsastus herätti keskustelua vuoden 1995 vuosikerran mielipidesivuilla. Kirjoituksessa ”Ratsastus ja jokamiehen oikeudet” kirjoittaja Päivä Uusimäki väitti ratsastuksen kuuluvan jokamiehen oikeuksiin ja maanomistajien kuuluneen hyväksyä ratsastaminen maillaan. Kirjoituksessa epäiltiin maanomistajia hevostavihamielisyydestä.³¹³ Maaseudun Tulevaisuuden mielipidesivuilla nimimerkki ”Kengät terästä” vastasi tähän mielipidekirjoituksessa ”Oikeus ratsastukseen vai ratsastus oikeuteen” vihamielisesti, kutsuen edellistä kirjoittajaa röyhkeäksi ja korostaen tämän sukupuolta.³¹⁴ Kirjoittaja totesi kirjoituksen lopuksi jättävänsä oikean nimensä pois johtuen asumisestaan pienellä paikkakunnalla ja siitä, että ratsastuksessa ”on niin mahtipontista väkeä” sen takana.³¹⁵ Sukupuolen korostus yhden kirjoittajalle negatiivisen henkilön kohdalla luo kuvan samojen negatiivisten piirteiden yhteenkuuluvuudesta kaikkiin ratsastusta harrastaviin naisiin. Tätä tuki kirjoituksen lopussa ajatus ratsastusta harrastavien vaarallisuudesta sitä vastustavia kohtaan. Tätä kautta juuri naisratsastajat kuvattiin kirjoituksessa ”herrsus”-diskurssin mukaisesti osaksi maanomistajia alistavaa, röyhkeää eliittiä. Koska nämä näkökulmat tulivat esiin juuri mielipidesivuilla, voitiin tämä keskustelu nähdä vastadiskurssina Maaseudun Tulevaisuudessa muuten vallalla olleeseen positiivisuuteen ratsastusta kohtaan.

311 MT 02.08.1955 Väänänen Jouko, Kansainvälinen hevosenäyttely Lontoossa: ”Nähtävästi kuitenkin hän samoin kuin muutkin näyttelyn järjestäjät pitävät hevosina vain ratsuhevosia. Ainuttakaan työhevosta ei näyttelyssä nimittäin näkynyt. Ja tuskimpa ne siihen ympäristöön olisivat sopeutuneetkaan!”

312 Stark 2011, 145.

313 MT 16.02.1995 Uusimäki Päivä, Ratsastus ja jokamiehen oikeudet: ”Törmäyskurssille’ jouduttaessa maanomistajat eivät useinkaan halua tai eivät ole tietoisia siitä, että ratsastaja hevosineen kuuluu samaan kastiin kuin kuka tahansa lenkkeilijä tai marjastaja. Arvoitukseksi jää, onko todella kysymyksessä tietämättömyys vai ovatko syyt kavionjälkeä syvemmillä.”

314 MT 25.03.1995 ”Kengät terästä,” Oikeus ratsastukseen vai ratsastus oikeuteen: ”Aikaisemmin erään ratsastusseuran naispuheenjohtaja kehoitti hyvin ponnekkaasti ja mielestäni aika röyhkeästi ratsastelemaan missä tahansa metsässä, ilman metsänomistajan lupaa.”

315 MT 25.03.1995 ”Kengät terästä,” Oikeus ratsastukseen vai ratsastus oikeuteen.

Ratsastuksen suurimpana ongelmana nähtiin vielä 1980-luvulla siihen liitetty mielikuva ”eliittiharrastuksena” olemisesta,³¹⁶ mitä pyrittiin poistamaan kuvaamalla se hyväksi harrastukseksi juuri maatalanuorisolle ja liittämällä termi *hevosmies* ratsastaviin miehiin.³¹⁷ Armeija toimi myös piirinä, jonka sisällä oli hyväksyttävää myös tavallisten maaseutumiesten ratsastaa. Ratsastukseen liitetty yläluokkaisuus oli tulkittavissa feminiinisytenä,³¹⁸ minkä johdosta ratsastuksen välttäminen voitiin määritellä hyväksyttävän maskuliinisen käytöksen piiriin. Urheilu oli liitetty suomalaisessa urheilukulttuurissa pääasiallisesti osaksi paitsi ideaalin suomalaisen miehen muodostumista, myös ideaalin suomalaisen sotilaan.³¹⁹ Armeijan läsnäolo teki ratsastuksesta hyväksyttävää hevosurheilua, huolimatta sen suhteellisen suuresta naismäärästä.³²⁰

Kun lehdessä käsiteltiin suomenhevosiä ratsastushevosina, oli usein tuotu esille juuri suomenhevosen paremmuutta lämminverisiin hevosiin nähden.³²¹ Samalla lämminverihevosten käytön lisäämistä perusteltiin niiden hyödyllisyydellä maatalouskäytössä.³²² Tämä kertoi lehden todellisen ideaalin, maaseudun työhevosen, ja *työhevosmiehen*, diskurssien vaikutusvallasta ratsastuksen ja uusien hevosrotujen perusteluna. Työhevoset olivat osoitus jatkumosta menneisyyden sukupolvien kanssa, kuten Johanna Laitamäki on kuvannut.³²³ Lämminverihevoset joutuivat kuitenkin laajemmin ylellisyyshevosen maineeseen. Tämä asenne muuttui työhevosten katoamisen myötä. Käsitys ratsastuksen yläluokkaisuudesta väistyi vuosien mittaan, mutta se oli kuitenkin tiettyä taustatekijänä varsinkin puhuttaessa ratsastuksesta kaupunkilaisten harrastuksena. Vaikka ratsastus kansanomaistui, se esiintyi lehdessä suurimmaksi osaksi juuri keskiluokkaisten lasten ja nuorten harrastuksena.³²⁴

316 MT 20.07.1985 Eerola Elina, Suomenhevonon – syyttä syrjitty.

317 MT 12.11.1985 Ratsastusurheilumme uuteen aikakauteen; MT 16.09.1965 Hyvärinen Aune, Ratsastus – Maatalanuorille suositeltava urheilumuoto.

318 Ojanen 2011, 17.

319 Kokkonen 2008, 243.

320 Ojanen 2011, 17.

321 MT 04.11.1965 Hyvärinen Aune, Suomalainen maatilaratsu päihitti lämminverihevoset.

322 MT 22.09.1955 Cellen oriparaatia katsomassa; MT 19.04.1955 Ratsastusurheilun kansanomaistuminen lisää lämminverihevosten tarvetta.

323 Laitamäki 2009, 46.

324 MT 20.05.1995 Taipale Tiina, Lapsille elämyksiä hevosten parissa; MT 03.08.1995 Teppo Anna-Maija, Lukkarit majoittavat ratsastajia: Maatalous tuo leivän, leiriläiset voin.

4.3. ”Herruus” raviurheilussa

Vaikka erityisesti ratsastusurheilu olikin hevosurheilulajeista se, joka käsitettiin yläluokkaiseksi, oli raviurheilu yhtä lailla joutunut osaksi tätä keskustelua. Raviurheilu oli sijoitettu usein juuri maaseudun ja talonpoikien harrastukseksi, mutta varsinkin 1950- ja 1960-luvulla, se nähtiin pakinoissa ja mielipidekirjoituksissa ”herrojen” harrastuksena. Tämä ”herruus” tuli esille yhdessä hevostalouden laajempien muutosten kanssa.³²⁵ Kysymys ”herruudesta” tuli esiin keskustelussa lämminveristen hevosten tuonnista vuonna 1955, jota julkaistiin useamman kolumnin, artikkelin ja mielipidekirjoituksen verran Maaseudun Tulevaisuuden sivuilla. Keskusteluun liitettiin kysymys menestymisestä taloudellisesti harrastuksessa, ja sitä kautta myös ”herruudesta.”

Lämminverituontikeskustelua edusti mielipidekirjoitus ”Lämminveristen puolesta,” jonka oli kirjoittanut nimimerkki ”Raviurheilumiehiä.” Tämä kirjoitus väitti ravirenkaan päätöksellään estäneen suomalaisia *ravimiehiä* menestymästä ulkomaalaisissa kilpailuissa, ja estäneen *ravimiehiä* tienaamasta elantoaan. Vaikka kirjoituksessa puhuttiinkin elannon ansaitsemisesta raviurheilulla, viitattiin kirjoituksessa kuitenkin siihen, että ulkomaalaisissa lämminverisillä ajetuissa kisoissa liikkuvat paljon suuremmat miljoonapalkinnot.³²⁶ Kirjoituksessa ei siis ollut kyse pelkästään vaatimattoman ”jokapäiväisen leivän” tienamisesta, jonka vaikeudella on suomalaisessa maaseutuyhteisössä perusteltu ero talonpojan ja ”herran” välillä,³²⁷ vaan avoimesta toiveesta ja halusta vaurastumiseen. Tienaaminen urheilun päämääränä oli myös urheilijan ihanteen vastakohta.³²⁸ Maaseutuyhteisöissä kuitenkin oli vallalla ajatus siitä, että hyvä toimeentulo oli merkki ihmisen ahkeruudesta.³²⁹ Köyhän pojan nousu yhteiskunnan huipulle valtion tuen kautta oli ihannoitu tarina 1900-luvun puolivälissä.³³⁰ *Ravimiesten* tarve menestyä suhteutuu tällä tavoin osaksi ”self-made-man”-kertomusta.

Tämä mielipidekirjoitus sai jatkoa 29.10.1955, kun kirjoitus joka oli otsikoitu ”Lämminveriset ravimiehet” kuvasi lämminverihevokset ylellisyydeksi joka ei sopinut maaseudulle. Nimimerkki ”Maatalousmies” väitti kirjoituksessaan lämminverisiä

³²⁵ Mahlamäki 2003, 98 –101, 125 – 128.

³²⁶ MT 20.10.1955 ”Raviurheilumiehiä” Lämminveristen puolesta.

³²⁷ Stark 2006, 69.

³²⁸ Kokkonen 2008, 123.

³²⁹ Stark 2011, 245.

³³⁰ Lindberg 2014, 272, 282 – 283.

tahtovien *ravimiesten* olleen ahneina, käyttäen lämminverihevosta sanaa ”ylellisyyshevonen,” ja rinnastamalla niiden tuonin luksusautojen tuontiin.³³¹ Tämä kirjoitus laittoi lämminveristen tuontia puoltavat *ravimiehet* itsekkäiksi yhteisten varojen kuluttajiksi, mutta myös ”herroiksi”. Ylellisyydet oli määritelty maaseudulla turhiksi ja juuri ”herruuteen” kuuluviksi,³³² joten kirjoittaja kyseenalaisti *ravimiesten* maalaisuuden. Kirjoituksessa koetaan, että mikäli raviurheilu haluttiin kokea urheiluna, ei sillä pidä kuvitella tienaavansa.³³³ Suomessa oli perinteisesti käyty rajankäynti ammatti- ja amatööriurheilun välillä,³³⁴ joten tämä keskustelu toimi jatkumona laajempaan urheiluideaaliin.

Vastakohtana ”herrojen” raviurheiluhevosiille, tuotiin lehden vapaamuotoisemmissa pakinoissa esille työhevosten tarvetta. Pakinasarjassa Huidunperä, jota kirjoitti Urho Kittilä, käsiteltiin yhtä lailla lämminverihevosten tuontikiistaa, tällöin tuoden esille ajatuksen lämminveristen käyttäjistä ”herroina” ja yhteisten varojen hyväksikäyttäjinä.³³⁵ Kittilä väitti kirjoituksissaan kuitenkin suomalaisen hevosen jalostuksen painottuvan liiaksi juoksija- eli raviurheiluhevosiin.³³⁶ Juoksija- eli ravihevosten jalostuksen väitettiin kuuluvan ”sanomattakin herroille.³³⁷ Jalostuskysymykseen suhtauduttiin ”herrojen” toimintana, jolla ei ollut mitään tekemistä tavallisen kansan tarpeiden toteuttamisen kanssa. Työhevosten kasvattaminen oli itsestäänselvyys, ja maaseudun *työhevosiemiehen* diskurssi pysyi *hevosiemiehen* ideaalina.

Sivistyneistön rooli urheilussa oli perustunut kansallismielisen aatteen levittämiseen.³³⁸ Silti tämä sivistyneistö oli pyrkinyt määrittämään itsensä

331 MT 29.10.1955 ”Maatalousmies” Lämminveriset ravimiehet. ” Valtiovallan olisi vain kiirehdittävä asettamaan ylellisyyshevosille vähintäänkin yhtä raskaat tullit ja verot kuin loistoautoillakin, sillä ei ole oikein, että kansantaloudelliselta kannalta katsoen suoranaista vahinkoa tuottava kokeilu käynnistetään yhteiskunnan laiha kukkaron ostovoimaa kuluttamalla.”

332 Hemminki 2014, 128.

333 MT 29.10.1955 ”Maatalousmies” Lämminveriset ravimiehet.

334 Kokkonen 2013, 12.

335 MT 17.11.1955 Kiistaa lämminverisistä:” Altti Paturikin on suorastaan kiihtynyt ja ihmetellyt, että venäläisten lämminveristen ensimmäisten tilaajien joukossa on sellaisia herrastalonpoikia, joista useat ovat viime vuosikymmenien aikana saaneet suurimman rahallisen hyödyn oman hevosemme jalostustyön tuloksista niin kasvatuksessa ja jalostuksessa kuin myös raviradoilla.”

336 MT 17.11.1955 Kittilä Urho, Kiistaa lämminverisistä.

337 MT 09.03.1965 Kittilä Urho, Huidunperä: Lampaista, vehnistä ja hevosten kantakirjoista. ” Kyllä sitä yleisesti hymyiltiin, kun konsulentti tosissaan selitti, että työhevosten tarve on huomattavasti suurempi kuin juoksijoiden, joten suurimman osan kasvattajista on edelleen pyrittävä jalostamaan suomalaista työhevosta. Kuulijat arvelivat, että tiedetään tuo sanomattakin, että juoksijahevosten kasvattaminen kuuluu herroille.”

338 Kokkonen 2008, 50.

keskiluokkaiseksi,³³⁹ sekä ihaili juuri talonpoikaisuutta.³⁴⁰ Nimimerkki ”Hepo-Villen” pakinassa ”Sata vuotta suomalaista raviurheilua” sivistyneistöä ei liitetty niin voimakkaasti raviurheiluun kuin maanviljelijätaustaisia *hevosmiehiä*, mutta ei sitä kuitenkaan kuvattu myöskään yhtä negatiivisesti kuin ”herroja” tyypillisesti oli.³⁴¹ Vaikka ”herruus” olikin toiminut suomalaisella maaseudulla pääasiallisesti haukkumaterminä, oli eliittiä myös kunnioitettu erinäisillä vertaisuusrituaaleilla, jossa köyhä pyrki verkostoitumaan niiden kanssa, jotka vaikuttivat köyhän elämään.³⁴² Tässä suhteessa sivistyneistön maininta raviurheilussa voitiin nähdä tämänkaltaisena vastavuoroisen kunnioituksen osoituksena. Raviurheilun pääasialliseksi harrastajaryhmäksi määriteltiin kuitenkin talolliset maanviljelijät. Talollisesta miehestä muodostui ideaali ravihevosen käyttäjä, joka poimi parhaat ominaisuudet niin köyhiin kuin ”herroihinkin” sijoitetuista rooleista.³⁴³

Kysymys ”herruudesta” raviurheilussa jäi pääasiallisesti 1960-luvulle. ”Herruus” toimi Maaseudun Tulevaisuudessa tänä aikana loukkauksena, jolla saatettiin syyttää muita liiasta ahneudesta sekä epämaalaisuudesta, jopa epäisänmaallisuudesta. Jotta raviurheilu voitiin ottaa vakavasti maaseudun harrastuksena, tuli yhdistää ravihevosiin tiettyjä työhevosen piirteitä. Juuri työhevokset ja työhevosille kuuluneet ominaisuudet erottivat näissä teksteissä raviurheilun turhuudesta. Kun 1965 vuoden kantakirjamuutoksen myötä raviurheilu erottautui lopullisesti työhevosjalostuksesta,³⁴⁴ loppui seuraavalla vuosikymmenellä käsitys raviurheilusta epämaalaisena toimintana. Raviurheilussa esiin tullut kysymys ”herruudesta” liittyi pääasiallisesti miehiin, eivätkä naiset tulleet esiin edes mahdollisuutena, toisin kuin ratsastusurheilua koskevissa artikkeleissa. Kaikkea ”herruutta” ei kuitenkaan kuvattu pahana raviurheilussa. Vaikka raviurheilu luonnehdittiin 1970-luvulta lähtien sivuharrastukseksi tai pääasialliseksi ammatiksi, raviurheilu rinnastetaan ainakin tiettyihin maanviljelykseen ja maalaisuuteen liitettyihin piirteisiin. Talolliset oli usein määritelty kuuluviksi ”herran” luokkaan,³⁴⁵ ja Maaseudun Tulevaisuuden lukijakunta koostui suurimmaksi osaksi juuri tästä

339 Kokkonen 2008, 50.

340 Kokkonen 2008, 93.

341 Hänninen 1999, 215.

342 Stark 2011, 167–168.

343 Stark 2011, 147, 169, 164–165.

344 Mahlamäki 2003, 128.

345 Stark 2011, 140.

ihmisryhmästä. Yhteiskunnallinen kahtiajako ”herran” ja rahvaan välillä, mikä nousi esiin Eija Starkin sananlaskuaineistossa,³⁴⁶ ei toteutunut täysin yksiselitteisesti hevosia käsittelevissä artikkeleissa.

346 Stark 2011, 170.

5. Hevosurheilun naisistuminen, Hevostytöt ja Ravinaiset

Vaikka hevostieheys olikin pääasiallinen rooli, joka Maaseudun Tulevaisuudessa liitettiin hevosten käyttöön, naiset tulivat esiin aina 1960-luvulta lähtien enemmän ja enemmän. Tässä kappaleessa tarkastelen sitä, millaiset diskurssit liitettiin hevosten kanssa toimiviin naisiin. Naiset eivät esiintyneet kuin tiettyinä kurioositeetteina suhteessa työhevosiin liitettyihin diskursseihin, mutta naiset olivat läsnä hevosharrastuksia käsittelevissä artikkeleissa. Suomalaisen yhteiskunnan kulttuurinen porvarillistuminen kaupungistumisen myötä merkitsi naiskuvan muutosta.³⁴⁷ Rakennemuutos vaikutti myös niihin naisiin, joiden alueeseen on perinteisesti kuulunut erityisesti karjanhoito. Maatalouden koneistumisen myötä naisten tarve maaseudun töissä väheni entisestään. Naisten suurempi kouluttautuminen ja kaupunkien laajempi työvoiman tarve lisäsivät sukupuolijakauman muutosta. Tämä oli myös yksi syy siihen, miksi juuri naiset olivat todennäköisempiä muuttamaan kaupunkeihin rakennemuutoksen aikana.³⁴⁸ Ravi ja ratsastusharrastukset sukupuolittuivat, naisten ollessa enemmistönä ratsastusurheilussa, ainakin 1980-luvulta lähtien,³⁴⁹ kun taas raviurheilussa toimivat henkilöt ovat olleet pääasiallisesti miehiä alusta saakka. Sukupuolittuneisuutta ei kuitenkaan tule ottaa annettuna, esimerkiksi ratsastusurheilu lähti liikkeelle pääasiallisesti miesvoittoisena harrastuksena.³⁵⁰ Sukupuolella oli kuitenkin vaikutus siihen, miten eri hevosharrastuksia on arvostettu. Naisten ja *hevostyttöjen* hevostenkäyttöä ei oltu koettu vanhempien *hevosmiesten* taholta yhtä vakavasti otettavana kuin miesten.³⁵¹

5.1. Ratsastus harrastuksena Maaseudun Tulevaisuudessa

Ratsastusurheilu ei ollut liittynyt yhtä kiinteästi jalostukseen, kuten raviurheilu. Sen sijaan ratsastusurheilussa oli tyypillistä käyttää lämminverisiä hevosia pohjoismaisten kylmäveristen hevosten sijaan. Tätä edistämään perustettiin vuonna 1926

347 Lofström 1999, 183.

348 Haapala & Peltola 2018, 195–196; Lindberg 2014, 280.

349 Ojanen 2011, 17.

350 Ojanen 2011, 17.

351 Leinonen, 2013, 108, 113.

Hevosjalostusliitto lämminverisiitosta varten r.y.³⁵² Ratsastus kuului 1900-luvun alussa oleellisesti osaksi armeijan toimintaa.³⁵³ Puolustuslaitoksen ratsastuskoulun yhteydessä toiminut lämminverisiittola Ypäjällä piti yllä suomalaisen ratsastustarkoitukseen jalostetun lämminverihevosen kantaa hevoskannalle vaikeina sodanjälkeisinä aikoina.³⁵⁴ Koska koneellistuminen korvasi hevoset myös ratsastuksessa, ei ratsuhevosia kasvatettu Suomessa 1900-luvun puolivälissä, ja syntyneitä lämminverivarsojakin vietiin teurastettavaksi.³⁵⁵ Vasta 1960-luvulla ratsastusharrastus alkoi yleistyä jälleen, jolloin sitä markkinoitiin erityisesti nuorille. Tällöin suomenhevosaursulla oli kysyntää, johon ei löytynyt vastaavaa tarjontaa.³⁵⁶ Suomenhevosen kantakirjaa laajennettiin 1970-luvulla ratsu- ja pienhevossuuntauksella tätä tarvetta parantamaan. Myös lämminverisen ratsuhevosen jalostus elpyi 1970-luvulla, vaikka jalostus joutuikin kilpailemaan ulkomaisen hevostuonnin kanssa.³⁵⁷

Ratsastukseen liitettiin voimakkaasti osaksi ajatus sen kuulumisesta yläluokan ja kaupunkilaisten edustajille.³⁵⁸ Tämä sama luokkaidentifiointi oli mukana muokkaamassa ratsastuksesta erityisesti keskiluokkaisten ja kaupunkilaisten naisten harrastusta.³⁵⁹ Kun hevoset oli määritelty miesten alueelle maaseudulla, keskiluokkaistuminen tarjosi mahdollisuuden rikkoa aikaisemmin tiukat sukupuolittuneet työrajaukset. Tämä näkyi myös tutkimusmateriaalissa, jossa naiset syrjäyttivät miehet 1990-luvulla ratsastusartikkelien aiheina.

352 Jalkanen 2015, 17.

353 Haavikko 2003, 118.

354 Jalkanen 2015, 29 – 31.

355 Jalkanen 2015, 37.

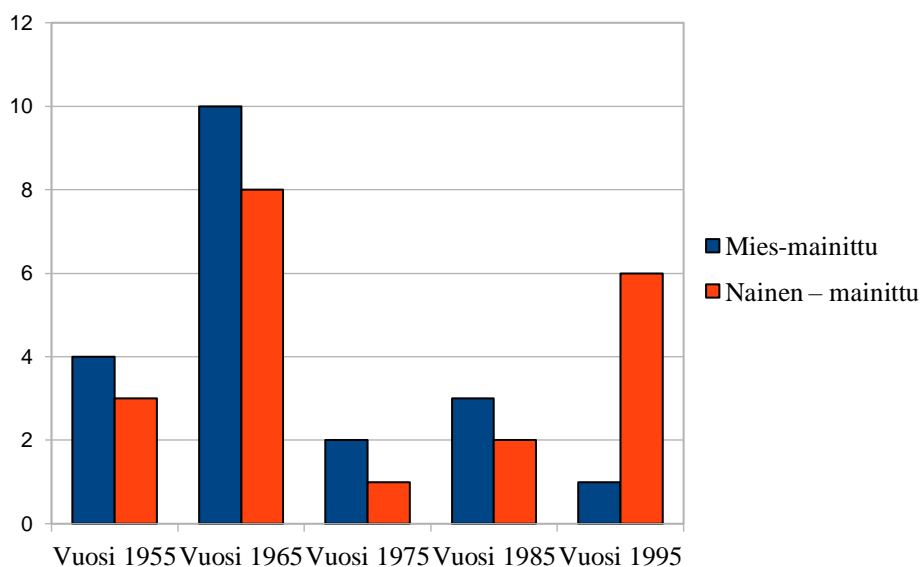
356 Haavikko 2003, 118.

357 Jalkanen 2015, 45.

358 Mahlamäki 2003, 15; Ojanen 2011, 17; Jalkanen 2015, 14.

359 Ojanen 2011, 17.

TAULUKKO 3: Miesten ja Naisten mainitseminen ratsastusartikkeleissa



Lähde: Maaseudun Tulevaisuus, vuosikerrat 1955, 1965, 1975, 1985 ja 1995.

Yksi yleisimmistä Maaseudun Tulevaisuudessa käytössä olleista diskurssi-strategioista 1950- ja 1960-luvulla oli ihmettely. Ihmettely perustuu erityisesti sosiaalisiin normeihin, joita kirjoittaja tukee mahdollisten kyseenalaistusten, mitä ihmettelyn kohteet usein edustavat, varalta.³⁶⁰ Suhtautuminen naisiin varhaisissa ratsastusartikkeleissa tuli esiin ihmettelynä. Lehdessä mainittaessa naiset hevosten yhteydessä usein sisälsivät kuvauksen aiheen shokeeraavuudesta.³⁶¹ Vaikka kummastusta ratsastajan sukupuolta kohtaan löytyi lehdessä, ei naisratsastajia pidetty pahana asiana, vaan aiheeseen suhtauduttiin lehden toimittajien tasolta positiivisesti.³⁶² Naisten urheiluun oli Suomen itsenäisyyden alkuaikoina, porvarillisuutta ja romantisoitua talonpoikaisuutta korostavan ihanteen aikana suhtauduttu negatiivisesti, pitäen sitä naurettavana ja vaarallisena naisten päätehtävän, äitiyden toteutumisen kannalta.³⁶³ Kilpaurheilu oli pitempään kuin muualla

360 Juhila 2016, 168.

361 MT 06.07.1965 Kurssitoiminta vilkasta Ypäjän hevosjalostuslaitoksessa; MT 05.10.1965 Hevoshoitokoulun opetus tehostunut eläinsairaalan valmistuttua.

362 MT 02.08.1955 Väänänen Jouko, Kansainvälinen hevosnäyttely Lontoossa. ”Kun ruotsalainen ratsastaja oli epäonnistunut, oli jälleen vuorossa englantilainen ja kaiken lisäksi nainen. Nyt oli jännitys huipussaan ja kun hän oli selviytynyt radasta virhepisteittä sekä alittanut italialaisen kilpailijansa ajan, ei yleisön riemulla ollut rajoja. Hänen aikansa jäikin parhaimmaksi ja niin tämän arvokilpailun voittanut englantilainen, neiti P. Smythe Prince Hal-nimisellä hevosellaan.” Tämän maininnan yhteydessä kyseenalaistettiin kuitenkin ratsuhevosten arvoa kysymällä, missä työhevokset olivat.

363 Kokkonen 2008, 212–214.

länsimaissa, aina 1940-luvulle saakka, yksinomaan miesten aluetta.³⁶⁴ Sen johdosta naisten läsnäolo hevosurheilussa oli vielä 1950-luvulla suurimmaksi osaksi yllättävä tapahtuma, vaikka ylimmissä sosioekonomisissa luokissa ratsastuksessa olikin läsnä paljon enemmän naisia jo varhaisessa kilpailutoiminnassa.³⁶⁵ Ihmettely saattoi toimia lehden artikkeleissa myös positiivisessa yhteydessä: vaikka ihmettelyn kohde saattoikin kyseenalaistaa toiminnallaan sosiaalisia normeja, saattoi lehti silti tukea tätä käytöstä. Tämä näkyi erityisesti artikkeleissa, joissa käsiteltiin naisten läsnäoloa hevosharrastuksissa.

Kirjoituksissa tuli esille ajatus siitä, että juuri nuorison aktiivisuus oli tärkeä syy harrastaa ratsastusta. Pelko nuorison ”lorvailusta” kuului osaksi maaseudun lasten kasvatusta.³⁶⁶ Paljon vähemmän käsiteltiin ratsastusta urheilulajina, verrattuna raveihin joista raportoitiin miltei viikoittain ja jota harvoin mainostettiin juuri nuorten harrastuksena. Erona toki oli se, että ratsastuskisoja järjestettiin vain muutaman kerran vuodessa. Raveista muodostui näin paljon ammattimaisempi kuva. Tämän johdosta ratsastus kuvailtiin vähemmän vakavana harrastuksena.

Lehden suhtautuminen ratsastuskilpailuihin ei eronnut ravikilpailuista, mutta kirjoitukset saattoivat kuitenkin sisältää kansallismielistä vastakkainasettelua suomalaisten ja ulkomaalaisten kilpailijoiden välille. Voitokkaita ratsastuskilpailuja käsittelevissä artikkeleissa kirjoitettiin nationalistisesti iloiten suomalaisten ratsastajien voitosta.³⁶⁷ Lehdessä väitettiin tällöin, että ratsastajien taitavuus on synnynnäistä, tai jopa johtuvan heidän suomalaisuudestaan. Tämä sopi tyypilliseen kansallismieliseen urheilukuvaukseen.³⁶⁸ Naisratsastajien menestystä ulkomaisten kilpailuissa käsiteltiin Maaseudun Tulevaisuudessa, käyttäen kilpailijoista sanaa ”tyttö,” tuoden esille kilpailijoiden nuoruuden. Sana ei esiintynyt voitokkaiden ulkomaalaisten ratsastajien yhteydessä, vaan hävinneiden suomalaisten.³⁶⁹ ”Tytöttely” kuului olennaisena osana 1970-luvun naisurheilu-uutisointiin,³⁷⁰ joten tyttö-sanankäytön voidaan nähdä kuuluneen osaksi aikakauden urheilu-uutisointia. Tämä kuitenkin loi kuvan, että Maaseudun

364 Kokkonen 2008, 318.

365 Ojanen 2011, 17.

366 Tarjamo 2000, 5–10.

367 MT 19.08.1975 Suomalaisratsukot juhlivat; MT 28.9.1965 Suomalaisrotuinen ratsukko sijoittui hyvin Turun juniorikilvassa

368 Kokkonen 2003, 41.

369 MT 16.7.1985 Saksalaisnuoret ylivoimaisia kouluratsastuksessa

370 Kokkonen 2013, 66.

Tulevaisuudella ei ollut suurta luottamusta ratsastajien ja hevosten menestykseen

5.2. Hevostytöt ja tallitytöt

Yksi suurista sukupuolittuneista diskursseista nykypäivän hevosharrastuksessa ovat *hevostytön* ja *tallitytön* diskurssit. Ne ovat käytössä myös tässä tutkimuksessa, kuuluen laajemman *hevostyttö*-diskurssin kategorian alle, *tallitytön* tarkoittaessa spesifimmin raviurheilun yhteydessä tallilla työskentelevää *hevostyttöä*. Kumpikin termi esiintyy varsin usein Maaseudun Tulevaisuuden artikkeleissa, mutta diskurssiin on laskettu myös muut ”tyttö” sanan käytöt hevosartikkeleissa. Termit *tallityttö* ja *hevostyttö* ovat syntyneet osana hevosharrastuksen naisistumista, ja erityisesti termi *tallityttö* viittaa tyttöihin, jotka työskentelevät hevosalleilla hoitamassa muiden hevosia.³⁷¹ Tämänkaltaisen tallityttökulttuuri on erityinen Pohjoismaissa,³⁷² vaikka keskiluokkaiset naiset ja tytöt toimivatkin suurena harrastajaryhmänä juuri ratsastusurheilussa myös muualla länsimaissa.³⁷³

1960-luvulla ensi kertaa tytöt ja nuoret naiset päätyivät esiintymään hevosartikkeleissa, erityisesti hevoshoidon koulutusta koskevissa.³⁷⁴ Artikkeleissa sitä myös puolustettiin,³⁷⁵ mikä kertoo hevosten käsittelyssä läsnä olleesta miesolettamasta. Monessa vuoden 1965 Ypäjän hevoskoulua koskevissa artikkeleissa pyrittiin normalisoimaan tyttöjen olemassaoloa mainitsemalla vain ”tytöt ja pojat” hakijoina tai valmistuneina.³⁷⁶ Lehdessä kuvattiin tässä yhteydessä myös naisia hevosten hoitajina paremmiksi:

” Rauvalan kanssa ilmeni, että tytöt kyllä selviävät siinä missä pojatkin ja että naiset ovat hevosten hoitajina yleensä tunnollisempia ja eläintä kohtaan

371 Ojanen 211, 9 – 10, 17.

372 Ojanen 2011, 16.

373 Ojanen 2011, 11.

374 MT 06.07.1965 Kurssitoiminta vilkasta Ypäjän hevosjalostuslaitoksessa; Mt 05.10.1965 Hevoshoitokoulun opetus tehostunut eläinsairaalan valmistuttua.

375 MT 06.07.1965 Kurssitoiminta vilkasta Ypäjän hevosjalostuslaitoksessa: ”Kaikki ovat menestyneet töissään erinomaisesti ja tulleet hyvin toimeen hoidokkiensa kanssa.”

376 MT 12.10.1965 Ennätysmäärä hakijoita Ypäjän maataloudellisiin kouluihin; MT 04.11.1965 kurssit päättyneet Ypäjän maataloudellisissa oppilaitoksissa.

ystävällisempiä kuin miehet.³⁷⁷”

Naiset kuvattiin artikkelissa hoivaajina. Vaikka maaseudulla agraarikulttuuri toivoikin ihannenaishen tarmoa ja kestävyyttä, liitettiin hoiva kuitenkin naisten alueeksi myös tällöin.³⁷⁸ Hoiva on määritelty pääasiallisesti feminiiniseksi ominaisuudeksi. Tämä luontaisuuteen kytketty naturalisoiva diskurssi on voimakas.³⁷⁹ Hoiva onkin edelleen yksi voimakkaimmista diskursseista, joka liitetään osaksi juuri *tallityttöjä*.³⁸⁰ Kuitenkin tätä vastaan liitettiin reippaus ja rohkeus lehdessä ominaisuudeksi, joka tarttui nuorisoon hevosharrastuksen myötä.³⁸¹ Vaikka reippaus ja ahkeruus olivatkin aikakauden suomalaisissa kasvatusmateriaaleissa nähty toivottuina ominaisuuksia niin poikien kuin tyttöjenkin kohdalla,³⁸² olivat rohkeus ja päättäväisyys sen sijaan perinteisesti nähty kuuluvaksi miehisten ominaisuuksien piiriin.³⁸³ Hevosten avulla nämä ominaisuudet kuvattiin molempien sukupuolten saavutettaviksi, ja tyttöjen toivottiin ottavan haltuunsa näitä ominaisuuksia.

Hevostytön rooliin liitetty reippauden vaatimus oli yhdistettävissä Suomessa läsnä olevaan sisukkaan ja sitkeän naisen ideaaliin, joka hyväksyi jopa naisen aggressiivisuuden.³⁸⁴ Reippaat *tallitytöt* osoittivat sopivansa agraarikulttuurin ja kansallisromanttiseen naiskäsitykseen,³⁸⁵ ja se toimi perusteluna hevosten käytölle. Tunnollisuus yhtenä luonteen piirteenä, joka liitetään juuri *tallityttöihin*, näkyy nykypäivän tallityttöyhteisöissä, joissa korostetaan jopa uhrautuvaa ahkeruutta.³⁸⁶ Työn tekeminen oman terveydenkin uhalla kuului osana protestanttiseen työetiikkaan, joka oli määritellyt oikeanlaisen työntekijän roolin myös suomalaisessa kulttuurissa.³⁸⁷ *Tallitytön* diskurssi liitettiin 1960-luvulla osaksi juuri maaseudun ihanteellista naiskuvaa, jonka Karoliina Ojanen on omassa tutkimuksessaan nähnyt vaikuttavan vielä 2010-

377 MT 05.10.1965 Hevoshoitokoulun opetus tehostunut eläinsairaalan valmistuttua.

378 Löfström 1999, 183; Ranta 2012, 57.

379 Jokinen & Juhila 2016, 90.

380 Ojanen 2011, 198.

381 MT 11.11.1965 Nuorten kulma: Ratsastusharrastus päässyt alkuun Kainuussa; MT 20.5.1995 Taipale Tiina, Lapsille elämyksiä hevosten parissa; MT 3.8.1995 Essi aloitti 62-vuotiaana.

382 Puranen 2015, 49.

383 Puranen 2015, 60, 66.

384 Ojanen 2011, 196.

385 Ojanen 2011, 197.

386 Ojanen 2011, 198–199.

387 Ojanen 2011, 200.

luvullakin.³⁸⁸ Tyttöjen hevossuhde ei tullut esiin yhtä idealisoidusti kuin miesten hevossuhde. Naisten suhde hevosiin tuotiin esiin pääosin hoivantarpeen kautta,³⁸⁹ mikä esiintyi kuitenkin oletuksena perustuen naisten ”luonnolliseen” hoivakykyyn ja tunnolliseen työntekoon.³⁹⁰ Naisten hevossuhteen nähtiin olevan luonnollisen, mutta ei yhtä erityisen kuin miehen ja hevosen suhteen.

Hevosten ja hevosharrastusten muututtua entistä sallivammaksi naisten läsnäoloa kohtaan olivat hevosten hoitajat naisistuneet. Tämä muutos kertoi valtasuhteista raviurheilussa. Nuoret *tallitytöt* olivat töissä pääosin aikuisten miespuolisten hevosomistajien alaisuudessa. *Tallitytöt* tulevat esiin vuonna 1975, ja 1980-luvulle tultaessa säilyi tyttö-sanan yhteys hevosten hoitamiseen edelleen voimakkaana. Tallilla työskentelevät, hevosta hoitavat henkilöt identifioitiin juuri tytöiksi monikossa, kun taas muut hevosen ympärillä työskentelevät olivat nimettyjä miehiä.³⁹¹ Naisten oletettu paremmuus hoitajina voitiin nähdä perusteluna tälle toiminnalle.

Tallityttö termi esiintyi pääasiallisesti osana raviurheilua.³⁹² *Tallityttöjä* ei yleensä nimetty artikkeleissa, mikä teki heistä nimettömän massan joista hevosten omistajien tai lehden lukijakunnan ei tarvinnut liiemmin välittää. Suurin osa hevosten omistajista ja ohjastajista on miehiä, mutta hevosten hoitajat ovat naisia.³⁹³ Karoliina Ojasen tutkimuksessa tallityttöyhteisöön saapuvat miehet määritellään pääsääntöisesti tyttöjen käytöstä heteronormatiivisesti säätelevänä tekijänä,³⁹⁴ ja sijoittaen miehet ylempään asemaan suhteessa *tallityttöihin*. Tämän saman toiminnan voidaan nähdä tapahtuneen lehdessä, sen sijoittaessa hevosten omistajat ja ohjastajat, miehet, käskyttävään asemaan suhteessa *tallityttöihin*

Kun 1960-luvulla käsiteltiin lehdessä nuorten tyttöjen hevostiinnostus perusteltavaksi asiaksi, kuvattiin vuonna 1995 tyttöjen olevan automaattisesti

388 Ojanen 2011, 196–204.

389 MT 28.12.1985 Korhonen Kerttu, Orpo varsa Briso Delanette Kainuun lupauksia; MT 05.10.1965 Hevoshoitokoulun opetus tehostunut eläinsairaalan valmistuttua; MT 1.8.1995 Teppo Ana-Maija, Ori Rikhart sympaattinen kunkku.

390 Ojanen 2011, 114, 196–197.

391 MT 14.5.1985 Balboa kukisti Rosalind's Guyn Killerin eliitissä; Debroah Ann Butler on tarkastellut Ison-Britannian ravipiirejä, ja sitä miten hankalaa naisille on edetä ravipiireissä ohjastajan/ratsastajan asemaan, huolimatta siitä miten suurin osa talleilla huoltoasemissa työskentelevistä on naisia (Butler 2014, 402, 406.)

392 MT 14.5.1985 Balboa kukisti Rosalind's Guyn Killerin eliitissä; MT 23.12.1975 Maijanen Kirsti, Veli-Matti ja Strong Laaksosen silmäterät.

393 Ojanen 2011, 254.

394 Ojanen 2011, 252–253.

kiinnostuneita hevosista ja juuri ratsastuksesta.³⁹⁵ Tätä samaa sukupuolittunutta näkökulmaa toi esiin se tapa, miten eri sukupuolia edustavien lasten kuvailtiin kiinnostuneen eri maatilan ja hevosenhoidon osuuksista. Kun tyttöjen kuvailtiin olleen kiinnostuneita ratsastuksesta ja hevosten terveyden hoitamisesta, kuvailtiin poikia kiinnostaneen enemmän tekninen osuus, kuten kengitys. Tyttöjen kiinnostuksen kohteista painotettiin juuri terveydenhoitoa, mikä sopii perinteiseen sukupuolitettuun hoivan kuulumiseen feminiinisyteen.³⁹⁶

Vuonna 1995 käytetään *hevostyttöjen* yhteydessä sanaa ”pikkutyttö,” mikä kertoi näkemyksestä ratsastuksesta lasten harrastuksena.³⁹⁷ Vaikka 1990-luvulla ratsastus määrittyi ennen kaikkea pikkutyttöjen harrastuksena, toi Maaseudun Tulevaisuus kuitenkin esille aikuiset naiset osana ratsastusta. Tästä huolimatta voitiin *hevostyttö-*diskurssin nähdä päätyneen käsittämään vuosi vuodelta nuorempia naisia, alkaen 1960-luvulla nuorison ja teini-ikäisten harrastuksena, ja päätyessä lasten harrastukseksi 1990-luvulla. Tätä tuki laajempi ratsastuksen naisistuminen, joka alkoi 1960- ja 1970-luvulla, kunnes 1980-luvulla miehiä oli rekisteröidyistä ratsastajista enää joka kymmenes.³⁹⁸

Ratsastuksen kerrottiin kiinnostavan juuri tyttöjä, kun taas pojat ”uskaltautuivat” hevosen selkään.³⁹⁹ Hevosten nähtiin tuovan tietynlaista rohkeutta niiden kanssa ratsastaviin, mutta sen myös vaatineen rohkeutta. Tämä kuvasi tytöt ja naiset rohkeammiksi kuin pojat, mikä taas rikkoi perinteistä näkemyksiä rohkeuden sukupuolittumisesta.⁴⁰⁰ Agraarikulttuurissa 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa oli miesten ihanneominaisuuksiksi määritelty voima, päättäväisyys ja rohkeus.⁴⁰¹ Tästä huolimatta myös naiset saivat arvostusta tässä kulttuurisessa ympäristössä näiden ominaisuuksien hallitsemisesta.⁴⁰² Tämä näkökulma kuitenkin katosi porvarillis-keskiluokkaisen kulttuurin myötä. Tytöt rikkoivat keskiluokkaisen kulttuurin tyttökuva-

395 MT 20.05.1995 Taipale Tiina, Lapsille elämyksiä hevosten parissa; MT 16.05.1995 Ojala Ilmari, Suomalaisella työhevosella vielä tehtävää.

396 Harrington Meyer, 2000, 122–126

397 MT 03.08.1995 Teppo Anna-Maija, Lukkarit majoittavat ratsastajia: Maatalous tuo leivän, leiriläiset voin:” Kerran kesässä on pidetty yksi aikuisten leiri, jonne ei-ratsastavatkin perheenjäsenet voi ottaa mukaan. He saattavat kyllä kyllästyä ikuisiin hevosjuttuihin, sillä aikuisten leiriläisten puheet ovat samanaiheisia kuin pikkutyttöjenkin.” MT 05.08.1975 Mutka Pirkko, 150 kilometriä hevosen selässä.

398 Ojanen 2011, 17.

399 MT 3.8.1995 Essi aloitti 62-vuotiaana. ” Läheskään kaikki tuntiratsastajat eivät hyppää 90-sentin esteitä. Vaan Essipä hyppää.” MT 20.5.1995 Taipale Tiina, Lapsille elämyksiä hevosten parissa.

400 Puranen 2015, 7

401 Löfström 1999, 183.

402 Löfström 1999, 183.

rohkeudellaan, mutta muodostuivat perinteisen agraarikulttuurin edustajiksi. Vaikka tyttöjen kuvattiin olleen kiinnostuneempia hevosista, keskittyi teksti kuitenkin paljon enemmän poikiin.⁴⁰³ Lehti toivoi näin, että nuoret miehet saataisiin kiinnostuneiksi hevosista, ja maatilan miehen traditionaalisesta roolista. Naiset olivat lehdessä toisaalta ratsastuksen kautta ylläpitäneet maatilaa miehen käydessä talon ulkopuolella töissä.⁴⁰⁴ Naiset näkyivät myös ratsastuksessa pääasiallisina hevosseurojen ylläpitäjinä.⁴⁰⁵ Ratsastuksen kuvattiin toimivan yhtenä maaseudun elinkeinon muotona, mikä teki ratsastuksesta positiivista lehden elävän maaseudun päämäärän kannalta.⁴⁰⁶ Lopullisena tuloksena näin naiset ja tytöt näkyivät paljon suuremmassa määrin ratsastuksessa vuonna 1995, ja he ylläpitivät näin osaltaan aktiivisesti maaseutua.

Vaikka ratsastus oli perinteisesti kaupunkilainen harrastus,⁴⁰⁷ lehti pyrki silti sijoittamaan sen harrastamisen maaseudulle. Tätä lehti toteutti korostamalla ratsastuskilpailujen menestyksen syynä olleen maaseudun ratsastusharrastuksen.⁴⁰⁸ Lehdessä kuvattiin maaseutu päättäväksi tekijäksi mahdollisen hevosurheilumenestyksen kannalta. Maaseudun Tulevaisuus korosti tällä tavalla ratsastusta, niin kuin ravejakin, maaseudulle sopivana harrastuksena. Tämä taas muokkasi ratsastuksesta maaseudun tyttöjen harrastuksen, joka oikeutetaan viittaamalla heidän työmoraaliinsa, mikä painottuu erityisesti 1960-luvulla.⁴⁰⁹ Ratsastus ei kuitenkaan täysin päässyt eroon kaupunkilaisesta leimastaan, ja se tuli esiin myös *hevostyttöjen* kautta. Vaikka ratsastusleirit ja -koulut käsitettiin hyväksi elinkeinoksi maaseudun aikuisille naisille ja vähemmässä suhteessa miehille,⁴¹⁰ käsitettiin *hevostytöt* itsessään 1990-luvulle saavuttaessa usein maaseudun ja maatalouden ulkopuolisina toimijoina.

Ratsastus oli hevosharrastuksista määritelty Maaseudun Tulevaisuudessa jo 1960-luvulla nuorison harrastukseksi. Vaikka lehdessä kuvattiinkin ratsastuksen olevan sopiva

403 MT 20.5.1995 Taipale Tiina, Lapsille elämyksiä hevosten parissa, kyseisessä artikkelissa kysytään yhdestä hevosesta kiinnostuneesta pojasta, kokeeko hän olevansa ”hevosmies”, minkä voidaan nähdä esittävän toivoa siitä että juuri nuoret miehet saataisiin kiinnostuneiksi ja jotta heidät voitaisiin saada kiinnostuneiksi juuri maatilan miehen traditionaalisesta roolista.

404 MT Teppo, Anna-Maija, 3.8.1995, Emännän harrastus syrjäytti lehmät.

405 MT 20.5.1995 Taipale Tiina, Lapsille elämyksiä hevosten parissa.

406 MT 03.08.1995 Teppo Anna-Maija, Lukkarit majoittavat ratsastajia: Maatalous tuo leivän, leiriläiset voim.

407 Jalkanen 2015, 14.

408 MT 19.06.1975 Tanska voitokas pm-ratsastuksessa.

409 MT 16.09.1965 Hyvärinen Aune, Ratsastus – Maatilanuorille suositeltava urheilumuoto.

410 MT 03.08.1995 Teppo Anna-Maija, Lukkarit majoittavat ratsastajia: Maatalous tuo leivän, leiriläiset voim.

molemmille sukupuolille, tuotiin siinä kuitenkin myös esiin näkemystä naisten ratsastuksen harvinaisuudesta:

” Anna Winqvist tuumii toimittajalle, että jo hän sisaruksineen kotona Järvenpäässä aikanaan ratsasti tilan hevosilla aina kun vaan tilaisuutta oli ja että myös heidän isänsä näki mielellään, että myös tytöt oppivat hallitsemaan hevosta: sekä ajamaan että ratsastamaan.⁴¹¹”

Vaikka lainauksessa olikin positiivinen suhtautuminen naisten kiinnostus ratsastukseen ja myös raviajaan, on kuitenkin mielenkiintoista huomioida että juuri isän mielipide hevosten käytöstä oli vaikuttanut opettelupäätökseen. Juuri isän päätöksen korostaminen loi yhdeksi tyttöjen hevosharrastuksen perusteeksi perinteisen patriarkaattiseen perhekäsitykseen kuuluvan isän auktoriteettiaseman,⁴¹² perustellen naisten liittymistä *hevosmiesten* piiriin isännän päätäntävällällä.

Erikoista oli, miten usein ”tyttö”-sana oli yhdistetty perheeseen. Lehdessä tytön hevosinnostus yhdistettiin muuhun perheeseen, täsmällisesti ottaen useimmiten isään.⁴¹³ Hevostyttöys käsitettiin raviurheilussa miehen alaisena. Tätä alisteista suhdetta omistajaan toki lisäsi usein myös se, että hevosen omistaja oli hevosen hoitajien isä,⁴¹⁴ mikä oli yhdistettävissä suomalaisen yhteiskunnan perinteiseen patriarkaaliseen perhejärjestykseen.⁴¹⁵ Patriarkaalisella järjestyksellä viitattiin sekä isän valtaan vaimoan ja lapsiaan kohtaan, sekä isännän ja työnantajien valtaan työntekijöitään kohtaan.⁴¹⁶ Tämä järjestelmä ei kuitenkaan ollut yksisuuntainen sortojärjestelmä, vaan siihen kuului myös vastavuoroisuus vallanpitäjien taholta.⁴¹⁷ Suhde nousi hevosjutuissa esiin erityisesti isän ja tyttären välisenä suhteena. Tytöt ja erityisesti tyttäret ovat erityisen holhouksen alaisuudessa, tyttöjen ollessa samaan aikaan sekä marginalisoidun sukupuolen edustajia

411 MT 16.09.1965 Hyvärinen Aune, Ratsastus – Maatilanuorille suositeltava urheilumuoto.

412 Immonen 2017, 441.

413 MT 28.12.1985 Korhonen Kerttu, Orpo varsa Briso Delanette Kainuun lupauksia; MT 16.3.1985 Kuluttajaneuvostolle tulee valituksia hevosista hiivaan; MT 21.2.1995 Halla Tarja, Nostalgiaa ja opinhalua hevosajokurssilla: Hevosella pääsee jälkiä jättämättä

414 MT 1.8.1995 Teppo Anna-Maija, Ori Rikhart sympaattinen kunkku.

415 Leino & Viitanen 2003, 188 – 189.

416 Karonen 2002, 13.

417 Lamberg 2002, 52.

että ikänsä suhteen (mies) perheenjäsentensä suojeleksen alaisuudessa.⁴¹⁸ Tämä toteutui näissä maininnoissa, jolloin isän holhous oli johtamassa tyttäriä oikeaan käytökseen hevosten suhteen. Hevosten hoitajat eivät päätyneet olemaan lehdessä yhtä tärkeitä kuin niiden omistajat, ja tämä jako on selkeän sukupuolitettu. Kun naiset olivat hevosen hoitajina, hoitotyö toimi sivuasiana muiden töiden viedessä suurimman osan naisten ajasta.⁴¹⁹ Tämä määritteli naisten tekemän hevosten hoitotyön raviurheilussa harrastukseksi, käsittäen sen vähemmän vakavaksi samoin kuin ratsastusurheilunkin.

5.3. Nuoret miehet ratsastajina

Nuorten miesten ja poikien ratsastus esiintyi naisten ratsastuksen ohella hevosartikkeleissa. Vaikka nuoriin miehiin oli kulttuurisesti liitetty oletus hevosten käytöstä,⁴²⁰ oli kuitenkin jo 1960-luvulla käsitetty pojat vähemmistönä ratsastuksessa.⁴²¹ Kun aikaisemmin lehdessä kuvattiin isän mielipide ratkaisevaksi sen suhteen, pitäisikö tyttöjen ratsastaa, oli tämä sama isää painottava näkökanta löydettävissä myös suhteessa poikiin.⁴²² Tämä on nähtävissä myös Riitta-Marja Leinosen muisteluihin perustuvassa tutkimuksessa, jossa sekä tytöt että pojat kertoivat saaneensa hevosopetusta sukulaisiltaan.⁴²³ Tässä suhteessa kysymyksessä ei ollut niin vahva perinteisten sukupuoliroolien rikkominen, vaan ongelmaksi muodostui hevosten käyttö maataloustöiden ulkopuolisessa toiminnassa. Poikien ratsastaminen ja hevostöihin osallistuminen nähtiin jopa yllättävänä,⁴²⁴ mikä perustui oletukseen nuorten miesten vastuuttomuudesta verrattuna nuorten naisten oletettuun tunnollisuuteen.⁴²⁵ Nuori

418 Taefi 2011, 123–125.

419 MT 1.8.1995 Teppo Anna-Maija, Ori Rikhart sympaattinen kunkku: ”... Tyttäret... hoitavat oria minkä työkiireiltään ehtivät.”

420 Laitamäki 2009, 39.

421 MT 16.09.1965 Hyvärinen Aune, Ratsastus- Maatilanuorille suositeltava urheilumuoto; MT 04.11.1965 Hyvärinen Aune, Suomalainen maatilaratsu päihitti lämminverihevoset.

422 MT 16.09.1965 Hyvärinen Aune, Ratsastus- Maatilanuorille suositeltava urheilumuoto: ” – Isä sanoo, että ratsasta sinä vaan poika, niin opit käsittelemään hevosta, kertoi Alpi toimittajan kysyttyä häneltä isän mielipidettä maatalahevosen käyttämisestä tällaiseen urheiluun.”

423 Leinonen 2013, 89–90.

424 MT 16.09.1965 Hyvärinen, Aune Ratsastus – Maatilanuorille suositeltava urheilumuoto. ” Meillä todellakin kaikki lapset, pojatkin, ratsastavat eivätkä häpeä hevostöitä.”

425 Ranta 2012, 69.

miespolvi oli lehdessä se ryhmä, joka oli kiinnostunut koneiden käytöstä.⁴²⁶ Lehdessä suurin syyppä sille, etteivät pojat ratsasta, oli koneellistuminen.⁴²⁷ Lehden näkemyksen mukaan pojat olisivat hevostyön kautta luonnollisesti kiinnostuneet myös hevosharrastuksista. Poikien hevosten käytön nähtiin siis ehdottomasti linkittyneen maatalouskäyttöön, vaikka Maaseudun Tulevaisuus suhtautuikin positiivisesti nuorten ratsastusharrastukseen yleensä.

Nuorten miesten hevostyökokemus tahdottiin aikuisten taholta saavutettavan 1960-luvulla pääosin työhevosten käsittelyn kautta. Koska ravihevosten jalostus oli vielä 1960-luvulla sidottu työhevosten jalostukseen, voitiin tämän toiveen nähdä vaikuttaneen siihen, että nuoret miehet suuntautuivat mieluummin raviurheiluun kuin ratsastusurheiluun. Toki suurin osa nuorista miehistä ei käyttänyt hevosia lainkaan koneellistumisen myötä.⁴²⁸ Maaseudun kulttuuri korosti nuorille miehille juuri työhevosia ja raviurheilua, jättäen ratsastuksen vapaaksi tytöille, mutta kiinnittäen siihen myös vähemmän huomiota.

Huolimatta naisten suuremmasta läsnäolosta ratsastuksessa,⁴²⁹ on suurin osa kilpailutasolla ratsastavista henkilöistä miehiä.⁴³⁰ Tässä suhteessa miesten läsnäolo ratsastusartikkeleissa ei ollut täysi poikkeus, vaikka naiset olivatkin varsinkin 1970-luvun jälkeen enemmän ratsastusartikkeleissa läsnä. Muutaman kerran miehet esiintyivät ratsastuksen yhteydessä juuri urheilijoina.⁴³¹ Miesten läsnäoloa ratsastuksessa ei näissä artikkeleissa kyseenalaistettu, verrattuna 1960-luvulla esiintyneeseen puolustukseen.⁴³² Kilpailutason ratsastajat määriteltiin samoin kuin muut hevosurheilijat, pääasiallisesti miehiksi. Tämä oli osoitus siitä, että naisten ratsastusharrastuksen identifikaatio juuri nuoriin tyttöihin hevosten hoitajina definioi heidät suhteessa epäreiluun asemaan. Tästä huolimatta Maaseudun Tulevaisuudessa käsitettiin ratsastus kuitenkin pääasiallisesti naisten harrastuksena.

426 MT 23.11.1965 Pääjohtaja Hans Perttula: Hevostyökokemamme 60-pros yli 15-vuotiaita - tilanne huolestuttava; MT 04.11.1965 Hyvärinen Aune, Suomalainen maataratsu päihitti lämminverihevoset.

427 MT 04.11.1965 Hyvärinen Aune, Suomalainen maataratsu päihitti lämminverihevoset: ”Entä Sirkka, miksi te oikeastaan pidätte ratsastamisesta: vaikka kaikkihan teillä ratsastavat, pojatkin. Heidän aikansa vievät koulutyön ohella tosin nykyään enemmän konetyöt.”

428 Laitamäki 2009, 39–40.

429 Hevostalous lukuina, 2019.

430 Ojanen 2011, 16.

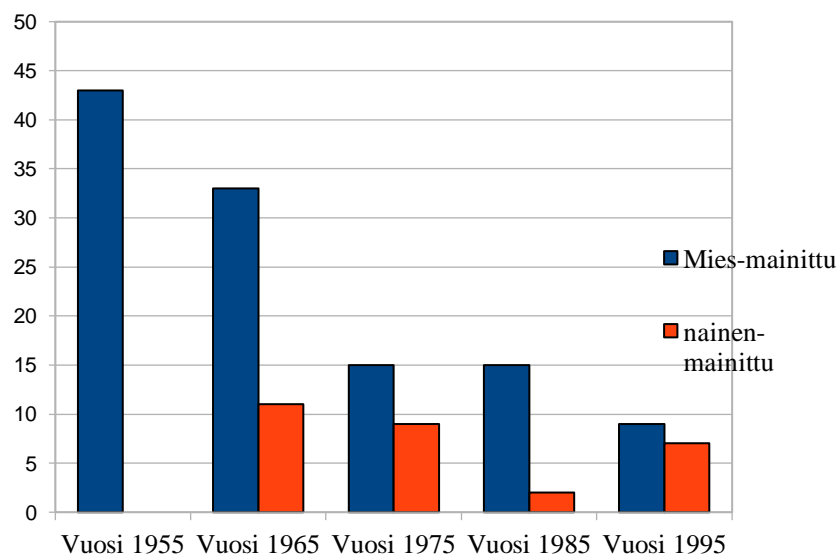
431 MT 12.11.1985 Ratsastusurheilumme uuteen aikakauteen; MT 26.08.1975 Kristian Maunulalla esteratsastuksen SM.

432 MT 08.05.1965 Maaseudun ratsastusharrastus arvokas viihtyvyystekijä.

5.4. Ravinaiset-diskurssi

Naiset ovat vähemmistönä raviharrastuksessa. Naisia koskevien tekstien määrä raviurheilussa oli huomattavasti vähäisempi suhteessa miehiä koskeviin. ”Mies”-termi tai siitä johdannaiset sanat olivat läsnä yhteensä 115 ravijutussa, suhteessa ”nainen”-termin käyttöön, joita oli vain 29. ”Mies-” termin mainintojen määrä oli kuitenkin laskenut vuosien myötä, mihin verrattuna ”nainen”-termi oli paljon sattumanvaraisempi esiintymisessään.

TAULUKKO 4: Miesten ja naisten mainitseminen raviurheiluartikkeleissa



Lähde: Maaseudun Tulevaisuus, vuosikerrat 1955, 1965, 1975, 1985 ja 1995

Silti, naiset esiintyivät satunnaisesti raviartikkeleissa, eivätkä vain nimettöminä *tallityttöinä*, vaan myös aktiivisimmissä rooleissa hevosten ohjastajina ja omistajina. Tämän diskurssin olen nimennyt vastavuoroisesti *ravimiehen* diskurssille *ravinainen*-diskurssiksi. Tämä termi esiintyy muutaman kerran raviurheiluartikkeleissa, mutta siihen on katsottu kuuluvaksi kaikki maininnat naisista raviurheilussa, mikäli mainintoja ei lasketa kuuluvaksi hevosta hoitaviin *tallityttöihin*. Miesten esiintyminen raviurheilua käsittelevissä artikkeleissa oli jatkumoa maaseudun sukupuolittuneisiin työnjakoihin,

joissa hevoset kuuluivat pääasiallisesti miesten työn alaisuuteen.⁴³³ Naisten alueeseen maatilatalouden töistä oli kuulunut perinteisesti karjanhoito,⁴³⁴ joten naisten osallistumisella raviurheiluun ei ole samanlaista historiallista taustaa kuin miehillä.⁴³⁵ Erityisesti termi *hevosmies* jätti melko lailla huomioimatta täysin naisten mahdollisuudet harrastaa raviurheilua tai toimia muuten hevosten kanssa. Epäsuhtaa eri sukupuolten mainintojen esiintymisessä selittää raviartikkeleiden kirjoitustapa, jossa keskittymisen kohteena olivat itse hevoset, ja niiden sijoitusten arviointi. Se määrä, mikä raviurheilua koskevista artikkeleista todella käsitteli eri sukupuolten välisiä eroja, on paljon pienempi kuin mitä määrä antaisi olettaa.

Vuoden 1955 artikkeleissa ei ollut ainuttakaan juttua, joka olisi eksplisiittisesti käsitellyt naisia raviurheilussa. Ensimmäiset maininnat tulivat vastaan vasta vuonna 1965, Ravinaiset r.y. nimisen ohjastajaryhmän myötä.⁴³⁶ Nykyään Suomessa toimii useampi ravinaiset ryhmä, ja lehdessä käsitelty Ravinaiset r.y. tunnetaan nykyään Vermon Ravinaiset r.y:nä.⁴³⁷ *Ravinainen*-diskurssin esiinnousu ja Ravinaiset r.y:n perustus oli yhdistettävissä laajempaan sukupuolten välisen tasa-arvon ja sukupuoliroolien keskusteluun 1960-luvulla.⁴³⁸ Lehdessä suhtauduttiin Ravinaiset r.y:hyn näennäisen positiivisesti, tuoden esille sen että he olivat organisoineet palkintoja sarjojen voittajille, mikä näkyi kutsumalla heitä ”puuhakkaiksi naisiksi.”⁴³⁹ Toimeliaisuus oli asia, jota maaseudulla oli arvostettu.⁴⁴⁰

” Oulun ravinaiset ansaitsevat tavallista komeamman kumarruksen erinomaisesta ravintolastaan. ... Puuhakkaat naiset olivat varautuneet muonittamaan niin paljon väkeä, että ruokaa riitti kaikille nälkäisille vielä ajojen loputtua sunnuntaina.⁴⁴¹”

433 Ranta 2012, 77; Laitamäki 2009, 40.

434 Peltonen 1999, 37.

435 Mahlamäki 2003, 14.

436MT 2.3.1965 ”Niilo” Topi, Blue Nibs ja Cest kovimmat nimet Käpylässä: ” Syksyllä perustettu Ravinaiset r.y. oli lähtenyt tosimelessä asialle ja järjestänyt jokaisen sarjan voittajalle ylimääräisen palkinnon. Ravinaiset kunnostautuivat vielä toisellakin tavalla, sillä kilpailujen ainoa naisajaja Kaarina Lappi voitti sunnuntaina Lämminveritallin t. Kvadrigalla ja sijoittui samalla hevosella lauantaina neljänneksi.”

437 Suomen ravinaisten liiton internetsivut, jäsenyhdistys-luettelo.

438 Juvonen 2010, 264.

439 MT 2.3.1965 ”Niilo,” Topi, Blue Nibs ja Cest kovimmat nimet Käpylässä.

440 Ranta 2012, 50.

441 MT 8.7.1965 Kavion kapsetta.

Tässä kirjoituksessa naisia keuhuttiin pääasiallisesti heidän ravintolastaan, mikä loi kuvan siitä, että *ravinaisten* tärkein teko raviurheilun piirissä oli yleisön viihtyvyydestä huolehtiminen. Naisten toiminnassa ravien yhteydessä arvostettiin juuri taustatyötä, ei kilpailuja.⁴⁴² Kirjoittaja rajasi *ravinaiset* toimimaan perinteisissä maaseudun naisen töissä,⁴⁴³ eikä edes kuvannut heidän osallistuvan hevosten hoitoon kuten myöhemmin *tallityttöjen* suhteen. Tämä sopi laajemmin maaseudun naisiin liitettyyn kuvaan, jossa korostettiin juuri työnteon tärkeyttä.⁴⁴⁴ Jotta naisten toiminta raviharrastuksessa voitiin perustella, täytyi heidän tehdä ensin valmiiksi vapaa-aikaa tärkeämmiksi määritellyt työt, myös itse harrastuksen organisoinnin suhteen.

Ravinaiset r.y. tuli esiin myöhemmin vuonna 1965, kun aiheena oli hevossauppa:

” Tämä ostaja tuli kuvaan aivan ’mustana hevosena’ ja miltei vahingossa. Kun kauppa vaikutti laimealta alettiin melkein piloillaan houkutella huutokaupassa ollutta naisväkeä varsan oston, ja yhden yön ajattelun tuloksena syntyi kauppa. Ravinaisten yhdistys perustettiin syksyllä ja on toiminut alusta asti erittäin virkeästi raviurheilun parasta tarkoittaen. Tällä tempulla Ravinaiset osoittivat uskaltavansa sijoittaa vähäiset varansa niin uhkarohkealta tuntuvaan yritykseen kuin hevoseen.⁴⁴⁵”

Tässä kirjoituksessa korostui *ravinaisten* hankinta positiivisena, varsinkin kun tekstissä kuvattiin *hevosmiesten* vain tulleen paikalle katselemaan.⁴⁴⁶ *Ravinaisten* tekemä ostopäätös kuvattiin rohkeammaksi ja hevoscantaa ylläpitävämmäksi kuin hevosten perinteisten käyttäjien. Samalla tämä kuitenkin häpäisi *hevosmiehet*, kuvaten naiset rohkeampina. *Ravinaisten* hankinnan kuvaus rohkeaksi teoksi korosti naisten ottaneen miesten paikan, rohkeuden ollessa miehiin liitetty ominaisuus myös suomalaisessa yhteiskunnassa.⁴⁴⁷ Vaikka rohkeutta liitettiinkin juuri naisten ominaisuudeksi tässä yhteydessä, myös perinteisesti naisiin liitetty passiivisuuskin tuli esiin.⁴⁴⁸ Ravinaiset

442 MT 2.3.1965 ”Niilo,” Topi, Blue Nibs ja Cest kovimmat nimet Käpylässä.

443 Löfström 1999, 180.

444 Ojanen 2011, 196–197.

445 MT 18.3.1965 Ravinaiset r.y. osti rainahuutokaupasta lv-varsan.

446 MT 18.3.1965 Ravinaiset r.y. osti rainahuutokaupasta lv-varsan.

447 Puranen 2015, 66.

448 Puranen 2015, 61–62.

r.y:tä piti miesten houkutellessa ostamaan, ja hevosenoston mainitaan tapahtuneen ”miltein vahingossa.⁴⁴⁹” Vaikka naisten kuvattiinkin olleen rohkeita ja aktiivisia, se vaati kuitenkin miesten aktiivisen rohkaisun. *Hevosmiesten* hyväksyntä oli naisten läsnäolon edellytys.

Lehden sävy *ravinaisia* kohtaan oli kannustava,⁴⁵⁰ mutta se loi tiettyä kilpailullista asetelmaa miesten ja naisten välille, korostaen *ravinaisten* menestystä kilpailuissa hyvänä asiana. Monessa jutussa oli raveja harrastavat naiset mainittu hyvin lyhyesti, ja vielä usein tekstin loppuksi.⁴⁵¹ Naiset ja heidän läsnäolonsa nähtiin ainakin tietyssä suhteessa mielenkiintoisena sivuhuomautuksena, muttei kuitenkaan raviurheilun pääasiallisina harrastajina. *Ravinaisen* diskurssiin liittyi miehisiä piirteitä, kuten kilpailullisuus. Nämä miehiset piirteet olivat kuitenkin hyväksyttävimpiä naisilla, miehisyuden ollessa ihmisyyden normi.⁴⁵² Silti, eniten naisten toimintaa perusteltiin sijoittamalla heidät perinteisten maatalon agraarikulttuurissa arvostetun ahkeran ja työtä tekevän emännän rooliin.⁴⁵³

Vaikka naiset saatettiin mainita pääasiassa hevosharrastusta koskevissa artikkeleissa, ei se aina ollut suhteessa hevosharrastukseen. Lehdessä oli saatettu vielä 1960-luvulla isännän hevososuuden lisäksi mainita emännän karja.⁴⁵⁴ Tämä kertoi perinteisen sukupuolittuneen jaon suomalaisten maatalojen eläinten hoidossa olleen edelleen voimakas näillä alueilla, mikä oli käytäntö monen isännän siirtyessä karjanhoitoon vasta lypsykoneiden myötä.⁴⁵⁵ Sanaa emäntä saatettiin käyttää myös aktiivisen negatiivisesti suhteessa itse hevosten kasvatukseen, väittäen että emännät saattoivat vastustaa *hevosmiesten* haluja hankkia hevosia.⁴⁵⁶ Hevosharrastus kuvattiin tässä miesten harjoittamaksi ja miehiseksi toiminnaksi, ja naiset sen sijaan olivat siinä haitallinen tekijä. Naiset määritellään tällöin lehdessä työskentelemään lypsykarjan parissa.⁴⁵⁷ Maaseudun perinteisten työjakokäsitysten murtuminen näkyi kuitenkin

449 MT 18.3.1965 Ravinaiset r.y. osti rainahuutokaupasta lv-varsan.

450 MT 1.6.1965 Arhetalle ja Vesselille kaksoisvoitto Käpylässä.

451 MT 6.3.1965 Hyvärinen Aune, Maidontuotannon merkitys kasvaa NL:n hevossiittoloiden yhtenä tuotannonmuotona. ”Naisajajia ja -valmentajia täällä kuulemma on enemmänkin raviradoilla.”

452 Ojanen 2011, 247.

453 Ojanen 2011, 197.

454 MT 16.12.1965 Ravikilpailutoiminta vilkastuu p.-Karjalassa.

455 Ranta 2012, 205.

456 MT 28.12.1965 Hevosjalostustyö taantunut voimakkaasti Keski-Pohjanmaalla: Vanhempi polvi huolestunut hevoskasvatuksen tulevaisuudesta.

457 MT 16.12.65 Ravikilpailutoiminta vilkastuu p.-Karjalassa ; MT 11.09.1975 Kittilä Urho, Huidunperä: Hevosta tarvitaan; Peltonen, 1999, 37.

kyntökilpailujen yhteydessä.⁴⁵⁸

Lehdessä tuotiin 1960-luvulla esille se, etteivät raviurheilussa mukana olleet naiset olleet aivan uusi asia. Lehti perusteli naisten läsnäoloa raviurheilussa menneisyydellä.⁴⁵⁹ Tässä nimimerkki ”Hepo-Villen” kolumnissa liitettiin juuri maalaisuus osaksi myös naisten raviurheilua. Juuri maaseudun nuoret naiset olivat kirjoituksessa edelläkävijöitä kirjoitusajankohdan sukupuolen tasa-arvokeskustelulle,⁴⁶⁰ tällä tavoin omien saavutukset maaseudulle. Nuoruuden korostus osoitti menneisyyden raviurheiluharrastuksen toteuttaneen aikakauden porvarillista ajatusmaailmaa, jossa naisen päätyönä nähtiin äitiyden, jota ei voitu toteuttaa yhdessä urheiluharrastuksen kanssa.⁴⁶¹ Idealisoidun menneisyyden kuvassa haluttiin korostaa tasa-arvoisuuden olevan lähtökohtaisesti maaseudun toteuttama.

Koska raviurheilujutut formatisoituivat suhteellisen paljon 1970-luvulla, ei aina kirjoitettu raviohjastajista tai hevosten omistajista mainintoja enemmän. Tämä sama suhtautuminen koski tällöin myös naisohjastajia ja hevosenomistajia.⁴⁶² Suuri osa vuonna 1975 tapahtuneista naisohjastajien ja hevosenomistajien maininnoista olivat pääosin sukupuolta kohtaan kantaa ottamattomia, ollen kiinnostuneempia hevosten sijoituksista. Naisohjastajat pääsivät eroon heihin liitetystä ihmettelystä. Mikäli naisohjastajien taitoja arvioitiin lehdessä, käsiteltiin aihetta pääasiallisesti melko lailla samoilla termeillä kuin miesohjastajia.⁴⁶³ Vaikka varhaisina kansallismielisen urheilun aikoina oli urheilu määritelty sopimattomaksi naisille,⁴⁶⁴ on urheilun kautta määritelty suomalaisuus kuvattu ainakin näennäisesti sukupuolettomana.⁴⁶⁵ Tämä kansallismielinen sukupuolettomuus näyttäytyy myös 1970-luvun raviartikkeleissa. Naisohjastajat eivät kuitenkaan hyvin usein päässeet lehden sivuille. Naisten toiminta raveissa jäi pääosin sivuosaan, kuten naisten urheilu oli tavannut jäädä sivuun laajimpina nationalististen tunteiden

458 MT 05.02.1955 Naisesta oli tulla Englannin kyntömestari. ”Ja tämä neitonen, jolla on 4 vuoden kyntäjäura takanaan, voitti miehiset kilpailutoverinsa ylivoimaisesti hydraulisella säädöllä varustettujen aurojen luokan kilpailun.”

459 MT 16.3.1965 ”Hepo-Ville” Sata vuotta suomalaista raviurheilua:” Viime vuosina on jälleen alkanut naisajajia osallistua ravikilpailuihin, mutta 1920-luvulla se oli yleisempää. Monien maalaisneitosten lisäksi nähtiin silloin kaviouraa kiertäen hevosta ohjastamassa sivistyneistönkin edustajia.”

460 Juvonen 2010, 264–266.

461 Kokkonen 2008, 218.

462 MT 29.4.1975 Riitta Tenkanen keräsi Punaisia Sydämiä.

463 MT 12.6.1975 Man Dalf, Printemps ja Porso suosikkeja; MT 14.10.1975 Hummeri ja Dolina Lahden loppukirivoittajat; MT 21.10.1975 Anja Männynsalo karsii kuponkeja V5-pelissä.

464 Kokkonen 2008, 212–218.

465 Kokkonen 2008, 316.

herättäjinä.⁴⁶⁶

Naisohjastajiin suhtauduttiin yleisesti ottaen hyväksyvästi.⁴⁶⁷ Silti hevosten ohjastajien normista poikkeavaan sukupuoleen kiinnitettiin huomiota, mikä kertoi siitä ettei aihe kuitenkaan ollut aivan täysin normalisoitunut. Naisohjastajien keskinäiset kilpailut jäivät lehdessä sivuun. Kehun aiheeksi naisohjastajat päätyivät päihitettyään ulkomaalaiset kilpailijat.⁴⁶⁸ Vaikka lehdessä keskityttiinkin siihen, että Suomi oli menestynyt ulkomaisissa kisoissa, ei se kuitenkaan poistanut tiettyä sukupuolitettua näkökulmaa tulemasta esiin. Lehdessä puhuttiin tässä yhteydessä myös ”tytöistä.”⁴⁶⁹ Kyseinen ”tytöttely” yhdistettiin ainoastaan ulkomaisiin raviohjastajiin. Sen sijaan suomalaisia raviohjastajia viitattiin vain naisina. Tämän voidaan nähdä kuvanneen ulkomaalaiset naiset vähemmän kokeneina kuin suomalaiset naiset. *Ravinainen-*diskurssiin liitettiin tässä suhteessa kansallismielisyys,⁴⁷⁰ mutta se oli silti vähemmän vakavaa eikä yhtä suuri kansallismielisten tunteiden herättäjä kuin miesten vastaavat kilpailut, sen kilpakumppanien ollessa vähemmän vakavia ”tyttöjä.”⁴⁷¹

Vaikka naiset määriteltiin usein hoitajan asemaan, löytyi mainintoja siitä, että naiset olivat ainakin osaomistajia. Juuri osaomistajuuden ollessa pääasiallisena naisten omistajuuden muotona, kertoi se edelleen patriarkaalisen perhekäsityksen voimasta, ottaen huomioon miten naiset olivat usein osaomistajia joko aviomiestensä tai isiensä kanssa.⁴⁷² Koska patriarkaalinen perhekäsitys rajasi naiset miesten alaisuuteen,⁴⁷³ voidaan sen nähdä toteutuneen myös tässä suhteessa, naisten joutuessa näin holhoavaan asemaan suhteessa miehiin. Vaikka vaimo saatettiinkin tuoda esille yhtä lailla hevosihmisenä kuin haastattelun tai kirjoituksen kohteena ollut mieskin, saatettiin hänet kuitenkin jättää nimeämättä, vaikka muita miehiä nimettäisiin.⁴⁷⁴

Vaimon tai emännän auktoriteetti ainakin hevosen valmentamisessa tuli jonkin

466 Kokkonen 2008, 316.

467 MT 6.5.1975 Scotty Love vei kevyesti Salpausselkääjon. MT 3.6.1975 Othello ja KoltSedan vahvimmat Lappeenrannassa; MT 17.6.1975 Mynttorg ja Lord Pilatus kukistivat venäläiset.

468 MT 25.9.1975 Suomen naisohjastajat menestyivät Saksassa.

469 MT 13.5. 1975 Vieterille SE 24,1 laukankin jälkeen; MT 25.9.1975 Suomen naisohjastajat menestyivät Saksassa.

470 Kokkonen 2008, 6.

471 Kokkonen 2008, 316.

472 MT 22.8.1995 Sipakko Tero, Kihin hiskin varma työ jatkuu myös derbyssä; MT 31.1.1995 Sipakko Tero, Houston Laukko petti Pariisissa

473 Leino & Viitanen 2003, 188–189.

474 MT 22.7.1995 Teppo Anna-Maija, Isla j. Brave on Ullavan ylpeys.

verran esille.⁴⁷⁵ Tämä kertoi siitä, että naisten osa vähintään avustavina toimijoina nähtiin lehdessä kuitenkin varsin tärkeäksi, vaikka tämä määrittikin naiset vain miestä tukevaan asemaan.⁴⁷⁶ Hevosharrastus itsessään katsottiin lehdessä miehen alueeksi, mutta vaimon panostus haluttiin tuoda esille yhtä lailla. Nämä naiset eivät kuitenkaan toimineet pääasiallisesti raviurheilutoiminnassa, vaan he työskentelivät pääosin harrastuksen ulkopuolella⁴⁷⁷. Miehen avustaminen raviharrastuksessa oli vain väliaikainen työ muiden maatalan ja kodin töiden ohella. Naisten tekemällä työllä on ollut taipumus kadota virallisista tilatoista, sen määrittyessä vain avustavaksi työksi jota tehdään pääasiallisten naisten töiden rinnalla.⁴⁷⁸ Naisten toiminta raviurheilussa koki saman kohtalon Maaseudun Tulevaisuudessa

Naisten mainintaa raviurheiluartikkeleissa taustoitti heidän asemansa jonkun miehen vaimona tai tyttärenä. Naisten asema raviurheilussa oli tällöin yleensä hoitaja, osaomistaja, valmentaja, tai ohjastaja. Vuonna 1995 mainittiin lehdessä *Prinx d’Ameriquessa* ohjastaneen ensimmäisen kerran naisen. Vaikka lehti kuvailikin asian pääosin positiivisena, tuodaan esille kuitenkin tämän teon johtuneen siitä, että hevosen valmentaja, jonka vaimo kyseinen ohjastaja oli, oli painavampi.⁴⁷⁹ Naisen taidot hevosten ohjastamisessa johtuivat ainoastaan hänen kevyemmästä ruumiistaan, ei tietystä erityisistä taidoista, joita miespuolisten hevosohjastajien oli kuvattu omistavan.⁴⁸⁰ Naisen kehon oletettiin automaattisesti olleen kevyempi kuin miehen, mikä kertoi yhteiskunnan odotuksista naisen kehoa kohtaan.⁴⁸¹ Toki on huomioitava, että urheilijan kehoon ylipäänsä suhtaudutaan tarkkaavaisemmin.⁴⁸²

Naisten läsnäolo hevosartikkeleissa perusteltiin Maaseudun Tulevaisuudessa pääasiallisesti hoivan kautta, oli kyseessä sitten *tallityttöyttä* selittävä näkökulma tai *ravinaisten* toiminnan kuvaus. Nainen hevosurheilussa määrittyi useimmiten tytöksi, vaikka vanhemmatkin naiset saattoivat tulla esille erityisesti osana ratsastusurheilua.

475 MT 23.12.1975 Maijanen Kirsi, Veli-Matti ja Strong Laaksosen silmäterät: “Emäntä Ritva Laaksonen on yhtä voimakkaasti mukana raviurheilussa kuin Harry-isäntä. Hän ruokkii ja hoitaa sen puolen, mikä ei näy radalla, mutta on vähintään yhtä tärkeää kuin valmennus ja ajo.”; MT 22.8.95 Sipakko Tero, Kihin hiskin varma työ jatkuu myös derbyssä; MT 31.1.95 Sipakko Tero, Houston Laukko petti Pariisissa.

476 Peltonen 1999, 34.

477 MT 1.8.1995 Teppo Anna-Maija, Ori Rikhart sympaattinen kunkku.

478 Sarti, Bellavitis & Martini 2018, 39 – 40.

479 MT 31.1.1995 Sipakko Tero, Houston Laukko petti Pariisissa

480 MT 02.04.1985 Tuore Em-ohjastaja Jorma Kontio” Viimeisessä lähdössä jo hieman varmistelin”

481 Harjunen 2010, 241.

482 Tiihonen 2002, 32 –34.

Naisten läsnäolo ratsastusurheilussa muuttui nuorten harrastuksesta monen eri ikäryhmän harrastajaryhmäksi, mutta samalla hevosurheilu pysyi naisten suhteen harrastuksena, eikä yhtä vakavasti otettavana kansallismielisiä sävyjä saaneena kilpailuna kuin miesten hevosurheilun suhteen. Naisten hevosurheilua ei myöskään määritelty yhtä laajalti maaseudun kautta, mutta 1990-luvulla esiintyi ratsastuskoulujen ja leirien ylläpito tapana tutustuttaa nuori sukupolvi maaseudun elämäntapaan ja tuoda tilalle tuloja. Tällöin naisten rooli maatilalla ylläpitäjänä nousi esille. Silti ratsastuksen oletetuksi harrastajaryhmäksi muodostuivat *hevostytöt*. Ratsastus kelpasi naisille ja tytöille tapana ylläpitää maaseudun hevostilaa, mutta poikien suhteen ylläpidettiin *ravimiehen* ja *työhevostilamiehen* diskursseja. Raviurheilussa naiset toimivat pääosin miesten avustajina tai vähintään miesten opastuksella, vaikka *ravinaiset* olisivatkin olleet muuten yhtä rohkeita kuin miehet. *Ravinaisten* diskurssi oli laajemmin kiinni patriarkaattisen yhteiskunnan tuottamissa näkökulmissa vielä 1990-luvullakin.

6. Päätäntö

Maaseudun Tulevaisuuden hevosjutut 1950- luvulta 1990-luvulle kertovat sekä hevosen aseman muuttumisesta, että hevosten kanssa toimivien ihmisten muutoksesta heidän toimintansa ja intersektionaalisen sukupuolidiskurssin mukaisen identifiointinsa suhteen. Tutkimuksen aikana aineistosta nousi esiin kuusi diskurssia, joiden kautta hevosihmisiä kuvailtiin tarkemmin. Diskurssit *maaseudun idealisoitu työhevosmies* ja *maaseudun ravimies* kuuluvat molemmat laajemmin *hevosmies*-termin alle, mutta ne kuitenkin eroavat toisistaan. *Maaseudun idealisoitu työhevosmies* käsittää alleen ideaalin hevosten käytöstä maa- ja metsätalouden töissä koneellistumisen aikana, korostaen erityisesti miehen ja hevosen suhdetta maaseudun tukipylväänä. Tähän diskurssiin on liitetty alakategoriana *armeijan hevosmies*, joka yhtä lailla kuvasti tarvetta yhdistää isänmaallisuus ja sotainen maskuliinisuus *maaseudun hevosmieheen*. *Maaseudun ravimiehen* diskurssi on suhteessa realistisempi, käsittäen paljon vähemmän idealisoituja näkemyksiä raviurheilusta, ja suhteuttaen ne laajemmin osaksi urheilujournalismia. Tästä huolimatta maaseutu liitettiin voimakkaasti diskurssiin lehdessä. Nämä kategoriat saivat eniten huomiota lehdessä, ja saivat myös eniten kritiikkiä. Vastadiskurssina esiin nousi *hevosesta piittaamattoman työhevosmiehen* ja *huonosti käyttäytyvän ravimiehen* diskurssit.

”Herruus” nousi esiin osana hevoturheilua Maaseudun Tulevaisuudessa, erityisesti *maaseudun idealisoidun työhevosmiehen* diskurssin vastakohtana. ”Herrojen” *hevosurheilu*-diskurssi kertoo hevosharrastusta ja ylempiä sosioekonomisia luokkia kohtaan tunnetuista ennakkoluuloista, vaikka Maaseudun Tulevaisuus suhtautuikin pääasiallisesti positiivisesti hevosharrastuksiin. Erityisesti ratsastukseen liitetyt ”herruus”- näkökulmat vaikuttivat ratsastuksen sukupuolittumiseen. *Hevostyttö*-diskurssi käsittelee ratsastuksen yleisintä harrastajakuntaa, nuoria tyttöjä ja naisia. Lisäksi diskurssiin liitetään raviurheilussa toimivat *tallitytöt*, jotka samoin kuin *hevostytöt*, on määritelty nuoruutensa kautta, mutta erona ratsastusharrastukseen toimivat *tallitytöt* ainoastaan hevosten huoltajina, eivät kilpailijoina. Toisena alakategoriana ratsastuksessa toimi poikien ratsastusharrastusdiskurssi, joka kuitenkin päättyi olemaan varsin minimaalinen harrastuksen naisvaltaistuessa 1980-1990-luvuilla. Raviurheilussa *tallityttöjen* lisäksi oli myös läsnä *ravinaiset*-diskurssi, jolla viitataan naisiin jotka toimivat raviurheilussa kilpailijoina kuin muissakin käytännön töissä. Tämä diskurssi jäi

pääasiallisesti 1960-luvulle, mutta naiset esiintyivät raviurheilussa satunnaisesti myöhemminkin.

Vuonna 1955 oli hevosten käyttäjä Maaseudun Tulevaisuuden mukaan maaseudun mies, joka luokkataustaltaan edusti kaikkein mieluiten talollista isäntää, ja hevosen pääasiallinen käyttötarkoitus oli maataloustöissä, tosin raviurheilun ja hevosjalostuksen ollessa yhtä lailla tärkeitä näkökulmia tämän päämäärän toteuttamiseksi. *Hevosmiehen* diskurssi jakautui kahtia idealisoituun maaseudun *työhevostieheen*, ja vähemmän idealisoituun maaseudun *ravimieheen*. Huolimatta koneellistumisen vaikutuksista lehti kuvasi hevostyön silti useaan otteeseen edelleen hyödyllisenä maatalojen töiden toteuttamiseksi, usein jopa ihannoiden työhevostia. Nuorten miesten kyvyttömyys hallita hevosia armeijassa sekä kiinnostus maatalouskoneisiin herätti lehdessä paljon närää ajanjaksolla 1950-1970. Hevoset haluttiin kytkeä Maaseudun Tulevaisuudessa maaseudun toimintaan myös 1970- ja 1980-luvulla, mutta samaan aikaan *työhevostiehen* diskurssi väheni ja päättyi edustamaan menneisyyttä.

Vaikka aikaisempina vuosikymmeninä olivatkin työhevostia koskevat kirjoitukset vähentyneet lehdessä tasaisesti, vuoden 1995 vuosikerrassa on jälleen paljon kirjoituksia jotka puolustavat ja suosittelevat työhevosten käyttöä ainakin metsätöissä. Maaseudun *työhevostiehen* diskurssi palasi takaisin samoilla perusteluilla kuin neljäkymmentä vuotta aikaisemmin. Lehden mielipidepalstalla aihe sai vastadiskurssin kuvaamalla *työhevostiehet* hevosia pahoinpitelevinä. Tästä huolimatta *työhevostiehen* idealisointi tuli esiin myös mielipidepalstalla, osoittaen diskurssin voiman lehden ulkopuolella. Tämä lehdessä nähtävä kaksijakoisuus ei kuitenkaan kiellä hevosten pahoinpitelyn pahuutta, mikä sijoitettiin avoimesti osaksi menneisyyden metsätyötä, kun 1950-luvulla aiheesta kirjoitettiin kiertoilmauksin. Työhevosten läsnäolo ja niiden käytön suosittelu itse lehden toimittajien kirjoittamissa artikkeleissa kertoo myös siitä, että hevoset haluttiin yhdistää voimakkaasti edelleen osaksi juuri maaseutua, korostaen sitä maaseudun töillä.

Vuonna 1965 *hevostiehen* ideaali oli edelleen varsin samanlainen, mutta hevoskasvatuksen jakauduttua entistä voimakkaammin juoksija- ja työhevostiin, erottui raviurheilu lopullisesti hevostyöstä. Lehdessä oli kuitenkin läsnä voimakas ajatus siitä, että raviurheilu oli erityisesti maaseudun ihmisten harjoittama harrastus. Hevosten käyttö

maataloustöissä katosi vuonna 1975 Maaseudun Tulevaisuuden agendasta, mutta hevosurheilu liitettiin edelleen lehdessä voimakkaasti osaksi maaseutua. Tämä koski erityisesti raviurheilua, jolloin myös ravihevosiin saatettiin liittää kirjoituksissa työhevosen ominaisuuksia, ja maataloustöiden suorittaminen ravihevosella muuttui valmentavaksi toiminnaksi. *Ravimiehen* diskurssi pyrittiin liittämään osaksi idealisoitua kuvaa työhevosista ja sitä kautta maaseudusta. Raviurheilu liitettiin edelleen suurimmaksi osaksi miehiin, erityisesti isäntiin. Kuitenkin läsnä vuodesta 1975 lähtien oli entistä useammin ajatus kaupunkilaisesta ammattimaisesta lämminveriravihevostmiehestä, johon ei suhtauduttu yhtä ihailen kuin maaseudun *ravimiehen* diskurssiin. Sen sijaan raviurheilun ammattimaistuminen nousi esiin osana urheilussa läsnä ollutta nationalistista diskurssia. Kansallismielinen diskurssi liitettiin *ravimiehen* diskurssiin, ja se tuli esille ennen kaikkea osana kansainvälisiä ravikilpailuita, sekä erityisesti suhteessa muihin pohjoismaihin. Tämä suhtautuminen on nähtävissä vastauksena aikakauden voimakkaaseen maastamuuttoon ja sen aiheuttamiin negatiivisiin näkemyksiin erityisesti Ruotsissa.

Ratsastusurheilu tuli entistä voimakkaammin esille vuonna 1965, Maaseudun Tulevaisuuden määrittäen sen sopivaksi harrastukseksi maaseutunuorille, vastustaen ratsastuksen ”herra” miellelyhtymää. Näissä ratsastusta käsittelevissä kirjoituksissa ei käsitelty kummalle sukupuolelle ratsastusta suositeltiin harrastuksena, mutta erityisesti tytöt ja naiset tulivat esiin ratsastuksen harrastajina, tällöinkin korostaen heidän taisteluaan joutilaisuuden eli harrastusten määrittämistä ”herraskaiseksi” toiminnaksi vastaan. Lehti toi esille erityisesti miesten kärsineen ratsastuksen ”herruutta” korostavasta mielikuvasta. Hevosharrastukset liitettiin tällä vuosikymmenellä juuri nuoriin, korostaen sukupolvien ketjun ylläpitoa muuttuvassa maaseutuyhteisössä myös hevosten käytön suhteen. Kun aikaisempina vuosina oli erinäisissä hevosurheiluartikkeleissa korostunut kysymys hevosurheilun ”herruudesta” suhteessa talonpoikaiseen hevosten käyttöön, oli tilanne muuttunut vuonna 1975.

Naiset eivät olleet usein jutuissa läsnä vuonna 1955, mutta lehti toi esiin positiivisia näkökulmia heidän hevosharrastustaan kohtaan, tosin usein kuvaten naisen harrastuksen ihmeteltävänä ja tavanomaisesta poikkeavana toimintana. *Hevostyttö-*diskurssi otti ensiaskeleitaan 1960-luvulla, kun ratsastusta suositeltiin erityisesti maaseudun nuorten harrastukseksi, jolloin erityisesti tytöt tulivat esiin. Vaikka ratsastus

liitettiin maaseudun kulttuurissa ja lehdessä yläluokkaiseksi harrastukseksi, suositeltiin sitä kuitenkin hyvänä harrastuksena, olkoonkin, että tietyt ratsastusharrastuksen ja yläluokkaisuuden muodot kuvattiin lehdessä huvittavina. Seuraavien vuosikymmenten aikana laji naisvaltaistui, jolloin suurin osa harrastajakunnasta oli naisia. Tämä ei kuitenkaan näkynyt arvokilpailuissa, joissa suurin osa urheilijoista oli miehiä.

Tytöt hevosista kiinnostuneina ja erityisesti ratsastajina tulivat entistä voimakkaammin esiin vuonna 1995. Naiset ja tytöt korostuvatkin ratsastuksessa niin paljon, että lehdessä tuodaan esille miesten ja poikien puuttuminen ratsastusharrastuksesta. Lehti kaipasi myös ratsastukseen enemmän tulevia *hevosmiehiä*. Vaikka ratsastus olikin aikaisempina vuosikymmeninä mielletty erityisesti nuorille sopivaksi harrastukseksi, tuotiin lehdessä esille ratsastuksen sopivuutta myös aikuisille, tällöinkin toki naisille. Ratsastuksen oletetuksi harrastajaksi päätyivät kuitenkin pikkutyöt. *Hevostyttö*-diskurssi muodostui toiseksi suurista diskursseista, jotka liitettiin hevosten kanssa toimiviin naisiin. Ratsastus esiintyi edelleen maaseudulle sopivana harrastuksena, mutta siihen liitettiin myös ratsastuksen tarjoamat mahdollisuudet tuottaa lisätienestettä maataloille ratsastuspalvelujen tarjoamisella. Tämäkin toiminta nähtiin pääasiallisesti naisten toteuttamina, arvostaen naisten tekemää työtä maaseudun hyväksi.

Vuonna 1965 oli Maaseudun Tulevaisuudessa ensimmäistä kertaa läsnä *ravinainen*-diskurssi. *Ravinaisiin* suhtauduttiin lehdessä hyvin positiivisesti, joskus korostaen heidän olleen rohkeampia kuin *hevosmiesten*. *Ravinaisten* saamat kehut liittyivät kuitenkin usein heidän ravien sujuvuuteen liittyvään toimintaansa, kuten ruokintaan ja palkintojen hankkimiseen, suhteessa ravikilpailuihin osallistumiseen. Tämä rajaa *ravinaiset* passiivisiksi toimijoiksi, joiden arvo riippuu heidän kyvystään suorittaa taustalle jäävät naisten työt. Naiset esiintyivät osana raviurheilua useimmiten *tallityttöinä* ja hoitajina. Tämä kertoo naisten näkemisestä ennen kaikkea hoivaajina, mikä toisaalta tuli esille jo aikaisempina vuosikymmeninä. Naiset raviurheilun yhteydessä esiintyivät entistä useammin pääasiallisesti joko *tallityttöinä*, tai sitten osana hevosen miehisen omistajan perhettä. Vaikka tämä diskurssi käsittääkin naiset lehden raviurheiluartikkeleissa entistä voimakkaammin hoitajiksi ja hoivaajiksi, ei Maaseudun Tulevaisuudessa kuitenkaan suhtauduta vähättelevästi naisten toimintaan raviurheilussa, vaan lehdessä korostetaan koko perheen merkitystä hevosurheilun ammattimaisessa

toiminnassa. Tämä on nähtävissä jatkumona patriarkaaliseen perhekulttuuriin, joka jatkui lehden hevostartikkeleissa vielä 1990-luvulle saakka. Menneisyyden arvoista kertoo yhtä lailla vuonna 1995 huomiota herättänyt sotahevosen patsashanke, joka kertoo sotaan perustuvan kansallismielisyyden arvosta lehdessä.

Hevosartikkeleissa läsnä olevat valtasuhteet ovat vuosikymmenestä toiseen samat. Artikkeleissa pääasiallisena kiinnostuksen ja haastattelujen kohteena ovat ”isännät,” hevosten omistajat ja ohjastajat. Nämä ryhmät olivat edustamassa maaseudun perinteisestä sääty sekä ekonomisesta jaottelusta talollisten ryhmää, jolle myös Maaseudun Tulevaisuus oli pääasiallisesti suunnattu. Tämä keskittyminen määräävässä asemassa olleisiin ihmisryhmiin on läsnä läpi tutkimusaikakausien. Sen sijaan naiset ja tytöt toimivat isäntää avustavina ja hevosta hoitavina tekijöinä. Feminiiniseksi määritelty hoivaaminen kuvattiin lehdessä naisille sopivaksi toiminnaksi avoimesti 1960-luvun kirjoituksissa, ja myöhemminkin tämä näkökulma tuli esiin naisten toiminnassa raviurheilussa. Tämä hoivaamista painottava näkökulma ei kuitenkaan ollut yhtä vahva ratsastusurheilussa, joka oli 1990-luvulle saavuttaessa muuttunut suurimmaksi osaksi naisvaltaiseksi harrastukseksi. Vaikka erityisesti tyttöihin liitettiinkin hevosen hoivaaminen, olivat aikuiset ratsastusta harrastavat ja ratsastusta opettavat naiset lehdessä kuvattu lopulta 1990-luvulla niinä tekijöinä, jotka vielä ylläpitivät tilaa pitäen sen samalla kiinni maataloudessa sekä saivat siitä tarpeellisia lisätuloja taloudellisesti vaikeina aikoina. Naiset olivat siis siinä suhteessa saaneet arvostusta, ja emännät olivat päässeet samaan asemaan kuin isännätkin raviurheilussa.

Lehdessä oli myös löydettävissä läpi vuosikymmenten valtasuhde aikuisten ja lasten sekä nuorten välillä. Maaseudun Tulevaisuudessa oli paitsi tuomittu nuorison halu käyttää enemmän koneita maataloustöissä hevosten sijaan, mutta nuoriso ja lapset oli myös nähty, varsinkin 1950-luvun jälkeen, myös voimavarana hevosharrastusten ylläpitämiseen. Toisaalta, tällöinkin lapset ja nuoret oli sijoitettu holhouksen alaisiksi, heidän kasvatuksensa osaksi hevosityhteisöä riippuessa niin armeijan kuin vanhempien, erityisesti oman isän, vaikutusvallasta. Erityisesti ratsastus oli määritelty lehdessä nuorten naisten ja tyttöjen harrastukseksi, mikä toimikin vastakohtana aikuisten miesten raviurheilutoiminnalle, joka taas yleensä määriteltiin lehdessä pääasiallisesti urheiluksi. Samalla määriteltiin raviurheilu myös vakavammin otettavaksi ja tärkeämmäksi suhteessa ratsastukseen hevosen aseman ylläpidossa. Tähän on myös vaikuttanut se, että

raveja järjestettiin paljon useammin suhteessa ratsastukseen. Eri sukupuolidiskurssit esiintyivät Maaseudun Tulevaisuuden hevosartikkeleissa varsin moninaisina, mutta sijoittaen aina kun mahdollista siihen maaseudun diskurssin. Lehti ei määritellyt hevosten erinäisiä käyttötapoja yksinomaan toisen sukupuolen harjoittamaksi, vaan korosti kummankin suhteen enemmän niitä rooleja, joita *hevosmieheen* ja *hevostyttöön* oli laajemmin liitetty. Kyse ei ollut erityisistä universaaleista hevosharrastajan rooleista, vaan sukupuolenmukaiset ihanteet määriteltiin ensisijaisesti maaseudun perinteisten sukupuolikäsitysten mukaisesti.

Lähdeluettelo:

Alkuperäislähteet:

Maaseudun Tulevaisuus, vuosikerrat 1955, 1965, 1975, 1985 ja 1995.

Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot, digi.kansalliskirjasto.fi; Jyväskylän yliopiston kirjaston digiarkisto työasema (B 228)

Tutkimuskirjallisuus:

Aapola Sinikka, 2003: Murrosiän lyhyt historia Suomessa, teoksessa Nuoruuden vuosisata: Suomalaisen nuorison historiaa, Toimittaneet Aapola Sinikka ja Kaarninen Mervi, s. 87–106, Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia, Helsinki.

Alapuro Risto, 1995: Suomen synty paikallisena ilmiönä 1890–1933, Hanki ja jää 1995, Helsinki.

Ahlbäck Anders, 2006: Mitä miehen on kestettävä. Kokemuksia suomalaisesta sotilaskoulutuksesta 1920- ja 1930-luvulla sukupuolihistorian valossa, teoksessa Ihminen sodassa, suomalaisten kokemuksia talvi- ja jatkosodasta, toimittanut Kinnunen Tiina & Kivimäki Ville, s. 107–124, Minerva kustannus oy, Jyväskylä.

Ahlbäck Anders, 2014a: *Manhood and the making of the military : conscription, military service and masculinity in Finland, 1917–39*, Farnham, England ; Burlington, Vermont : Ashgate.

Ahlbäck Anders, 2014b: Taistelu mieheyden militarisoinnista itsenäisyyden alkuvuosina, teoksessa Näkymätön sukupuoli :mieheyden pitkä historia. toimittanut Markkola Pirjo; Östman Ann-Catrin & Lamberg Marko, Vastapaino, s. 192–223, Tampere.

Berg Päivi 2008: Ruumiin resurssit ja mahdollisuudet koulun liikunnanopetuksessa ja liikuntaharrastuksissa, teoksessa Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli, toimittanut Tolonen Tarja, s. 198–227, Vastapaino, Tampere.

Blomsted Risto & Lindberg Väinö, 2012: Romanien hevoset ja kärryt, teoksesta Suomen romanien historia, toimittanut Pulma Panu, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.

Butler Judith, 2004: *Undoing Gender*, Routledge, New York; London.

Butler Debroah Ann, 2014: *Achieving against the odds: gender, chance and contradiction in the horseracing industry (case study)*, *Sociology of Sport Journal* Dec2014, Vol. 31 Issue 4.

Connell R.W. 1995: *Masculinities*, Polity, Cambridge.

Eilola Jari, 2009: Johdanto: ruumis, kuolema ja makaaberi, Julkaisussa Makaaberi ruumis: Mielikuvia kuolemasta ja kehosta, toimittanut Eilola Jari, s. 7–71, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.

- Essen Charlotta von, 2003: Yksi hevosvoima: Ratsupoliisi Suomessa, Pro Gradututkielma, Kansantiede, Turun Yliopisto, Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita, Poliisiammattikorkeakoulu, Espoo.
- Grönfors Martti, 1999: Miehen arin alue: Maskuliinisuus, seksuaalisuus ja väkivalta, teoksessa Mies ja muutos: kriittisen miestutkimuksen teemoja, toimittanut Jokinen Arto, s. 223 –236, Tampere University Press, TAJU, Tampere.
- Haapala Pertti & Peltola Jarmo, 2018: Elinkeinorakenne 1750–2000, Teoksesta Suomen rakennehistoria: Näkökulmia muutokseen ja jatkuvuuteen (1400–2000), toimittanut Haapala Pertti, s.170–209, Vastapaino, Tampere.
- Haavikko Ritva, 2003: Hevonen taiteessa, runoudessa, historiassa, WSOY, Helsinki
- Hannikainen Matti, 2018: Rakennemuutos ja hyvinvointivaltio 1900–2000, Teoksesta Suomen rakennehistoria: Näkökulmia muutokseen ja jatkuvuuteen (1400–2000), toimittanut Haapala Pertti, s. 244–267, Vastapaino, Tampere.
- Hallman Nenne & Erola Juha, 2010: Näin Suomi nousi ratsaille, 90 vuotta ratsastusta, Hippos 8/2010, Hevosurheilumuseo.
- Harisalo Risto & Miettinen Ensio: 2004: Hyvinvointivaltio : houkutteleva lupaus vai karvas pettymys, Tampere University Press 2004, Tampere.
- Harjunen Hannele, 2010: Sukupuolittuneen ruumiin muodot ja merkitykset, teoksessa Käsikirja sukupuoleen, toimittanut Saresma Tuija; Rossi Leena-Maija & Juvonen Tuula, s. 241–243, Vastapaino, Tampere.
- Harrington Meyer Madonna, 2000: Care work: gender, class, and the welfare state, Routledge, New York.
- Heikkilä Elisa, 2008: Sankarihautausmaiden perinne, hoito ja kunnostus, Museoviraston rakennehistorian osaston ohjeita ja oppaita, Museovirasto, Helsinki.
- Heinonen Visa, 2003: ”James päällä joka säällä”:Suomalaisen nuorisomainonnan historiaa, teoksesta Nuoruuden vuosisata: suomalaisen nuorison historia, toimittanut Aapola Sinikka & Kaarninen Mervi, s. 455–480, Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia, Helsinki.
- Hemminki Tiina, 2014: Vauraus, luotto, luottamus : talonpoikien lainasuhteet Pohjanlahden molemmin puolin 1796–1830, University of Jyväskylä, Väitöskirja, humanistinen tiedekunta, Suomen historia, Jyväskylä.
- Hevostalous lukuina 2018, 2019, Hippolis, Suomen hippos ry, Suomen ratsastajainliitto ry, Luke hevostalous, http://www.hippos.fi/files/24634/Hevostalous_lukuina_2018.pdf, Luettu 24.9.2019.
- Hevosurheilu.fi, yhteistiedot, <https://hevosurheilu.fi/yhteystiedot/> luettu 28.11.2019.
- Holmes Mary, 2008: Gender and everyday life, Routledge, London.
- Huttunen Jouko, 1999: Muuttunut ja muuttuva isyys, teoksessa Mies ja muutos: kriittisen miestutkimuksen teemoja, toimittanut Jokinen Arto, s. 169–193, Tampere University Press, TAJU, Tampere.
- Hänninen Jorma, 1999: Modernin miehen seksuaalinen liikkumatila, teoksessa Mies ja

muutos: kriittisen miestutkimuksen teemoja, toimittanut Jokinen Arto, s. 194–220, Tampere University Press, TAJU, Tampere.

Immonen Perttu, 2017: Suomen rahvaan historia: kolmen suvun elämää keskiajalta 1800-luvulle, Atena kustannus Oy, Jyväskylä.

Isosävi Johanna & Lappalainen Hanna, 2015, Johdanto, teoksessa Saako sinutella vai täytyykö teitellä?: tutkimuksia eurooppalaisten kielten puhuttelukäytännöistä, toimittanut Isosävi Johanna, Lappalainen Hanna & Fremer Maria, s. 9–33, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.

Jalkanen Lauri, 2015: Suomalaisen lämminveriratsun matka huipulle – toistasataa vuotta jalostusta ja ratsastusurheilua, Myllylahti Oy, Espoo.

Jokinen Arto, 2000: Panssaroitu maskuliinisuus, mies, väkivalta ja kulttuuri, Tampere University Press : TAJU, Tampereen yliopiston julkaisujen myynti, Tampere.

Jokinen Arto, 2006: Myytti sodan palveluksessa, teoksessa Ihminen sodassa: suomalaisten kokemuksia talvi- ja jatkosodasta, toimittanut Kinnunen Tiina & Kivimäki Ville, s. 141–158, Minerva kustannus oy, Jyväskylä.

Jokinen Arja, Juhila Kirsi, & Suoninen Eero, 2016: Diskurssianalyysin maailma: teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet, teoksessa Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö, toimittanut Jokinen Arja, Juhila Kirsi & Suoninen Eero, s. 25–50, Vastapaino, Tampere.

Jokinen Arja & Juhila Kirsi, 2016: Valtasuhteiden analysoiminen, teoksessa Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö, toimittanut Jokinen Arja, Juhila Kirsi & Suoninen Eero, s. 75–104, Vastapaino, Tampere.

Jokinen Eeva & Eräsaari Leena, 1997: Ruumiin siteet: kirjoituksia eroista, järjestyksistä ja sukupuolesta, Vastapaino, Tampere.

Juhila Kirsi, 2016: Miten tarinasta tulee tosi: Faktuaalistamisstrategiat viranomaispuheessa, teoksessa Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö, toimittanut Jokinen Arja, Juhila Kirsi & Suoninen Eero, s. 145–178, Vastapaino, Tampere.

Julkunen Lauri, 2014: Poikien pelastaja : Yrjö Karilas nuoriso-ongelman muotoilijana ja ratkaisijana 1920- ja 1930-luvulla, Pro gradu-työ, Jyväskylän yliopisto, historian ja etnologian laitos, Suomen historia, Jyväskylä.

Julkunen Raija, 2012: Mieskysymys suomalaisen tasa-arvopolitiikan asialistalla, Teoksesta Mieskysymys : miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-arvopolitiikka, toimittanut Jokinen Arto, s. 30–43, Tampere University Press, Tampere.

Juvenen Tuula, 2010: Naisaktiivisuuden muuttuvat ehdot, teoksessa Käsikirja sukupuoleen, toimittanut Saresma Tuija, Rossi Leena-Maija & Juvenen Tuula, s. 257–273, Vastapaino, Tampere.

- Kaarninen Mervi, 2003: Nuoren tasavallan nuorison ongelmat, teoksessa Nuoruuden vuosisata: Suomalaisen nuorison historiaa, toimittaneet Aapola Sinikka & Kaarninen Mervi, s.217–238, Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia, Helsinki.
- Kainulainen Ella, 2011: ”Jotain aivan ihanaa, mutta äärettömän noloa!” :Tutkimus söpöydestä taidetapahtumassa Ylisöpö!, Pro gradu-työ, Jyväskylän yliopisto, taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos, taidekasvatus, Jyväskylä.
- Karisto Antti, Takala Pentti & Haapola Ilkka, 1983: Elintaso, elämäntapa, sosiaalipolitiikka : aineistoa suomalaisen yhteiskunnan muutoksesta, Helsingin yliopisto. Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, Helsinki.
- Karonen Petri, 2002: Johdanto: Moninainen patriarkalisuus – normien ja käytäntöjen solmukohdat, teoksessa Arjen valta: Suomalaisen yhteiskunnan patriarkalisesta järjestyksestä myöhäiskeskiajalta teollistumisen kynnykselle (v. 1450 –1860), toimittaneet Einonen Piia ja Karonen Petri, s. 10 –26, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Kekkonen Jukka, 2008: Vertailevan tutkimuksen haasteita, Tieteessä tapahtuu 3–4/2008.
- Kinnunen Merja, 2001: Luokiteltu sukupuoli, Vastapaino, Tampere.
- Kinnunen Tiina, 2006: ”Muista menneiden sukupolvien työ”: Lupaus-elokuva lottahistorian kuvauksena, teoksessa Ihminen sodassa: suomalaisten kokemuksia talvi- ja jatkosodasta, Kinnunen Tiina & Kivimäki Ville, s.313–328, Minerva kustannus Oy, Jyväskylä.
- Kivimäki Ville, 2014: Sotamies Riitaojan poikauhri: Sota suomalaisen mieheyden myyttisenä lähteenä, teoksesta Näkymätön sukupuoli: mieheyden pitkä historia, toimittanut Markkola Pirjo, Östman Ann-Catrin & Lamberg Marko, s. 246–270, Vastapaino, Tampere.
- Kokkonen Jouko, 2000: "Hakkaa päälle!": Ruotsi-ottelu – Finnkampen, julkaisussa Liikuntatieteellisen seuran Impulssi, Liikuntatieteellinen seura, Helsinki.
- Kokkonen Jouko, 2003: Kansakunnat kultajahdissa: Urheilu ja nationalismi, julkaisussa Liikuntatieteellisen seuran Impulssi, Liikuntatieteellinen seura, Helsinki.
- Kokkonen Jouko, 2008: Kansakunta kilpasilla : urheilu nationalismin kanavana ja lähteenä Suomessa 1900-1952, Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto, liikuntasosiologia, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Kokkonen Jouko, 2013: Liikuntaa hyvinvointivaltiossa, Suomalaisen liikuntakulttuurin lähihistoria, Suomen urheilumuseosäätiön tutkimuksia n:2, Suomenurheilumuseo, Otavan kirjapaino Oy, Keuruu.
- Kormano Riitta, 2006: Amputoidun maan pirstoutuneet puut: Sotamuistomerkkien luontosymboliikka sisällissodan punaisten ja luovutetun Karjalan uhrien muiston välittäjänä, teoksessa Ihminen sodassa: suomalaisten kokemuksia talvi- ja jatkosodasta,

toimittanut Kinnunen Tiina & Kivimäki Ville, s. 279–296, Minerva kustannus oy, Jyväskylä.

Korppi-Tommola Aura, 2005, Kotiäidistä virkanaiseksi, teoksesta Suomen Naisen vuosisadat, 2, toivon rakentajat, toimittanut Utrio Kaari, s. 205 –254, Kustanneosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

Kunelius, R, 1993: Uskottavuuden anatomia; Kova uutinen, genre ja kansalainen. *Media & Viestintä*, 16(2). <https://doi.org/10.23983/mv.63587>

Kuusisto Alina, 2007: Korkeakoulun punainen aave: Keskustelu Joensuun korkeakoulun politisoitumisesta 1970-luvun sanomalehtikirjoittelussa ja muistelupuheessa, Väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto, Pohjois-Karjalan historiallinen yhdistys, Joensuu.

Kurvinen Heidi & Timosaari Niina, 2016: Feministitutkijat historiatieteen haastajina, teoksessa Historian teoria: Lingvistisestä käänteestä Mahdolliseen historiaan, toimittanut Väyrynen Kari & Pulkkinen Jarmo, s.209 –236, Vastapaino, Tampere.

Kurvinen Heidi, 2013: ”En mä oo mies enkä nainen. Mä oon toimittaja” :Sukupuoli ja suomalainen toimittajakunta 1960- ja 1970-luvulla, Väitöskirja, Oulun yliopisto, Oulu.

Lahti Martti, Sihvonen Jukka & Ahokas Pirjo, 1993: Mieheyden tiellä: maskuliinisuus ja kulttuuri, Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Laitamäki Johanna, 2009: Työhevosen merkityksen muutos Suomessa, Julkaisussa Laari: Suomen maatalousmuseon vuosikirja, s. 33–53, Suomen maatalousmuseo Sarka, Loimaa.

Lamberg Marko, 2002: Isänä ja esimiehenä – pappismunkin sukupuolisidonnainen auktoriteetti birgittalaisyhteisössä, teoksessa Arjen valta: Suomalaisen yhteiskunnan patriarkaalista järjestyksestä myöhäiskeskiajalta teollistumisen kynnykselle (v. 1450 – 1860), toimittaneet Einonen Piia ja Karonen Petri, s. 36 –72, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.

Latvala Pauliina, 2001: Suvun suuri kertomus: muistitietoa itsenäisen Suomen vaiheista, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Lehtonen Heikki, Linjakumpu Hannu, Knuutila Marja & Marttila Juha, 1999: Maatalouden rakennekehitys vuoteen 2008, Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos tutkimuksia, 232, Helsinki.

Leino Mia & Viitanen Kirsi, 2003: Aikuiseksi kasvaminen suomalaisessa maalaisperheessä 1940-1950-luvuilla, Teoksessa Nuoruuden vuosisata: Suomalaisen nuorison historia, toimittanut Aapola Sinikka & Kaarninen Mervi, s.187–198, Nuorisotutkimusverkosto, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.

Leinonen Riitta-Marja, 2013: Palvelijasta terapeutiksi: Ihmisen ja hevosen suhteen muuttuvat kulttuuriset mallit Suomessa, väitöskirja, kulttuuriantropologia, Oulun

yliopisto, Oulu.

Linberg Hanna, 2014: Omin ja vähän valtionkin avuin yhteiskunnan huipulle: Sosiaalinen nousu ja omin avuin menestyneen miehen ihanne varhaisessa sosiaalipoliittisessa tutkimuksessa, Teoksesta Näkymätön sukupuoli :mieheyden pitkä historia. toimittanut Markkola Pirjo, Östman Ann-Catrin & Lamberg Marko, s. 271–289, Vastapaino, Tampere.

Lith Pekka, 2006: Hevonen tulee takaisin, Tilastokeskus, https://www.stat.fi/tup/tietotrendit/tt_08_06_hevonen.html ,luettu 25.9.2019.

Loponen Ida, 2018: Sukupuolivähemmistöt tasa-arvosuunnittelussa: Tarkastelussa julkiset työpaikat ja oppilaitokset, Kandidaattitutkielma, yhteiskuntapolitiikka, Jyväskylän yliopisto.

Löfström Jan, 1999: Sukupuoliero agraarikulttuurissa :”Se nyt vaan on semmonen,” Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia, Helsinki.

Maataloustoimittajat r.y:n internetsivut <http://www.maataloustoimittajat.fi/jasenet/annamajateppo>, luettu 28.11.2019.

Mahlamäki Matti, 2003: Pelloilta paanalle ja pussihousumiehistä patiinipoikiin: hevostaloudesta talouden hevoseen: hevosen ja pelaamisen tarina Hippos-Suomessa, Suomen Hippos, Klingedahl, Tampere.

Mauranen, Tapani, 1999: Miten hevosliikenne toimi, teoksessa Tuhat vuotta tietä,kaksisataa vuotta tielaitosta : 2,Soraa, työtä, hevosia: Tiet, liikenne ja yhteiskunta 1860-1945, toimittanut Masonen Jaakko, Antila Kimmo, s.65–95, Edita, Helsinki.

Markkanen Airi, 2003: Suomen romaninuorten elämänmurros, Teoksessa Nuoruuden vuosisata: Suomalaisen nuorison historia, toimittanut Aapola Sinikka & Kaarninen Mervi, s. 199-214, Nuorisotutkimusverkosto, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.

Markkola Pirjo, 2003: Moninainen maalaisnuoriso, Teoksessa Nuoruuden vuosisata: Suomalaisen nuorison historia, toimittanut Aapola Sinikka & Kaarninen Mervi, s. 129–160, Nuorisotutkimusverkosto, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.

Markkola Pirjo& Rasila Viljo, 2004: Suomen maatalouden historia: 3, Suurten muutosten aika: jälleenrakennuskaudesta EU-Suomeen, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura , Helsinki.

Markkola Pirjo, Östman Ann-Catrin & Lamberg Marko, 2014: Onko suomalaisella miehellä historiaa? Teoksesta Näkymätön sukupuoli: mieheyden pitkä historia. toimittanut Markkola Pirjo, Östman Ann-Catrin & Lamberg Marko, s. 7–24, Vastapaino, Tampere.

Melin Harri 2005: Vertailevan tutkimuksen monet lähtökohdat, teoksesta Tutkimus

menetelmien pyörteissä: Sosiaalitutkimuksen lähtökohdat ja valinnat, toimittanut Räsänen Pekka, Anttila Anu-Hanna, Melin Harri, s. 53 –66, PS-kustannus, Jyväskylä.

Nenonen Marko, 1999: Kulkijan taival, teoksessa Tuhat vuotta tietä, kaksisataa vuotta tielaitosta : 1, Maata, jäätä, kulkijoita : Tiet, liikenne ja yhteiskunta ennen vuotta 1860, toimittanut Mauranen Tapani, Masonen Jaakko, Halinen Petri, s. 274 –333, Edita, Helsinki.

Nikkilä Eeva, 2018: Maatalousväestön eläinsuhde, Maatalouden murros eläinsuhteen muokkaajana 1800-luvun lopun Suomessa, Pro gradu-työ, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Historia, Tampereen Yliopisto.

Nieminen Jiri, 2012: Vasemmistolaisen miespolitiikan mahdollisuudet, teoksesta Mieskysymys : miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-arvopolitiikka, toimittanut Jokinen Arto, s.84 –90, Tampere University Press, Tampere.

Nurmio Riitta, 2009: Käpylehmistä pehmoleluihin, Julkaisussa Laari: Suomen maatalousmuseon vuosikirja, s. 114–124, Suomen maatalousmuseo Sarka, Loimaa.

Nygård Toivo, 1998: Erilaisten historia: Marginaaliryhmät Suomessa 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa, Atena kustannus Oy, Jyväskylä.

Ojanen Karoliina, 2011: Tyttöjen toinen koti: etnografinen tutkimus tyttökuultuurista ratsastustalleilla, Väitöskirja, Helsingin Yliopisto, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Parko Kaija & Rentola Marketta, 2005: Lue minut –aikakausilehtikirja; Mediakasvatusta opettajille, Aikakauslehtien liitto.

Peltonen Matti, 1999: Työnjako sosiaalisena tilana: Sukupuolenmukaisesta työnjaosta maataloudessa, teoksessa Suomalaisen työn historiaa: Korvesta konttoriin, toimittanut Parikka Raimo, s. 33–50, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.

Peltonen Matti, 2019: Suomalainen maatilatalous, teoksessa Vaurastumisen vuodet: suomen taloushistoria teollistumisen jälkeen, toimittanut Lainen Jaana, Fellman Susanna, Hannikainen Matti & Ojala Jari, s.117 –130, Gaudeamus.

Pesu Vili, 2008: Raviurheilun maailma, Mäntykustannus oy, Ranua.

Pesonen Hannu, 2007: Liinaharja: Suomenhevosen taival, Otava, Helsinki.

Pietilä Jyrki 2012: Lehdistön tutkimus, teoksessa Genreanalyysi: tekstilajitutkimuksen käsikirja, toimittanut Heikkinen Vesa, Voutilainen Eero, Lauerma Petri, Tiililä Ulla & Lounela Mikko, s. 594–598, Gaudeamus, Helsinki.

Pulkkinen Tuija & Rossi Leena-Maija, 2006/1990: Suomentajilta, teoksessa Hankala sukupuoli; Feminismi ja identiteetin kumous, Butler Judith, suomentanut Pulkkinen Tuija & Rossi Leena-Maija, Gaudeamus.

Puranen Karoliina, 2015: Kiltit tytöt, vilkkaat pojat?: Sukupuoli ja koulukuri 1800-1900-lukujen vaihteen oppikouluissa, Pro gradu -tutkielma : Jyväskylän yliopisto, historian ja etnologian laitos, Suomen historia, Jyväskylä.

Pynnönen Anu, 2013: Diskurssianalyysi: Tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen, Jyväskylän Yliopisto, Jyväskylä.

Pääkkönen Irmeli, Varis Markku, 2000: Kriittinen lukutaito, Oy Finn Lectura Ab, Helsinki.

Pöysä Jyrki, 1999, Sanan voimalla savotassa, teoksessa Suomalaisen työn historiaa: korvesta konttoriin, toimittanut Parikka Raimo, s. 165–185, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Pöysä Jyrki, 2015: Lähiluvun tieto: Näkökulmia kirjoitetun muistelukerronnan tutkimukseen, Suomen kansantalouden Tutkijain Seura, Joensuu.

Ranta Sirkka-Liisa, 2012: Naisten työt, pitkiä päiviä, arkisia askareita, Kariston kirjapaino Oy, Hämeenlinna.

Rekola Tuula, 2012, Romanian varhaisvaiheet Suomessa: 1500-luvulta 1800-luvun puoliväliin, teoksesta Suomen romanien historia, toimittanut Pulma Panu, s. 18–83, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.

Romero Mary, 2017: Introducing intersectionality, Polity press, Cambridge U.K; Malden, MA.

Saarikangas Kirsi, 2003: Nuorten lähiöt, teoksessa Nuoruuden vuosisata: suomalaisen nuorison historia, toimittanut Aapola Sinikka & Kaarninen Mervi, s.387–418, Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia, Helsinki.

Sarti Rafaella, Bellavitis Anna & Martini Manuela, 2018: Introduction: What is work? Teoksesta What is work? : gender at the crossroads of home, family, and business from the early modern era to the present, toimittanut Sarti Rafaella, Bellavitis Anna & Martini Manuela, s. 1 – 84, Berghahn Books, Incorporated.

Seppinen, Ilkka: Kittilä, Urho. Kansallisbiografia-verkkójulkaisu. Studia Biographica 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1997–, luettu 28.11.2019.

Sevänen Erkki, 1998: Taide instituutiona ja järjestelmänä: modernin taide-elämän historiallis-sosiologiset mallit, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Sillanpää Merja, 2002: Säännöstelty Huvi: suomalainen ravintola 1900-luvulla, Väitöskirja, Tampereen yliopisto, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Siren Inka, 2019: Mielipidekirjoitus genrehybridinä: Sitoutumisen ilmaisemisen keinot lukiolaisten tekstien genrepiirteitä rakentamassa, Pro gradu-tutkielma, Suomen kieli, Humanistinen tiedekunta, Helsingin yliopisto, Helsinki.

Snellman Hanna, 1999: Moottorisahavallankumous, teoksessa Suomalaisen työn historiaa: Korvesta konttoriin, toimittanut Parikka Raimo, s. 187–204, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura Helsinki.

Sulamaa Kaarle, 2006: ”Himmetä ei muistot koskaan saa” :Veteraanien järjestäytyminen ja muutokset muistamisen mahdollisuuksissa, teoksessa Ihminen sodassa: suomalaisten kokemuksia talvi- ja jatkosodasta, toimittanut Kinnunen Tiina & Kivimäki Ville, s. 297–312, Minerva kustannus Oy, Jyväskylä.

Suomen ravinaisten liiton internetsivut, <https://suomen-ravinaisten-lliitto-ry.webnode.fi/jasenyhdistykset/> , luettu 12.10.2019.

Suomen Hippos r.y:n internetsivut, Suomenhevosen historia, http://www.hippos.fi/jalostus_ja_nayttelyt/yleista_jalostuksesta/kantakirjarodut/suomenhevonen/historia, luettu 29.11.2019.

Suoninen Eero, 2016: Kielen käytön vaihtelevuuden analysoiminen, teoksessa Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö, toimittanut Jokinen Arja, Juhila Kirsi & Suoninen Eero, s. 51–74, Vastapaino, Tampere.

Suopajarvi Tiina, 2009: Sukupuoli meni metsään: Luonnon ja sukupuolen polkuja metsäammattilaisuudessa, väitöskirja, Oulun Yliopisto, Suomalaisen Kirjallisuuden seuran toimituksia, Helsinki.

Suvanto Pekka, 1994: Konservatismi Ranskan vallankumouksesta 1990-luvulle , SHS , Helsinki.

Stark Laura, 2006: Kansallinen herääminen ja sosiaalinen nousu maaseudulla: tuskaa ja toivoa varhaisissa omaelämänkerroissa, teoksessa Modernisaatio ja kansan kokemus Suomessa 1860–1960, toimittanut Helsti Hilikka, Stark Laura, & Tuomaala Saara, s.47 – 109, Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia, Helsinki.

Stark Eija, 2011: Köyhyyden perintö, Tutkimus kulttuurisen tiedon sisällöistä ja jatkuvuuksista suomalaisissa elämäkertta- ja sananlaskuaineistoissa, väitöskirja, Helsingin yliopisto, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.

Taefi Nura, 2011: The synthesis of age and gender: Intersectionality, international human-rights law and the marginalization of the girl-child, teoksessa Children's rights : progress and perspectives : essays from the International Journal of Children's Rights, toimittanut Freeman Michael, s. 118 –155, D.A., M. Nijhoff, Boston.

Tarjamo Kerttu, 2000: Häiriön hallintaa hyvinvointivaltiossa: viranomaisten nuorisoriikollisuuskeskustelu 1950- ja 1960-luvun Suomessa, Pro gradu-työ, Jyväskylän yliopisto, historian laitos, Suomen historia, Jyväskylä.

Tepora Tuomas, 2006: Elää ja kuolla lipun puolesta, Suomen lippu uhrisymbolina ensimmäisessä tasavallassa teoksessa Ihminen sodassa: suomalaisten kokemuksia talvi-

ja jatkosodasta, toimittanut Kinnunen Tiina & Kivimäki Ville, s. 91–106, Minerva kustannus Oy, Jyväskylä.

Tervonen Miikka, 2012: Romanit ja suuri muutos, ja Kiertolaisia, silmätikkuja ja rajojen ylittäjiä, 1800-luvun lopulta toiseen maailmansotaan, teoksesta Suomen romanien historia, toimittanut Pulma Panu, s. 84–142, 166–197, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.

Tervonen Miikka, 2014: Historiankirjoitus ja myytti yhden kulttuurin Suomesta, teoksessa Kotiseutu ja kansakunta: miten suomalaista historiaa on rakennettu, toimittanut Markkola Pirjo, Snellman Hanna & Östman Ann-Catrin, s. 137–162, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.

Teräväinen Erkki, 2016: Maaseudun Tulevaisuus 100 vuotta: Suomen äänen kannattaja 1916–2016, Maahenki, Helsinki.

Tiihonen Arto, 1999: Oikeita miehiä- Ja urheilijoita? Teoksessa Mies ja muutos: Kriittisen miestutkimuksen teemoja, toimittanut Jokinen Arto, s. 89–117, Tampere University Press, Tampere.

Tiihonen Arto, 2002: Ruumiista miestä, tarinasta tulkintaa: oikeita miehiä – ja urheilijoita? Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto, Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö Likes, Jyväskylä

Tiitinen Leena, 2011: Hevonen yhdistää, talliyhteisö kasvattaa: Yhteisöllisyyden merkitys sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa, Pro gradu-työ, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, Jyväskylän yliopisto, Sosiologia

Tuomivaara Salla, 2015: Saako ihmistä sanoa eläimeksi? teoksessa Eläimet yhteiskunnassa, toimittanut Aaltola Elisa & Keto Sami, s. 57–73, Into Kustannus Oy, Helsinki.

Vallius Antti, 2014: Sukupuoli ja työ suomalaisessa maaseutumaisemakuvauksessa, teoksessa Maisemassa : sukupuoli suomalaisuuden kuvastoissa, toimittanut Saresma Tuija & Jäntti Saara, s. 27–58, Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja, Jyväskylän yliopisto.

Van Dijk Teun A., 1993; Principles of Critical Discourse Analysis, julkaisussa Discourse & society, Volume 4 Issue 2, Sage publications, England.

Vilkuna Kustaa H.J., 2014: Viina miehen mitta: Vapaa-ajalla rakennettu miehekkyyys 1550-1850, Teoksesta Näkymätön sukupuoli: mieheyden pitkä historia, toimittanut Markkola Pirjo, Östman Ann-Catrin & Lamberg Marko, s. 92–113, Vastapaino, Tampere.

Vuorio Kaija, 2009: Sanoma, lähettäjä, kulttuuri : lehdistöhistorian tutkimustraditiot Suomessa ja median rakennemuutos, Väitöskirja, Suomen historia, Jyväskylän yliopisto,

Jyväskylä.

Åström Anna-Maria, 1999: Työt ja työnteko Savon Kartanoissa 1800-luvun alkupuolella, Teoksessa Suomalaisen työn historiaa: Korvesta konttoriin, toimittanut Rajala Panu, s. 11–31, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.